ANUL XXI
52
(870)
Simbătă
30 decembrie
1978
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

La stema țării

Va trece iarăși anul, și dorința de a-mi imagina cum arată la fată și ce gînduri poartă sub frunte concetățeanul meu pregătit să rupă ultima filă a anului 1978 pentru a întîmpina **noul an**, este în preajma mea. Mă cercetează, statornic, la fiecare sfîrșit de decembrie, așezîndu-mă în fața imaginii atît de amețitoare a vechiului calendar. Deci, 1978 și-a iscălit realizările și izbînzile.

E greu să închizi în liniile unui singur portret imaginea atît de diversă a celor ce-ți răspund la binețe cu-același drag și vechi și atît de frumos cuvînt românesc. Dar într-o țară unde bineața există și ea se exprimă prin muncă, prin pace și pîine cei ce și-o doresc deopotrivă înaintea și după sfîrșitul zilei de muncă, trebuie să semene foarte bine unii cu alții, așa cum seamănă frații așezați în lumina unei iubiri. Este, fără îndoială, un portret omenesc, conturat după traiectoria simplă dar atît de esențială a direcției muncii și a libertății nețărmurite care se desprinde din ea.

De peste trei decenii România a intrat într-un ritm de dezvoltare revoluționară. De peste trei decenii, această țară, care cu demnitate și mîndrie s-a numit acum 31 de ani Republică, ai cărei fii sîntem, își sporește în ritmuri de performanță existența sa prestigioasă în lume. De peste trei decenii, munca eroică și veghea pentru binele patriei descriu în memoria și în sufletul nostru un teritoriu de existență spirituală inconfundabil, unic prin valențele sale morale, viu și puternic dătător de uriașe energii creatoare.

Aspirațiile gîndirii noastre și ale simțirii noastre, identificate în fapte reale, continuitatea lor de la o personalitate umană la alta, de la o generație a muncii la alta, de la o epocă constructivă la alta, reprezintă o evoluție ireversibilă și triumfătoare, este chiar structura solidarității noastre de astăzi, înalta unitate a națiunii noastre socialiste.

A vorbi despre anul care a trecut înseamnă, în aceste coordonate, a vorbi despre istorie. A vorbi despre istorie înseamnă la noi a vorbi despre muncă și unitate. Unitatea poporului întreg în jurul partidului comunist, al președintelui Republicii noastre socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Acestea sînt cele două dimensiuni care ne dau și puterea și mîndria de a fi noi înșine, cei de astăzi, în deplinul înțeles al acestui cuvînt.

„A fost un gest odată / Ce a-ndrăznit să taie / În viața omenirii / O cale de văpaie / Și-același gest se-întoarce / Sub noile arcade / Mai încărcat de raze și de roade / Sub scăpărarea scumpei noastre steme / Ziua de mîine începe mai devreme."

Trăim, iată, o vreme, atît de bogată în evenimente și în semnificații.

Este de datoria scriitorului să le parcurgă, să le înțeleagă și să le răsfrîngă. Este datoria lui să descifreze cît mai deplin portretul contemporanilor noștri, să-și înțeleagă profesiunea ca pe o responsabilitate care să se poată numi, în deplină concordanță cu epoca pe care o construim, **misiune** ; „misia" cum spuneau cei de dinaintea noastră este să creionăm exact, apăsat, profiluri umane în devenire ascendentă, convingătoare pe măsura lor, a timpului lor și al nostru, al patriei, mereu aceeași, permanent alta prin îmbogățiri și alăturări de linii în ordinea suișului socialist și a prestigiului internațional ferm și demn.

Nicolae Velea

Compoziție de Sorin Postolache

Marelui fiu — omagiul țării

Încă o carte-document, semn fierbinte al recunoștinței, încrederii și prețuirii pentru marele om politic aflat la cîrma țării, se adaugă celorlalte publicate în acest an. An în care întregul popor român a sărbătorit pe tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, președintele Republicii, cu prilejul împlinirii a 60 de ani de viață și a peste 45 de activitate revoluționară.

Lucrarea tipărită în condiții artistice și grafice, remarcabile de Editura Politică are meritul de a releva, încă o dată, amploarea și semnificația acestei aniversări scumpe nouă, tuturor, mărturie elocventă a unității națiunii în jurul partidului, al secretarului său general. Volumul se constituie într-un vibrant elogiu adus personalității celui mai iubit fiu al patriei socialiste, consemnînd meritele excepționale, rodnica și strălucita sa activitate în fruntea partidului și statului. Prin el ne-am redescoperit vrerea de a fi, de a munci și a trăi liber pe un pămînt numit România.

Opera constructivă neobosită, inteligentă, pașnică și demnă, în care se găsește cuprins poporul român poartă însemnele cugetării comuniste, ale cutezanței și încrederii în partid, exprimă în cel mai înalt grad, marea, inconfundabila personalitate a omului care ne conduce. Gestul surprinde necontenit vibrația clipei, totul raportîndu-se la fapte, iar faptele dobîndind necontenit valoarea duratei. Litera de carte păstrează în lumina ei imaginea memorabilului eveniment. Articolele, evocările, scrisorile, paginile literare și memorialistice, mesajele sosite din patrie și de dincolo de hotarele ei, reproducerile unor lucrări de artă plastică realizate azi au darul de a reliefa, din nou, în tot ce cuprinde esențial, profund și memorabil, biografia unei vieți de excepție.

Destinul ni l-am conceput singuri, noi, cei care trăim pe acest pămînt al vechii Dacii. De aceea patria de azi, România socialistă, ne exprimă pe noi, cei care sîntem, ea însăși fiind astfel, rod al gîndirii, strădaniei și travaliului nostru neobosit sub conducerea Partidului Comunist Român.

Paginile de aleasă cinstire, devotament, recunoștință și iubire față de secretarul general al

George Chirilă

Continuare în pag. a 2-a

DEDICAȚIE ÎN DECEMBRIE

străpunge albă istoria prin praguri.
și patria, înaltă, pe meterezele
neamului,
apărînd-o ; o mingiiere
curgîndă rădăcinilor

e a sărbătorii tîmplă sonoră,
credincios unui imn absolut,
pămîntul ne plămădește,
păzindu-ne lumina de suferință,

privind albastrul cerului crescut
din îndrăzneala luminii de-a fi rouă,
întotdeauna ni s-a făcut sete,
virtute dîndu-i pămîntului de sub
tălpi,

spre nașterea patriei, timpul, noi
reliefuri de dragoste desleagă,
decembrie-mpinge cu flăcări de vise
spre sărbătoarea ce-și ține lupta
înflorită,

se face ziuă în străbuni,
săgețile lor, stîlpi sculptați
ce sprijină cerul patriei sînt,
în aerul ascuțit și flămînd,

timpul trudind acum hotărît,
cum doinele-n fluier, ne-așează
noi rădăcini de imn, cînd
prin sînge urcă greieri albi

pe fruntea patriei să cînte,
aerul nerespirat dintre noi
e-o mătase de steag, culori
de dor și de strigăt ne definesc,

ne dau ființă și cîntec
pentru neîngenunchiere.
Republica privește în om,
omul înlăuntrul nemărginirii ei,

și-un timp uriaș și blînd respiră
în ființele lor, de-acum Una,
la ceasul acesta de naștere,
rouă cu sînge amestecînd,

și inimă cu braț, pe chipul
sărbătorii, chiar dacă se mai izbesc
încă lupte, zborul nu mai
înfricoșează, ci devine pămînt

sub bătăile de aripi
ale patriei, steagul
înfipt în mijlocul zborului
ne umple cu rouă de noi pravile,

ne adapă cu libertate,
ca pe niște-nsetați,
Republica fiind moștenitoarea
de drept a acestei patrii,

a tuturor lucrurilor
și ființelor, izvorînd
mereu din partea
noastră stîngă

M. N. Florian

TÎNĂR ÎN AGORA

Cartea adevărată

Sfîrșit de an, clipă cu fast grav și lumină de brad. Iată, se mai închide un cerc în ființa ta, un semn al duratei, al rezistenței, al viețuirii. Cum te poți despărți de ultimul pătrat de cadran încă nearat de limbile ceasului decît privind înapoi ? Cu minie sau cu satisfacție, cu sentimentul datoriei împlinite față de tine și față de ceilalți, cu îndoială sau cu neliniște, dar niciodată cu indiferență.

Oamenii fac bilanțuri și statistici, adună însemnele nobiliare ale trudei și scad oboseala, adună satisfacțiile și scad neîmplinirile. Nu au timp să aplaude rezultatul, pentru că mîinile lor sînt ocupate cu complicatele butoane ale calculatoarelor, cu semințe care vor încolți în pămînt, cu pămîntul, cu văzduhul, și apa, cu lumina și căldura, cu stiloul și coala de hîrtie.

Mă gîndesc la acest an pe care îl părăsim și-mi dau seama că în fața literaturii contabilitatea și statistica sînt neputincioase și inoperante. Sînt lucruri, sînt fapte omenești pe care cifrele nu le cuprind, nu le exprimă în totalitate și nu reușesc să le supună decît unei înțelegeri mecanice și sărăcăcioase. Reușitele artei nu pot fi contabilizate și înseriate decît nedreptățindu-le. Cum am măsura lacrima în centimetri cubi, surîsul în milimetri și emoția în wați... Dar ce-ar spune acele

Daniela Crăsnaru

Continuare în pag. a 2-a

Rostul semănătorilor

Acum, la cumpăna anilor, — și a deceniilor, încă, — s-a descărcat un solstițiu rotind zăpezi înșelătoare. Am zărit, totuși, sănii brăzdînd cerul și sărutînd rădăcinile brazilor și tiselor, răsucite ca un semn de întrebare pictat de Nicodim ori Chagall. Am zărit, totuși, zăpada mieilor topindu-se în ochi de copil curios nerăbdător. Am văzut grîul, între ferestre, pe blid de gospodină, așteptînd o inverzire după datină : să fie mai bogat, mai deplin solstițiul viitor (șopteau simburii de grîu) și să fie tuturor celor ai casei și celor pășind către cei ai casei, bună solie de înțelegere, de stimă scrisă pe răbojul ospitalității noastre românești. Să le fie, adică, focul foc în vatră, dragostea dragoste în suflet, munca muncă în ograda lor și a țării, într-un cuvînt : să le fie dorul dor. Am atins, mirosit și plîmbat cetinile așteptînd, sub promoroacă firavă globurile și beteala și jucăriile adulților care sînt copiii noștri. Am bulgărit și afînat zăpadă de Ardeal, de Banat, de Bărăgan, alături de alți drumeți de iarnă avînd, aceștia, vîrstele toate și anii toți, bucurați și ei de un decembrie, de o iarnă, de o cumpănă a anilor. Se bucurau și trăgeau în colțul surîsului lor săniile copiilor, darurile pe care aceștia le-au visat și așteptat, castul lor rîs deschis, trăgeau adică, răgazul și efortul, viața lor zugrăvită în viața ce vine, în copii. Și-am întîlnit și pe aceia care molipseau pămîntul sub zăpada de Ardeal, de Banat și Bărăgan, însămînțîndu-l. Ziceau străbunii că

Mircea Constantinescu

Continuare în pag. a 2-a

De an nou

Îmi vine din vecii un gînd
să nu mă văd plîngînd
nicicînd.

Din strămoși și de din zori
vin zurgălăi în culori
miresme diamantine
cînd de rău, și cînd de bine.

Răspund !
Sînt om de prund,
de pămînt
sînt om de cînt
de păsări, de ape
de aproape
și stau în veacuri cum stă Primăvara
să port în mine cerul de minuni, Țara.

Ion Bănuță

Panorama dramaturgiei

Editura „Eminescu" trimite în librării două masive volume de teatru — aproape 1 800 de pagini — sub un titlu comun, **O antologie a dramaturgiei românești 1944—1977**, ce presupune, și justifică, intenția unui tablou general, o panoramă, a literaturii destinate scenei. Editura se dovedește astfel consecventă unui program de a alcătui serii de anvergură ale genurilor literare, și unei preocupări speciale, și într-un fel singulare în cîmpul nostru editorial, de a acorda dramaturgiei o atenție cel puțin egală cu a celorlalte compartimente, poezie, proză, critică. Desigur, nu despre aceasta este în primul rînd vorba acum, deși recenta apariție nu poate fi desprinsă de programul de durată consacrat publicării pieselor de teatru, în știuta colecție „Rampa". Succesul colecției și experiența dobîndită cu aceasta am putea spune că stau, într-un fel, la baza noului efort editorial, cele două tomuri înglobînd lucrările dramatice după o formulă verificată : o mărturie de creație a autorului, un colaj de păreri critice, menționarea premierei, cu fișa respectivă și numărul reprezentațiilor, un autoportret al dramaturgului.

Întrebarea care se impune imediat este desigur cine sînt scriitorii antologați și cu ce piese. Sîntem în felul acesta obligați să avem în vedere dificultățile întîmpinate de autorii culege-

Ion Lazăr

Continuare în pag. a 7-a

Substanță și varietate

Un bilanț literar nu poate fi prin chiar caracterul său selectiv. Dar a trece în revistă întreaga producție literară a unui an este aproape imposibil într-un spațiu restrîns. Ceea ce se poate spune cu toată certitudinea despre anul literar 1978 este că el ne-a procurat o listă de cărți variate și totodată dovada că centrul de greutate al literaturii care se scrie astăzi la noi se mută către fostele generații tinere.

Poezia s-a impus anul acesta prin caracterul ei de retrospectivă. Mai mulți poeți din generații diferite au alcătuit volume antologice din propria lor creație, oferind cititorilor propriul reper în legătură cu poezia lor. Ion Caraion a tipărit o selecție din poezia lui sub titlul **Lacrimi perpendiculare**, Ștefan Augustin Doinaș și-a intitulat volumul **Alfabet liric**. Adrian Păunescu — **Poezii de pînă azi**. Toate aceste trei volume au apărut în **Biblioteca pentru toți** serie care consacră un scriitor, îi oferă șansa unui contact de masă cu publicul. În **Cele mai frumoase poezii** au tipărit selecții Virgil Carianopol, Geo Dumitrescu, Ana Blandiana. Numărul de volume intrate în serii cu audiență de masă atestă valoarea și căutarea poeziei ro-

Luceafărul

Continuare în pag. a 5-a

Redacția «Luceafărul»
urează tuturor cititorilor și colaboratorilor săi
un călduros
La mulți ani!

● În acest număr : ● Cartea în 1978 : POEZIA ● Comentarii la volumele : „Dacia Feniks" de Ion Gheorghe ● „Spiritul însetat de real" de Marius Robescu ● „Epica magna" de Nichita Stănescu ● „O oră de iubire" de Gheorghe Tomozei, semnate de Marin Mincu ● Paul Dugneanu ● Dan Alex. Condeescu ● Doina Uricariu ● A PATRIEI CINSTIRE ● Poeme de ● Nicolae Dan Fruntelată ● Petru Dan Lazăr ● Ion Trif Pleșa ● Luca Onul ● Nicolae Diaconu ● Simonfy Jozsef ● Proză de ● Gabriela Adamesteanu și ● Mihail Cruceanu ● Cartea de debut de Nicolae Ciobanu ● Atelier literar de Geo Dumitrescu ● Niște manuscrise în căutarea unui zîmbet.

O nouă rubrică
în primul număr pe 1979
al revistei «Luceafărul» :
L-am cunoscut
pe Tudor Arghezi

Marelui fiu — omagiul țării

Urmare din pag. I

partidului ,tovarășul Nicolae Ceaușescu, au menirea, forța de pătrundere in a desemna cu claritate portretul spiritual al unui om adevărat, fiu al pămîntului acesta și al limbii române. Adresîndu-se lui, poporul român se adresează, de fapt, celui dintîi dintre fiii săi, luptătorului comunist care, din anii fragezi ai copilăriei, insoțit cu munca și duritățile vieții, a pornit pe un drum nebiruit : acela al transformării lumii din temelii. Revoluția i-a călăuzit gindurile, lucrarea și pașii. Revoluția i-a format, intregit și luminat personalitatea. Volumul evidențiază cu pregnanță aceasta. Parcurgind filele emoționante ale cărții, ințelegem cum, intr-o viață de om, și de luptător comunist, tovarășul Nicolae Ceaușescu a invățat să rămînă statornic unui crez : acela de a sluji cu toată ființa poporul român, și al unui ideal : făurirea societății socialiste și comuniste in patria noastră, prin muncă liberă, dreaptă, neobosită.

Omagiul națiunii către intiiul fiu al ei, așa cum volumul il exprimă, il adincește și-l amplifică, care in sine cuprins un adevăr esențial : **acela că România de azi a devenit o țară a muncii, liberă și independentă, in care oamenii, liberi și demni, își ctitoresc propria lor existență.** Sintem autorii unor necontenite prefaceri importante pe care părinții părinților noștri nu le-ar fi intrezărit. Ele țin de voința comuniștilor români, a tuturor cetățenilor țării, egali in drepturi, fără deosebire de naționalitate, de a concepe o altă fizionomie lumii. Lumii noastre, patriei noastre. Exemplele sînt concludente. Antologia de față face apel de nenumărate ori la ele. Faptele consemnate in carte atestă elocvent și sugestiv vocația de constructor, de arhitect a poporului român, vrerea sa de a transpune necontenit in viață măreţul Program al partidului, indemnurile și indicațiile tovarășului Nicolae Ceaușescu exprimate cu ocazia atitor vizite de lucru, intîlniri cu oamenii muncii de pretutindeni. De altfel, din inima fierbinte a cetăților industriei, pornesc multe dintre mesajele adunate în carte. Ion Cimpeanu, muncitor la Intreprinderea de autocamioane-Brașov, Toma Oprea, de la Intreprinderea de utilaj petrolier „1 Mai"-Ploiești, Szabó Bela, strungar la Intreprinderea de mașini unelte „Infrățirea"-Oradea, au prilejul, în cuvinte sincere, calde, să-și exprime mulțumirile pentru grija și atenția cu care secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, ii inconjoară. Un om „cu timplele ninse", cum se autocaracterizează, Ion Mocanu, țăran din ținuturile Vrancei, aduce aceste ginduri : „Cu atit mai fierbinte îmi este bucuria, cu atit mai mare imi este mindria, că am trăit să văd cu ochii mei cum in țara noastră a biruit dreptatea și cum, noi, țăranii, sintem inconjurați de grija părintească a partidului și statului, la cirma cărora se află iubitul tovarăș Nicolae Ceaușescu". Sînt numeroase asemenea scrisori, telegrame, mesaje de pe intreg cuprinsul patriei adresate conducătorului iubit, omului de stat mereu la datorie, luptătorului comunist, celui mai de seamă fiu al României socialiste. Alt semnatar al unei scrisori, Ene Tătăruș, Erou al Muncii Socialiste, țăran din ținutul Vasluiului, schițind un portret al secretarului general al partidului, consideră că **„ințelepciunea, cinstea, curajul, demnitatea, iubirea pentru glia strămoșească, dragostea de muncă, dăruirea și abnegația comunistă" sint trăsături care definesc o mare personalitate — aceea a tovarășului Nicolae Ceaușescu.**

Un capitol important din această atit de vastă și cuprinzătoare **carte de lingă inimă,** reliefind nelimitatele posibilități de afirmare a tuturor cetățenilor patriei, odată cu dezvoltarea puternică, fără precedent a economiei naționale, inmănunchează ginduri ale unor cunoscuți intelectuali, oameni de știință, de litere și de artă. Astfel, acad. Gheorghe Mihoc, intr-un lapidar eseu, consemnează **triumful unei noi concepții științifice moderne, stimulatoare a energiilor națiunii, concepție datorată in primul rind străduințelor tovarășului Nicolae Ceaușescu de a promova noul cu consecvență in toate domeniile existenței noastre.** Receptivitatea la tot ce inaripează firea și ușurează efortul uman, la tot ce oferă inteligenței creatoare spații nemărginite de afirmare, ni se relevă aici, ii caracterizează azi pe toții fiii națiunii noastre urmind exemplul conducătorului iubit al partidului și statului. Apropierea de oameni, de viața, activitatea și preocupările lor, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, este convingător redată în paginile cărții. In acest sens, Radu Beligan, artist al poporului, scrie cu îndreptățită mindrie patriotică : „Oamenii de cultură și artă l-au simțit intotdeauna aproape, i-au simțit ajutorul și sfatul, căldura inimii", iar Eduard Eisenburger amintește din nou drepturile de care se bucură în România toți cetățenii, fără deosebire de naționalitate. Scriitorii Geo Bogza, Virgil Teodorescu, George Lesnea, Eugen Barbu, Titus Popovici, Mihai Beniuc, Nicolae Dragoș, Franz Johannes Bulhardt, Mihai Negulescu, Constanța Buzea, Nicolae Dan Fruntelată, Darie Novăceanu, Corneliu Sturzu, Radu Cârneci, Iv Martinovici, George Țărnea și mulți alții continuă suita de portrete și evocări lirice in care marea personalitate a tovarășului Nicolae Ceaușescu este reliefată.

„Un fiu al cărui suflet a deschis / Destinul nostru către sărbătoare", astfel il definește pe cel omagiat tinăra poetă Constanța Buzea. El este „Revoluționarul / și nu are vîrstă / are numai o epocă. / In atelierul acesta invață / și-și însușește și practica / și făurirea istoriei", spune poetul Balogh Jozsef. Importante nume ale scrisului românesc de azi consemnează prezența în viața patriei a tovarășului Nicolae Ceaușescu, a omului de omenie, contribuția sa la definirea umanismului revoluționar, atenția acordată făuririi constructorului societății socialiste cu un inalt orizont spiritual. Inflorirea artei și a culturii socialiste, intr-o diversitate de genuri și modalități de expresie — se arată in volum — o datorăm de asemenea, omului din fruntea țării. Sugestive sînt versurile poetului Franz Storch : „Oricine vrea mereu să-l înțeleagă / Pe cel ce stimulat de ideal / Deschis-a drum de libertate libertății / CA OMUL SĂ SE APROPIE DE OM". Cuvintul celor mai tineri, adeziunea lor la politica partidului, respectul și prețuirea pentru intîiul bărbat al țării se reflectă și in aceste versuri ale tinărului poet George Florin Cozma : „In fruntea noastră ziditor de bine, / Părinte drag al națiunii intregi, / Un om pe care-l recunoști mereu in tine / Cum graiul românesc ți-l înțelegi". Dintr-un amplu poem intitulat **Omul țării,** de Adrian Păunescu, cităm aceste strofe de o profundă vibrație lirică, strofe în care, magistral, este cuprins portretul marelui sărbătorit : „E om ca fiecare, e om, e om, e omul, / Nu-i supraom, nu-i zeul ori bronz de cabinet, / Știe mirosul brazdei, știe cum crește pomul, / Gîndește viu și iute și hotărăște drept. / Valahia intreagă ii stăruie in suflet, / Toată Moldova creste in conștiința sa, / Ardealul l-înfioară cu-al Blajului răsuflet / Pămintul vechii Dacii e singura lui stea".

Referindu-se la prestigiul României in lume, la aportul incontestabil al președintelui Republicii la acesta, profesorul Mircea Malița subliniază deplina sa acreditare de către popor, precum și adeziunea puternică față de activitatea și ideile revoluționare, profund patriotice și internaționaliste ale secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. In aceeași ordine de idei, George Macovescu, președintele Uniunii Scriitorilor, aduce edificatoare mărturii ale activității neobosite pe plan internațional a președintelui României socialiste, activitate care se traduce intr-o politică permanentă de pace, prietenie și colaborare, de respectare a independenței și suveranității, de ințelegere între popoare.

Volumul **Omagiu președintelui Ceaușescu,** original și emoționant florilegiu editorial, apărut acum, in prag de An nou, **carte a darurilor,** se inscrie ca o dovadă nouă și puternică a indestructibilei unități a națiunii noastre socialiste, profundă mărturie a respectului, prețuirii și devotamentului poporului român pentru cel mai iubit fiu al său.

cartea de debut

Poezie și meșteșug

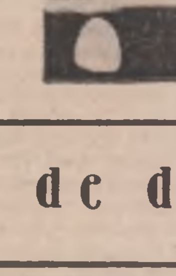

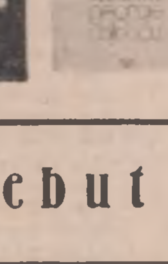

Încheiem lectura acestei cărți* și ne dăm seama îndată că nu este nevoie de eforturi deosebite chemate să discearnă, îndeajuns de limpede, partea ei într-adevăr valoroasă. Impresia ultimă, la drept vorbind — pe cît de ciudată, într-un fel, tot pe atît de semnificativă, totuși — e de travaliu artistic conceput, cum se spune, „in partidă dublă". Spre a fi mai expliciți, vom spune că Maria Zetea, poetă de surprinzătoare vocație, pendulează neîntrerupt între ceea ce, într-un sens, poate fi socotit modul ei instinctiv, natural, de a scrie poezie și, tentația de a încerca cutare sau cutare formulă poetică, avindu-și exigențele de laborator bine definite, intr-alt sens. Evident, nu se pune nicidecum chestiunea opțiunii nete — cel puțin din unghi ideal — pentru una sau alta din cele două direcții, știut fiind faptul că punctul geometric la a cărui identificare se cuvine să aspire orice poet conștient de realele sale posibilități își vădește concretețea în măsura în care predispozițiile native beneficiază de un tratament intelectual și, la urma urmei, profesional pe măsură. Problema este însă alta, anume de a aprecia gradul de adecvare a respectivului tratament. Ori, cum spuneam, în ceea ce privește pe Maria Zetea alegerea apelor de uscat se produce, parcă, de la sine. De o parte se așează suita poemelor — nu puține la număr — în care descifrăm prezența unui eu poetic cuceritor prin hipersensibilitatea lui melancolic-feminină. În această ipostază — a discret voluptoaselor solilocvii — Maria Zetea ne convinge prin poeme în genere scurte, scrise, s-ar putea crede, dintr-odată, ca urmare a unor stări de presantă surescitare confesivă și, într-o accepție mai largă, autointrospectivă : „Tîrnăcopul / Sapă în noapte / Ca într-o livadă / Paznicii ei n-au cum / Să mă vadă / Sînt la cina de taină / Sap cu durere / Scot stea după stea / Bulgării de lumină / Îmi orbesc privirea / Cade tîrnăcopul / Pe inima mea" **(Privighetoare albă).** Sensitivismul sublimat, eliberat de aproape orice reziduuri ale trăirii poetice prin simțuri (gen Florica Mitroi și, uneori, Mara Nicoară) constituie, fără îndoială, însușirea cea mai de seamă a poemelor din această categorie, poeme care, toate împreună, compun, după definiția propusă de autoarea însăși, „jurnalul de noapte al unei secunde". În afară de **Privighetoare albă,** dintre piesele de rezistență ale acestui inedit și unitar „jurnal" mai cităm **Prea tîrziu, Poemul, Jocul, Singurătăți, De dragoste, Înnoptind, Nepăsător, Autoportret, Gînd.**

În același timp, nu s-ar putea spune că Mariei Zetea i se refuză genul de poezie în care notația aparent spontană capătă altă consistență, dată fiind trecerea ei în structuri poematice oarecum obiective, cu alte cuvinte „romanești", precum, de exemplu, în **Oglindă,** izbutit plonjon în „epica" timpului revolut : „În copilărie aveam păpuși / Mai mari și mai mici / Pe cele mici le scoteam în stradă / Doar în amurg / Pentru că mică și slabă fiind / Fetele de-o seamă cu mine / Mă luau drept păpușă / Îmi smulgeau părul și mă loveau / Poate din pricina asta / Nici la jocurile lor fabuloase / Nu mă primeau / Eu îmi îngropam singură păpușile / La rădăcina teiului din curte / Nu-mi amintesc să fi plîns / Îmi spusese vag cineva / Că moartea e neagră și rea / Ani în șir am îngropat păpuși / Nu-mi amintesc să fi plîns / După un timp oglinda s-a-nnegrit / De zîmbetul meu travestit".

De-ar fi avut tăria să rămînă într-un asemenea cadru, de intimitate revelatoare cu sine, poeta ar fi [illegible] o carte de [illegible] Alb de povară [illegible] o a doua [illegible] secret de fabricație nu comportă prea [illegible] demnitate [illegible] / Grădina acea[illegible] / Surpează-ta oglinda tăcerii / Taina [illegible] sale O văd venind de departe / Înotind cu tristețea / Ca norii într-un apus / Pare o sferă imensă / În care totul se tulbură / Și fiecare atom se preface în stea / Și fiecare stea cade în căutare de sine" **(Taina II).** La fel în **Alb de povară, Taina I, Curgere, Aștept, Împlinirea, Stare, Noaptea, Cuvintele, Dreptul,** poezii în care spiritul de contrafacere se răsfață cu obstinată plăcere. De-abia în final (referindu-ne, se înțelege, la această parte a volumului) poeta pare a se regăsi, dind la iveală remarcabilele poeme **Ploaia, Mezat** și **Edict,** unde munca de laborator se soldează cu rezultate scontate: „Ieri în vitrina unui vis / Un zîmbet pembe am văzut / M-am descoperit m-am descusut / Precum în fața unei copilării / Ceva s-a defectat pe undeva / Se pare vreo sistolă sau vreun argument / Ochiul meu drept în ochiul din piept / M-am simțit curgînd ploaie / Cu sute de brațe băteam / Cu sute de capete mă căutam / Ostenită vitrina gemea greu / Sub forțele mele Briareu / În care murea indecis / Ideea de vis" **(Ploaia).** S-ar putea, deci, ea adevărata sinteză lirică dintre cele două formule ce-și dispută întîietatea să-și anunțe [illegible] chiar cu aceste [illegible] poeme. Maria Zetea are toate datele necesare [illegible]

Ar fi superfluu să mai spunem și alte lucruri despre volumul lui George Colfescu**, [illegible]

[illegible]

[illegible] ce [illegible] cheiase de [illegible]". [illegible] depunem armele [illegible] confirmăm, prin [illegible] ticul [illegible]. Iată [illegible] această **Idilă** [illegible] ireproșabilă [illegible] versurilor nu mai [illegible] orice rezervă este [illegible] plu, neavenită : „Noaptea [illegible] dintr-un vis / [illegible] îmi atinge / Părul [illegible] înflorit cais / Unde [illegible] sub timplă ninge... / [illegible] te vremea-i o lentilă / Pe [illegible] dragi îi văd prin dioptrii / Moartea vrea cu mine o idilă... Îmi scot ochelarii — poți [illegible]"

Nicolae Ciobanu

* **Maria Zetea : Alb de povară", Editura „Litera", 1978 ;**
** **George Colfescu : „Stalactite", idem.**

viața cărților

Fiorul materiei

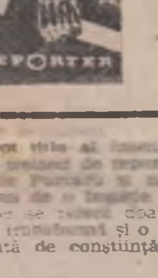

● [illegible] doar la materia [illegible] o transformă și o perfecționează, [illegible] materia [illegible]ată de conștiință, la [illegible]

[illegible] la un nivel de profesionalitate care poate fi cu [illegible], deplin stapin pe retorica genului [illegible] pe care îl practică. Ilie Purcaru se [illegible] mai convingător decit in precedentele [illegible], sub chipul căutătorului avid de impresii [illegible] mai ales de semnificații umane. Ceva nu [illegible] definit scoate cartea sa din categoria reportajelor [illegible], situind-o in postura privilegiată a textelor care tind să facă superflue disociațiile dintre reportaj și proză artistică. O primă explicație se află în știința [illegible] a autorului, care îi permite să ochească cu [illegible] aspectele cele mai semnificative ale locurilor în care călătoriile sale de reporter îl poartă. La aceasta se adaugă interesul tenace pentru antecedentele istorice și sociologice ale așezărilor rurale despre care scrie. În multe reportaje Ilie Purcaru pleacă de la concluziile unor sociologi mai vechi, pentru a le confrunta apoi cu datele minuțioase ale actualității. O preocupare constantă [illegible] autorul și pentru datele istoriei mai vechi sau mai noi, pe care le rememorează cu măsură, căutîndu-le simbolurile și învățămintele. Se adaugă interesul viu al reporterului pentru psihologiile oamenilor pe care îi întîlnește și cu care îi place să stea de vorbă pe îndelete despre tot felul de lucruri. În fine, dar nu în ultimul rînd, se cuvine a fi menționată preocuparea strict literară a autorului pentru scriitură, pentru obținerea unui relief artistic al discursului său. În numeroase prilejuri, frazele lungi ale reporterului, perfect echilibrate, acuzînd o specifică vibrație a apetitului pentru noutate, cu abilitate strunit, îi inculcă cititorului emoție estetică, dincolo de informațiile pe care textul le vehiculează. Iată un exemplu dintre numeroasele care ar putea fi propuse : „Munții aceștia tociți și teșiți, deveniți coline, gata parcă să cadă sub orizonturi ca niște pietre desprinse din trupul vremii, sînt, spun geologii, printre cei mai bătrîni, poate chiar cei mai bătrîni din lume. Nimic nu ne împiedică să credem, scria un erudit vizitator al locului, că și oamenii din umbra lor sînt la fel. Ca munții să ajungă, scria același, ceea ce-s azi, adică niște blînde dealuri de piatră, din care cei din Limanu ori alte sate își extrag materiale pentru construcții, ei trebuie să fi îmbătrînit odată cu oamenii ce suiau spre zenitul unui inexorabil timp, pe măsură ce munții scădeau".

Reporterul reușește, de cele mai multe ori, să evite monotonia, una dintre servituțile frecvente ale genului, prin mijloacele înfățișate mai sus, la care se adaugă pasiunea cu care el străbate drumurile țării, o pasiune fără de care demersul reporterícesc ar rămîne o simplă întreprindere jurnalistică de informare și de lansare a unor idei valabile.

Voicu Bugariu

*) **Ilie Purcaru : „Paralaxe la Miorița", Editura Eminescu, 1978.**

Un reportaj cronică

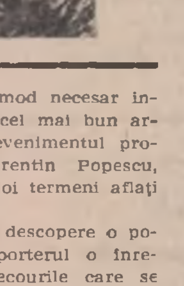

● Reportajul este un document și în mod necesar include valoarea unui adevăr. El poate fi cel mai bun argument pentru a demonstra că uneori evenimentul propriu-zis concurează metafora. Dar Florentin Popescu, poet și reporter, caută să concilieze cei doi termeni aflați în opoziție.

În „excepția" de o zi cititorul caută să descopere o posibilă pagină de istorie exemplară. Reporterul o înregistrează cu fidelitate oferindu-i prin ecourile care se răsfring asupra sa patetismul necesar persuasiunii. Și totuși pentru a impresiona cititorul trebuie căutat atît coeficientul de spectacular cît și gradul de implicare în actualitate. Periclitat de hibridare prin aglomerarea unor clișee lirice reportajul stă mereu gata să-și trădeze esența. În acest pericol se găsește reportajul-cronică a lui Florentin Popescu *) care își scrutează dintr-o ambițioasă perspectivă — istorică, folclorică, filologică, geografică — locurile natale ale Buzăului. Capitolele dedicate orașului, relatate exact, sînt însă copleșite de comparații excesive care duc la neutralizarea impresiei în loc de a o individualiza o dată în plus („În ierarhiile mele sentimentale, Palatul Primăriei ocupă un loc central. Și asta nu numai pentru aspectul său cu totul aparte, ci și pentru că succesiunea imaginilor lui, surprinse din diferite puncte ale orașului, la diferite vîrste și în variatele stări de suflet avute la data înregistrării lor în memoria afectivă, cheamă de fiecare dată fapte, întîmplări și amintiri dintr-un Buzău mereu altfel" — p. 17). Descifrînd geografia spirituală a urbei, autorul nu compensează cu situații pline de tensiune menținerea cititorului în afara unei intimități de care acesta ar avea nevoie pentru a participa activ la aventura metamorfozelor orașului, mai mult insinuate decît explicate. Doar întîmplările din redacția „Vieții Buzăului" sînt redate cu o vervă care ar fi fost de dorit să fie prezentă pe parcursul întregului volum.

Spațiul cultural buzoian este riguros înregistrat, datele referitoare la întîile tipărituri, primele școli și operele de artă memorabile care împînzesc această regiune (ca și portretele personalităților locale : Dionisie Romano, Gh. Tattarescu, Ion Andreescu, V. Voiculescu sau George Emil Palade — de altfel paginile palpitante ale cărții) dovedesc informațiile bogate, utilitatea lor fiind de necontestat. Dar oricît de prețioase, aceste date nu îau dimensiunile prin care să impună și o **atitudine.** („Unui neavizat toată această înșiruire nu-i spune prea mare lucru. Și e normal să fie așa. Ca să înțelegi în adevăratul și deplinul sens noțiunea de întreprindere forestieră de exploatare și transport, trebuie ... / să vezi cum alunecă buștenii pe scoc, să-i însoțești cu tractoarele sau cu funicularul pe întortocheatele drumuri forestiere... etc." — p. 172) Și totuși dacă realitatea nu „renaște" în fața noastră reportajul nu își atinge finalitățile. Faptul concret rămîne în orice condiții util, dar nu în mod obligatoriu și interesant.

Datele incluse în această monografie a Buzăului, tinzind către completitudine dovedesc un efort meritoriu. Fără pre[illegible] neutralității și, uneori, al clișeelor autorului, cartea ar fi fost o remarcabilă oglindire a unei istorii frămintate, astăzi efervescentă, surprinsă mereu în clipa ei definitorie.

Andrei Roman

*) **Florentin Popescu: „Contemporan cu visul", Editura Sport-Turism, 1978.**

Rigorile nuvelei clasice

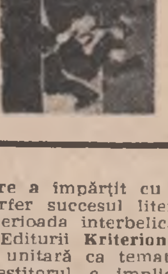

● Erwin Wittstock, scriitorul care a împărțit cu Oscar Walter Cisek și Adolf Meschendörfer succesul literar al prozei germane din România în perioada interbelică, pătrunde în biblioteca de clasici a Editurii **Kriterion** cu o selecție de proză scurtă *), foarte unitară ca tematică și atmosferă. De fiecare dată, povestitorul e implicat în narațiune, mai mult, el finalizează întregul demers narativ care-i servește ca substrat intuitiv al unei morale.

Puțin dramatizate, aceste nuvele se apropie mai mult de povestirea evocatoare, în linia realismului liric. Erwin Wittstock prelungește în secolul nostru acea stare viguroasă a prozei cu precise determinări istorice și geografice și care nu chestionează capacitatea cuvîntului de a comunica adevărurile existenței. De aici plăcerea de a-l cultiva în lungi digresiuni, narațiunea meandrează, îmbogățindu-se mereu cu vreun incident pitoresc, un amănunt biografic sau peisagistic.

Cu o artă desăvîrșită a dozajului, autorul nu întîrzie niciodată în vreun registru. Tratarea comică a eroicului și laică a sacrului sînt două procedee contrapunctice ale unei proze numai în aparență simplă, nesofisticată. Spiritul analitic și moralizator al lui Erwin Wittstock s-a aplecat cu precădere asupra comunităților rurale stabile, de sași înstăriți, refuzînd realitatea nesigură, în permanentă schimbare a orașului. Lumea prozelor sale, pictată uneori în linii îngroșate, cu excese naturaliste — vezi halucinantele scene ale vînătorii de dropii din **Marea făgăduință** — alteori cu precizia peisagistică și atitudinală a unui pictor flamand, nu e totuși lipsită de o proiecție în adîncime, care iluminează neastîmpărul senzorial din sufletul unui adolescent **(Tîrgul de vite de la Wängertsthuel)** sau subtilul dialog al suspiciunilor și susceptibilităților dintre două tabere adverse în timpul unui armistițiu **(Halta Onefreit).** Tensiunea lor provine din înfruntarea subterană a emoției și a inteligenței artistice care o controlează, o canalizează într-o formă riguros gîndită. Fraza întîrzie molatec în zăpușeala paralizantă a unui tîrg de țară în plină vară, aleargă precipitat în gîndurile unui tînăr confruntat cu primele probleme erotice, coboară brusc în desacralizante batos-uri, șerpuiește abil în inuendo, respiră scurt și tensionat în scenele dramatice, crude uneori. Rigoarea construcției nu traduce însă o logică strictă a acțiunii, dezvoltarea sau deznodămîntul ei ținînd mai curînd de întîmplare decît de natura și interacțiunea personajelor. Aceasta nu dintr-o deficiență artistică ci datorită unei viziuni aleatorii asupra existenței : „Firește cei ce stăpînesc meșteșugul povestirii procedează altfel decît mine, eu nu fac decît să istorisesc lucruri pe care le-am trăit. Ei se pricep să construiască o narațiune potrivit regulilor arhitectonicii și economiei: numai că în viață, lucrurile se petrec și se leagă între ele după niște legi ale lor și la voia întîmplării..." **(Halta Onefreit).** Așa cum politicii șovine a cercurilor reacționare ale vremii le-a opus umanismul său de substanță, putința de a înțelege și aprecia valorile tuturor naționalităților care trăiau în Ardeal, Wittstock a opus experimentalismului orgolios și parcimonios o proză care nu îngăduie nici o îngustare a domeniului artei, nici în ceea ce privește obiectul, nici formele de expresie. Disprețuitor față de trufașele arte poetice, el și-a ilustrat-o pe-a sa prin scris. Ce altceva e descrierea locuitorilor unui sat prin intermediul picturii de pe un turn **(Falsul vin de Malvasia)** dacă nu o profesiune de credință asupra izvorului și menirii artei? Robuste prin relația lor directă înspre obiect și înspre cititor, povestirile lui Erwin Wittstock rămîn capodopere de gen dincolo de timpul literar.

Maria-Ana Tupan

* **Erwin Wittstock : „Falsul vin de Malvasia", Editura Kriterion, 1978.**

Către cititor

În curind, după un an de muncă și împliniri, se va întoarce ultima filă din calendarul anului 1978. Un an în care și revista noastră, prietene cititor, s-a străduit să a ucă, prin paginile ei, spre lumina privirii, ginduri alese, să propună atenției poezii, povestiri, fragmente de roman, piese de teatru, articole și dezbateri critice in care să-și afle expresia realitățile semnificative ale timpului pe care-l trăim, înfrumusețindu-l cu noblețea faptelor și gindurilor noastre.

Acum, cind ne îndreptăm spre un nou an, cu dorința de a conferi o calitate nouă paginilor scrise și tipărite de noi, te invităm, stimate cititor, la un dialog prietenesc, viu și sincer. Ce ți-a reținut in mod deosebit atenția in paginile revistei „Luceafărul" in 1978 ? Care sint inițiativele publicistice, articolele, rubricile care te-au interesat mai mult ? Ce te-a nemulțumit in paginile revistei noastre ? Care dintre rubrici au prezentat mai puțin interes ? Cu ce autori ai dori să te intilnești mai des in paginile revistei ? Așteptăm propunerile și sugestiile tale pentru anul viitor pe adresa „Luceafărului" cu mențiunea „Dialog cu cititorul", asigurindu-te că ele se vor afla mereu in atenția noastră.

Red.

Rostul semănătorilor

Urmare din pag. I

se insămințează omul în-numește. Aceia, deci, innumeau pămintul sub zăpadă, dindu-i har și virtute pentru o primăvară viitoare. Pentru muncile anului ce vine. Pentru nădejdea și bucuria seminței care va incolți și se va bomba în plantă. Pentru planta care va lăstări și-și va dărui firea hărniciei, speranțelor și nevoilor noastre, ale semănătorilor. Așa în anul care vine, precum în fiecare an care vine și va veni. Anii sosesc și trec, noi sosim și ne trecem în urmași. Și in ceea ce făurim. De aceea nu se cade să făurim neglijent sau indiferent sau efemer. Se cade să ne trecem cu rost. Rostul pămintului, al oamenilor pămintului.

Să prefiri zăpada printre degete — da, zăpada aceea de Ardeal, de Banat, de Bărăgan — și să te înscrii printre oamenii pămintului. Să fii cu ei, al lor, atunci cind ară și insămințează ; cind repară unealta pentru anul anunțat. Cind își cîntă firea și lucrul și dragostea pentru ai săi ca și pentru ograda lui și a țării — pentru că nu se cîntă niciodată un vers pentru cineva anume, ci pentru toți. Versul, cîntul, bucuria nu se petrec, la noi intre pereții strimți ai insului singuratic. Așa a fost — stau mărturie doinele, baladele, dar mai ales colindele. — așa va fi. Și se trec, iată, zilele și fulgeră brazda fiecăruia, fereastra și pragul fiecăruia dintre noi, colindele. Alunecate din veac spre a se zidi in veac : „La mulți ani cu sănătate / S-aveți parte de bucate / Și de zile-mbelșugate" sau „Întru mulți ani să vă fie / Cu dar și cu bucurie / Și la toți cu veselie. / Rămii gazdă sănătoasă / Și cu bună vreme-n casă". Încit, din anul care ne ține, să trecem cu firea și lucrul nostru in anul care ne va ține. Să fim mai buni. Mai demni. Să recunoaștem adevărul și să-l apărăm. Să nu refuzăm și altora bunătatea, adevărul și iubirea pe care nu ni le refuzăm nouă. **Te uită cum ninge decembre...** Te uită, desigur, și dorește — in anul pe care-l ții și te va ține — tuturor celor de suflet și simțire să clădească in continuare acele edificii care rezistă, de care avem trebuință. Și rezistă numai edificiile de suflet lucid și simțire deplină. Mai cu seamă că anul pe care-l ții și te va ține este unul al copiilor noștri. Al tuturor copiilor lumii.

Cartea adevărată

Urmare din pag. I

cifre despre lacrimă, despre suris, despre emoție ? Mă gindesc cu bucurie că scrisul este incă domeniul nealterat al spontaneității creatoare, că inspirația și talentul refuză programarea oricărui grafic și nu mi-e teamă că lipsa unui precis tablou al lui Mendeleev in acest domeniu ar duce la sărăcirea și anemierea forței de creație. Dimpotrivă. Mărturie stau cărțile acestui an fast pentru poezie. Căci ce să insemne minunatele cărți de poezie apărute în acest an dacă nu suprema libertate de alegere, conștiința de sine, responsabilitatea deplină in fața actului creator. Fiecare carte adevărată este o sărbătoare a creației și nu mai puțin o emblemă luminoasă pentru patria scrisului.

Această țară și acest suflet al nostru au nevoie de cărți adevărate. Și acestea vor fi atita vreme cit vom ințelege că ele se pregătesc indelung și in tăcere, in laboratoarele de taină ale fiecărui scriitor, atunci și numai atunci cind peste nevăzutele alambicuri și retorte unde arde de bunăvoie chiar el, poetul, trece liberă aripa poeziei.

Sfirșit de an, clipă cu fast grav și lumină de brad. Mai sint incă două săptămini pînă la ziua de naștere a Poetului. Și iată că se împlinesc nouăzeci de ani de cind, sfidind o milenară și strictă planificare, anul începe pentru poeții români de la 15 ianuarie.

Cartea în 1978

poezia

ION GHEORGHE: „DACIA FĔNIKS"

Un discurs poetic (I)

1.1. O problemă asupra căreia ar trebui să mediteze mai mult atit poetul, cit și criticul de poezie este aceea a căilor de realizare a **discursului poetic.** La noi, cu salutare excepții, actul poetic apare, atit pentru poeți, cit și pentru critici, ca produs al „inspirației" înțeleasă încă în bună tradiție romantică. Empirismul acesta funciar explică bine succesul școlii impresioniste a criticii noastre. De aceea, în critica poeziei, care ar trebui să fie o reflectare în plan teoretic a concepției despre discursul poetic, întîlnești des termeni ca „talent", „înzestrare", „har" etc., în timp ce întîrzie introducerea unor noțiuni ca „semn literar", „semnificant", „model", „sistem", etc. Chiar și în critică faptul că „scrii bine" înseamnă pentru unii a avea „talent" și acest lucru e deajuns.

Totuși poezia, dincolo de metaforă și simbol, reprezintă o **elaborare lingvistică** deliberată, o alegere conștientă a unui anumit cod sau a unui model prozodic din atitea posibile. A explica această alegere devine o **chestiune** a criticii. Aproape nimeni nu se preocupă în critica jurnalistică de faptul important că articularea unui discurs poetic implică o investigație deliberată, că poetul folosește anumite procedee spre a spune ceva, că operația **combinării** poetice a materialului lingvistic e posibilă după ce autorul și-a elaborat elementele componente ale discursului său.

Este pe de altă parte adevărat că prudența criticii noastre în a prelua progresele metodologice de aiurea are o justificare certă, cum observă Eugen Simion, dar nu trebuie să facem din această prudență un principiu de exclusivism, căci o altă consecință a mentalității empirice în abordarea literaturii este reflectată și în ambiția unora de a compune de aici înainte „istorii" monumentale, unde, fără să aibă nici o idee teoretică pe care să-și întemeieze demersul critic, umplu sute de pagini cu exclamații orale care în niciun caz nu pot avea greutatea unor enunțuri critice. Dar schimbarea metodologiei critice cere și educarea publicului la noile căi de investigație, operație mai ușoară decît prima, întrucît publicul e mai receptiv la noile investigații critice, receptivitatea sa fiind pregătită de lectura lucrărilor numeroase de acest gen publicate de Editura Univers.

1.2. Situația aceasta se poate verifica perfect în modalitatea de reacție a criticii în fața noului volum al lui Ion Gheorghe intitulat derutant „Dacia Fĕniks" (Editura Cartea Românească, 1978). Noua carte a lui Ion Gheorghe a lăsat probabil perplecși pe aproape toți criticii din moment ce pînă în prezent s-au scris mult prea puține comentarii despre ea, deși a apărut de șase luni. Desigur că explicația acestui fapt este la îndemîna oricui — criticii par a fi preocupați de problema absolut secundară dacă poetul are sau nu „dreptate" în ipostaza de istoric sau arheolog. Dar nu de asemenea mesaje informative trebuie să ne interesăm în decodificarea poeziei. Oricum, ele nu aparțin imediat criticii literare. Cineva, citind aceste propoziții, ar putea să mă acuze de formalism dar chestiunea e cu totul alta și, de va fi nevoie, o vom discuta. Criticul tradițional e neîncrezător în fața unui titlu ca acesta („Dacia Fĕniks") și caută să-l raporteze imediat la Nicolae Densusianu sau la Vasile Pârvan, uitînd că Ion Gheorghe e un poet și nu un istoric. El (criticul) cade în eroarea de a identifica acea „langue" a poeziei cu cea a comunicării logice și în loc să citească textul lui Ion Gheorghe ca pe un discurs poetic, îi va aplica criteriile comunicării logico-raționale. Criticul trebuie să recepteze însă textul exclusiv ca pe un discurs poetic și să-l valideze sau să-l invalideze în primul rînd ca discurs poetic. Desigur o întrebare posibilă ce nu e mai puțin incitantă ar fi aceasta : ce înțelegem prin **discurs poetic ?** Ne ajung elementele tradiționale spre a-l defini ?

2.1. Vorbind despre „programul" lui Ion Gheorghe, Ion Negoițescu afirma următoarele : „năzuința lui formativă are drept subiect mai întîi o **mitologie personală**, rezolvată în măsura în care poetul își echivalează trăirile cu o stare mitică perpetuă, și drept obiect mai apoi, ca dobîndi ale acestei perpetuități o **mitologie românească**, realizată în măsura în care, aplicat pe diferite planuri, programul se menține în limitele poeticului, rămînînd numai expresie lirică" („Analize și sinteze", Albatros, 1976, p. 305), ceea ce este confirmat de evoluția poetului pînă la recenta operă. Dacă vrem să integrăm această operă la un corpus de texte care s-o afilieze unui sistem cultural, va trebui să acceptăm faptul că aceasta aparține scrierilor cu valoare inițiatică recunoscute în general ca poeme epopeice. Văzută sincronic, opera ni se va părea anacronică : o bizarerie lingvistică imposibil de omologat ca valoare. Dar în aceasta constă și noutatea poemei, în chiar articularea ei lingvistică. În „Dacia Feniks" Ion Gheorghe vrea să reinvie din propria-i cenușă o imagine posibilă a unei realități imaginare care este „mitologia românească", cum observa cu pertinență Ion Negoițescu. „Propria-i cenușă" e chiar materia dintotdeauna a poeziei, **forma de expresie** a ei, dacă e să folosim un termen al lui Hjemslev. Aici, în mod instinctiv, Ion Gheorghe reface experiența cea mai modernă a poeziei europene, am putea spunea **experiența tragică** a limbajului. Nu mai poate fi vorba de cine știe ce suprarealism neaglutinat cum s-a spus despre „Zoosofia" sau despre „Icoane pe sticlă", ci despre o experiență fundamentală pusă în legătură cu întrebuințarea **cuvintului poetic** înțeles ca unitate semică a poeziei.

Dacă tentația supremă a poeziei este să identifice acel **cuvînt totalitar**, autonom ca semnificant, care să exprime însăși condiția poeticului în sine, există în mod simultan cealaltă tendință, opusă, de pulverizare instantanee a acestei autonomii semnificante. Exemplul major ne este dat de Mallarme cu poezia „Un coup de dés jamais n'abolira le hasard". Ion Gheorghe inventează o realitate lingvistică („expresiile" poemei sale epopeice) care luată ca **întreg** are o deplină autonomie semnificantă, acceptată însă numai în interiorul „limbii" poemei. Fantezia dictatorială a poetului va construi un univers imaginar omogen, complet abstract, extras din ideograme inventate de legile aceleiași fantezii. Ea va urmări să configureze „figura mitică" a poeziei. De la „știința" poetului pînă la gratuitatea pură nu e decît un pas și Ion Gheorghe îl face realizînd și dezideratul modern de „joc" al artei.

Ion Gheorghe se apleacă asupra „semnelor" ce dau componența fonematică a unui alfabet indoeuropean posibil și cu o „lectură" proprie verifică posibilitățile „limbii" poetice de a-și adopta noi teritorii. În cazul său nu este vorba de o criză conștientă a limbajului poetic ca la Nichita Stănescu de exemplu, ci de o reinventare a „limbii". El meditează asupra unei „langue" ca sistem general și nu asupra unității concrete a acesteia („parole").

Inventînd o limbă nouă, poetul se face „tălmaciul" ei : „Expresiile Logo-Astrale ca Întreg n-au nici un sens. / Se pătrunde-n ele prin divizare". Actul „divizării" instituie o poetică și o validează cu procedee asupra cărora vom reveni.

Printr-un joc de permutație a fonemelor, poetul înfăptuiește o operație combinatorie deliberată descoperind în fragment spiritul întregului. El creează **cosmografii** de cuvinte întemeiate pe tehnica combinărilor admise de legi matematice cunoscute de hermetici. În actul poetic este transcrisă chiar această poetică :

„Numirea lui prin ceea ce era la început și e și azi — INUMA — NUMA — ZIX / Într-acel loc pe cînd Numitul, Ne-Numit era. / Identic Numărului — Nume ce nimic nu cuprindea, // Dar care-s Numele și Numărul Necunoscutului. / Numind și numărînd cu ZIX-A-IX-A-I — / E zicerea de ziua Ics, de locul cel necunoscut, / Care se cheamă A, Necunoscutul de-nceput, Și Fără Nume. / Asemenea cu A-IX-A— Drept Începutul, și Necunoscutul, / Identice ca nume și ca număr unul altuia, / Identice numind — enumerind Acolo cu Aici // Numește — Numără, prin nume i-numite — / Asemenea cu Numărul — Numire — Iks, ZIX. / I-nume — Numele acestea e deprind inițiați / Drept Calitățile, Imaginile, Sinele-I multiple / Din ceea ce El e și nu-i în ceea ce el are, ne avînd / În ceea ce-i SKILOAZ — lipsit de sine și e rău — / Drept ceea ce nu-i El, dar care astfel se numește / Numindu-l prin ce este cu ce nu-i, zicînd ce nu cunoști / Îl afli și-l numești și Calitățile-i enumeri".

Marin Mincu

MARIUS ROBESCU: SPIRITUL ÎNSETAT DE REAL

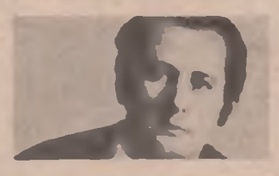

Luciditatea conștiinței și limbajul antiretoric

Prin recentul său volum, Marius Robescu își definește o poetică proprie, atît în ceea ce privește universul motivematic cît și limbajul.

Intre atitia ironiști, ludici și „grațioși", vocea sa impresionează prin gravitatea timbrului. Într-o piesă lirică intitulată **Grația**, ce poate fi citită și ca o **ars poetica**, cu o evidentă tentă polemică este ironizată „starea de grație" divinatorie a inspirației poetice : **„Nici n-auzi potcoava zeului / cum se apropie / pe lespezi de marmoră ei numai deodată / glasul lui șoptindu-ți la ureche / umplindu-te în întregime // robit ți-l uiți pe-al tău propriu / pieri dat afară din cuvintele tale / rămîn toate deoparte / neputincioase / și jalnic te bîlbîi printre faptele cele mai simple".**

Cuvîntul muzical, incantatoriu îi apare fals, mimetic, în raport cu limbajul aspru, direct dar încărcat de adevăr și semnificație : **„Sunetul cîndva omenesc / îți răsare acum direct din piept / monosilabic înfricoșător / ca opintirea unui ventriloc".**

Generalizînd, Marius Robescu opune explicit sau subiacent, direcției orfice din poezia actuală (adesea doar simplă manieră) o viziune substanțială, cu autentice accente expresioniste. Interpretat din alte unghiuri (semn de altfel al polisemantismului discursului poetic) în lecturi orientate, poate prea mult, de evidența titlului (spiritul însetat de real) această filiație expresionistă din actualul volum nu a fost relevată. În ciuda unei rostiri aparent neutre, a unei atitudini contemplative, viziunea sa se structurează în jurul acelui motiv tipic expresionismului „vai, omule !". Spiritul său nu este atît de însetat cît obturat de real. Un **eu hipersensibil** înregistrează și interiorizează dureros pulsiunile și asperitățile existentului. Trezirea, ceea ce înseamnă restabilirea conștientă a contactelor cu realitatea în urma perioadei de inconștiență a somnului, este unul din momentele cele mai dramatice. Este dacă vreți pragul peste care se trece, paradoxal, în infern : **„Într-o anumită noapte din luna octombrie / cu puțin înainte de revărsatul zorilor / boala de care sufăr se dezlănțuie într-un nou acces // în somn îmi intră rumoare de roți și de valuri / un violent cutremur al oaselor înlătură orice amintire / se dezghioacă din trupul meu actual copilul care am fost // (...) unde ești ? capul încet îți se apleacă pe umăr / gîtul tău ca un lujer obosit se îndoaie / ești oarbă : toamna e pentru tine un lin ascensor"** Sau în alt context, unde revenirea la viață are gustul de cenușă al neantului : **„Cînd te trezești afară plouă mărunt / tu intri în baie, îți cufunzi ochii în apă rece / și mai tîrziu frecîndu-te absent cu prosopul / descoperi chiar la suprafața pielii un gol // un crater minuscul cît o muscătură de vîrsat / ceva ca o alveolă pustie / din care a fost smuls cu cleștele / fostul sentiment".**

Acestui interval temporal al trezirii, al „dimineții mohorîte" îi corespund, ca forme spațiale camera, balconul, patul, locuri ale neliniștii și suplicului : **„Într-o seară, din pricina oboselii / și a aerului închis din odaie te doare capul / (...) un cuțit parcă ți-a tăiat în două ființa / iar jumătățile se sfîșie între ele".** Nu este însă un chin avînd proiecții metafizice ci este mai degrabă vorba de un sentiment al tragicului cotidian. O suferință parcă fără ieșire, comprimată în limitele ființei. Chiar sub aparența cea mai calmă, sub imaginile extatice sau fericite, poetul cu antenele sale fine, suprasensibile simte rana vie a existenței : **„De ce atîta evlavie și bunătate, de înger / pe chipul unui om care doarme / întreaga lui ființă înfricoșat atîrnă / de capătul subțire al unui fir de păr // el zace-n somn / și totuși cineva (minat de neștirbita lui cruzime) / prelungi antene îi azvîrle-n sînge // Maică a soarelui ! el este chinuit / dar zace și nu vrea să recunoască nimănui".** Interesant este că se poate vorbi de la un anumit punct de o veritabilă temă a cruzimii sau violenței, bineînțeles ca semn al unei stări tragice, determinînd o coerentă rețea de imagini. Iată cîteva exemple : **„Nu poți uita existența împodobită cu pene însingerate / ca un bot de vulpe", „apusul violent al soarelui", „poate că himera lui / a trecut ca să ucidă o altă mai crudă"** etc.

Deși prezența morții este implicată simbolic în toate gesturile și formele (îngerul din ceața, străina) nu aceasta determină dimensiunea tragică, ci stările de suflet chinuitoare, luciditatea unei conștiințe tensionate : **„îndulcesc nervii ce zbîrnîe toată ziua (ca sîrmele de telegraf)".** Atît imagistic cît și tematic, ne aflăm în plin univers expresionist. Într-un astfel de cadru poezia nu poate fi în nici un caz un act „inspirat" sau un mod de a provoca plăcere : **„pentru prefăcuți poezia e un cub de gheață / (...) care dă fiori pe șira spinării".** Din contră, este un mod de a înfrunta existența în toată gravitatea și tragismul ei (**„dar cruzimea și riscul nu mă rușinează"**), un gest de cufundare în real, de asumare a suferinței și riscului. Fără a fi deci un tărîm feeric, compensatoriu ci, antinomic o acută stare de conștiință (**„poemul vine și se fringe / în coasta lumii ca o lamă de pumnal"**) prin depășirea și sublimarea vieții în chiar datele ei ontologice, cuvîntul poetic are o funcție cataractică : **(„poemul ar vrea totdeauna să ucidă / lovitura lui / nu e niciodată mortală").** Suferința este însă acceptată cu demnitate fără lamentații ceea ce se traduce într-un limbaj antiretoric, nu lipsit însă și de figuri, cum este această rară imagine : **„un singur cuvînt cu cărîmbii de aur / îngenunchiază pe buzele mele crăpate".** Dar în ansamblu, rostirea poetică rămîne deliberat neutră, sau mai bine zis dă impresia firescului chiar și tropilor picturali, ceea ce duce la un efect cu totul deosebit. Ai senzația unui sunet înghețat ca într-un film mut în care citești durerea pe chipul actorului fără a-i auzi și strigătul de groază. Aș defini poezia sa ca o peliculă interioară a vieții psihice și sufletești ce se derulează pe ecranul unei imaginații ce traduce totul în tonuri austere alb-negru : **„o rolă de film desfășurîndu-se cu violență / în mărunțaiele noastre / iată amintirile pînă la ultima suflare".**

Calitatea și amprenta distinctă a acestui lirism, dar și pericolul imanent (lipsa de relief uneori) rezultă din regizarea stilizantă a efectelor unei profunde tensiuni interioare.

Paul Dugneanu

NICHITA STĂNESCU: „EPICA MAGNA"

Portret al poetului la maturitate

A scrie fără prejudecăți despre Nichita Stănescu — iată un lucru mult mai greu decît ar părea la prima vedere, el fiind simbolul unei generații poetice de certă și apropiată valoare și totodată al unei etape fundamentale pentru poezia (și critica) noastră contemporană. Cu atît mai dificilă e misiunea în cazul ultimei sale cărți ce a prilejuit deja variate judecăți și atitudini critice, de la tragerea unor semnale de alarmă și afirmarea unor opinii „dure", pînă la construirea inițiatică de edificii ale interpretării unor vocabule, simboluri sau „zăndiri". Ca orice poet de excepție, Nichita Stănescu a căzut adesea victimă emulației critice — fie prin traducerea versurilor sale în limbaj filosofic sau, mai rău, științific, depistîndu-se surse și afinități cu numeroase sisteme ontologice și epistemologice ; fie prin considerarea limbajului poetic asemenea unei enigme căreia îi e necesară descifrarea, spre limpezirea sensului ascuns criptic în elemente mitologice. Poetul nu e totuși o victimă inocentă : o anume inclinație spre „filosofare", „hieroglifă" și „codificare livrescă", ce nu se dezminte nici în prezentul volum („o iliadă"), permite criticii cantonarea în această latură exterioară poeziei.

Epica magna este cartea unei metamorfoze poetice, a unei chinuitoare nașteri de sine și a unei încă și mai dureroase morți ritualice. Dificultatea definirii vine din transformarea insesizabilă a trăsăturilor cunoscute în alt chip liric. Este momentul cînd ultimele fire din clepsidra unei forme și vîrste poetice se scurg lăsînd doar formule goale și măștu definitiv consemnate de critica literară. Și tot acum, odată cu partea finală a volumului, asistăm la răsturnarea fluidului liric într-o altă cupă a vîrstei și înfățișării poetice. Derutată de prima parte a cărții, critica nu a acceptat încă dialectica procesului și dinamica interioară a acesteia, apărînd sau negînd doar vechile formule poetice și implicit vechile interpretări. Asupra acestei lumi vom zăbovi o clipă (cantitativ ea impunîndu-se în volum). Moartea ei nu e ușoară și poetul se întoarce obsedat de sine, „cel care a fost", la ea : „— Nu vă mai bateți între voi, / războiul s-a terminat ieri ! / — Mai taci din gură am strigat / mai taci din gură / taci din gură mai bine taci din gură / taci din gură ! / Noi suntem cei de alaltăieri. Parafrazîndu-l **(Contemplarea lumii din afara ei)**, „iată prima parte a descrierii" ; această zonă poetică este compusă din aceleași inegalități cu care ne-am obișnuit : versurile prozaice, pe de o parte, și versurile meditație-speculativ-lucidă pe temele predilecte **(unul, punctul, cifrele, A, linia, zero, infinitul...)**, cu elemente de fizică cuantică, geometrie neeuclidiană, filosofie existențialistă și sarcasm mizantropic ca în voltairianul **Micromegas**, pe de alta. Poezie de sentințe și cugetări. Tragismul, moartea, viața sînt acum mai mult concepte abstracte. Speculația copleșește poezia, adesea într-un șir de oglindiri tot mai reci a propriilor plăsmuiri. Tot acestei zone îi aparțin poeziile „metapoetice" pornite dintr-o acută criză, contemporană tinereții poetului : tragedia limbajului, incomunicabilul, meditația asupra cuvîntului văzut structuralist și semiotic prin decalajul „semnificat-semnificant" etc. Poetul e atît de reflexiv aici încît mai toate verbele își schimbă diateza, cuvintele încercînd să se semnifice pe sine. Poezie a unei crize, ce, îndrăznesc să o afirm, a fost depășită prin regăsirea „om-cuvînt" determinată de iubirea sau spaima de **real.**

„Mișcarea produce timp", spune undeva poetul contemplînd nimicnicia condiției umane și totuși are tăria să nu ceară, blagian, oprirea „Marii treceri", trăind, dimpotrivă, pînă la limitele ființei aventura umană a existenței, grăbindu-și propria alunecare către moarte. Și iată partea a doua a descrierii : această zonă poetică cuprinde poemele-metaforă ale existenței și sensurilor ei („Cădea peste această femeie iubită / timpul tot trăit de mine, / o lumina pe această femeie iubită / trăitul timp de mine. / N-am putut să-mi smulg privirea / de pe această femeie iubită / Aveam ochi ca să o văd

GHEORGHE PITUȚ

Colind

Ochiu'atoatevăzător —
anul îmbrîncit de zor
de voința tuturor
spre divinul abator
a fost nor
a fost planor
sau un pește cu motor
într-un punct al punctelor ?
Inefabil călător
numai tu ajungi izvor
iar și iar ca-ntr-un amor
sfînt cînd fiul zeilor
redevine tatăl lor.
Dar ce-aș da și ce n-aș da
de-ai uita de viața mea
ori să zbor numai să zbor
într-un decor
amețitor
pe transcendentul coridor

numai pe dînsa / femeia mea iubită / Aveam mîini ca să o îmbrățișez numai pe dînsa / femeia mea iubită. / Deodată, am văzut că mama mea o vede / pe această femeie iubită. / Pe această femeie iubită / timpul cade și ninge. / Pe această femeie iubită / privind-o, mama mea plînge.") și cele ale trăirii poetice și ale condiției poetului : „Nimeni n-are nevoie de el, / dar fără el nu se poate. / / Spune-ne cum ne mîncăm unii pe alții, / i se spune : — și fă-ne să plîngem. / / El știe plînsul altora / și lacrima care li se cuvine. / / ... / pe pămînt tot ceea ce există / are nevoie din cînd în cînd să plîngă". Damnarea poetică e însă aici apocaliptică, ca într-un blestem modern al materiei : „Vine focul, îmi zise, fii atent vine focul / și-o să vezi cu ochii pietrele înmuindu-se / și pe caprele negre de stîncă înecîndu-se / în moalele stîncii / Marea, pe dînsa chiar o s-o vezi suptă de fluviu și pe acesta / supt de riuri și pe acestea / supte de izvoare și pe ele / absorbite de setea unei făpturi alergînd. / Ai să vezi, îmi spuse Daimonul meu, mie / ai să vezi / cum se usucă peștii / și cum se împuțesc balenele / cum se evaporă meduzele, / căci îți zic ție, vine focul, mă auzi ? / — Te aud și ce să fac au ? / chiar dacă te aud ce să fac eu, / eu ce pot să fac eu / — Schimbă-te în cuvinte, mi-a zis Daimonul, / repede, cît mai poți să te schimbi". Lauda vieții stă alături de sentimentul morții : „Dar are și el o pasăre numită / oprește-te clipă... / stau și mă urițesc / trupul meu de odinioară de adolescent / mov ca trestia, acum / gras și puțind de cuvinte / se distruge devenind hrană. / Falstaff, rămîi și nu pleca / în tine nu cade o pasăre; / tu ești la fel de pur și de frumos grasule / și de neștiutor, știutorule / !... / Falstaff ,ah, Falstaff / zepelin cu suflet de fluture / aer cu suflet de pămînt / ființare mărește la mijloc cu sunt... / Aplecare de coloane, / moarte vie-n sărbătoare." Este spațiul în care realul pătrunde în teritoriul liric fie prin imixtiunea lui brutală, fie pentru a releva mistere nebănuite. Poetul renunță acum la aridele „dezbateri" ale sensurilor devenind un tălmăcitor al tîlcurilor pe care doar logica metaforei le poate dezvălui. El nu mai explică ci proiectează umbre stranii asupra lumii, într-o **viziune** fantastă, ca în tablourile lui Breughel : „strigătul învățătorului ridicat deasupra celorlalți : / — La urma urmei ce mai e și viața asta ! / Și strigătul popii ridicat deasupra celorlalți : / — Nu se arată semne, degeaba ne rugăm. / Și strigătul primarului ridicat deasupra celorlalți : / — Vedem mereu aceleași lucruri ! Mereu aceleași lucruri ! / Suprapus peste cei de la masă / întretăindu-i parcă pe fiecare / pe cîmpul înnegrit de înserare / omul cu pelerină neagră se duce / și gîndurile lui se aud peste cîmp : / M-am născut în cel mai rău secol cu putință / am locuit cea mai străină inimă cu putință ! / Astfel se aud gîndurile omului / în timp ce el se micșorează / ca o pată neagră / crescîndă. / / Aer apăsător și căldură calmă / lîngă masa din ogradă, în umbra deplină / neatinsă de raza lămpii cu petrol / în tufișul de coacăze un freamăt mut. / Un ochi lucios cu luciu mat / un ochi cît tot tufișul de coacăze / se deschide lucios și mat și se închide. / Cei de la masă sunt cu spatele la el ; / o secundă de liniște apoi vinul gîlgîind în pahare." Este zona noii vîrste poetice puse sub semnul unui amplu și minunat poem **Învățăturile cuiva către fiul său :** „Despre fericire, dragule, nu pot să-ți spun decît / foarte puține cuvinte, / bunăoară : / cel mai miraculos fapt al existenței / este faptul că este / De aceea, / dorința fierbinte de a fi fericit / este legitimă și miraculoasă. / / Ar fi absurd ca existența să fie absurdă. Caută, dragule să fii fericit / cît timp ești tu de față, / cît timp vei avea față ; ferește-te vreodată să porți mască ; / nenorocul te recunoaște / chiar înainte de a te naște."

Din perspectiva vechii ipostaze lirice cartea poate fi privită ca un „eșec", din perspectiva devenirii ea este un semn al victoriei. Dar, indiferent de perspectivă, constantele marii poezii sînt întotdeauna prezente.

Dan Aleaxndru Condeescu

GHEORGHE TOMOZEI: „O ORĂ DE IUBIRE"

Poeme de dragoste

Cele **Patruzeci și șase de poezii de dragoste** tipărite de Gheorghe Tomozei în 1967 își alegeau drept motto un fragment rilkean : „O, tu iubită / Dinainte pierdută, niciodată-ntîlnită, / eu nu mai știu care cîntec ți-i drag / Nu mai încerc, cînd viitorul vine, / să te găsesc. / Toate marile imagini din mine, / priveliștea văzută în zare, / Tîrguri și turnuri și ne-/ bănuite cotituri de drumuri / și vraja acelor tărîmuri / cutreierate pe vremuri de zei : / toate în mine / se-nalță spre slava ta, tu pierdută mereu"... Am privit din nou această efigie cu care poetul își însoțea atunci cîntecele sale de dragoste, după ce am citit volumul **O oră de iubire.** Am recitit deci versurile rilkeene înstrăinîndu-le de matca lor ca pe niște semne heraldice posibile și ele mi s-au părut fragmente ale unei definiri a poeziei lui Gh. Tomozei. Căci Tomozei este în toate poemele sale de dragoste un cîntăreț al iubirii pierdute sau potențiale ori „niciodată-ntîlnite". Poezia iubirii surdinizate numește, cel mai ades, pierderea, îndepărtarea, destrămarea, înstrăinarea, extincția și nu combustia erotică, crepusculul sentimentului deci și nu ivirea zorilor ori amiaza acestuia. Iubirea este mai mult povestită, amintită, retrăită. Culorile sînt palide, vitalitatea sentimentului și senzualitatea par, de aceea, abstracte, legate de un timp al ofilirii și desfrunzirii : „minunea sfîntă-a florii murea în rădăcini / în sufletele noastre se desfrunzeau grădini" **(Amintiri).** Tensiunea acestor poeme, legată de așteptare și absență, este potențată de condiția lor, conștientizată, de vas încăpător din care s-a risipit licoarea, lăsînd în locul ei sentimentul golului, nostalgia că nimic nu va mai putea umple cupa sau clepsidra, luciditatea lui **fugit ireparabile tempus,** unindu-se cu cea a iubirii ireversibile. Poemele numesc mereu o **Oră fără tine,** sînt repetate variații pe tema villonescă : „Où sont les neiges d'antan", nenumind existențe ci pierderea lor, fuga, risipirea, căderea **(Meteorit),** scufundarea, **(Atlantida)** înlocuirea ființei cu numele ei și anagramele acestuia **(Anagrame).** Cîntecul de dragoste al lui Gheorghe Tomozei este o melodie sentimentală, devastată și impersonală, stilizată puternic pînă la hieratizare, molcomă precum rostirea poveștii, în care orice spaimă, durere ori strigăt se temperează, o dată așezate sub regimul lui „a fost odată". Gheorghe Tomozei evocă „plajele memoriei cu nisipuri de ceară", ce se îmbogățesc cu întruchipările iubitei îndepărtate, „încetînd să doară". Femeia pierdută, imaginată ca o statuie de ceară, ori poate de nea, nu are aproape corporalitate ; este cel mai adesea un inger căzut, un continent scufundat în apele memoriei, o pînză imaginară, flamandă, în care trupul se refuză îmbrățișării lăsîndu-se copleșit de dantelele vechi **(Gravură cu alb).** Consumat sau nu, sentimentul trăiește același regim al ocultării, este traversat de eclipse, de suspendări și ghilotinări inexplicabile, nenumite **(Eclipsa).** Imponderabilă, absentă, iubita este mai mult visată **(Să-ți visezi singele).** Sentimentul de tîrziu și prea tîrziu rupe malurile poemului, cronologia numește un „anotimp în derivă", „o oră singură", „o cădere în ianuarie", un aprilie devenit septemvre, o primăvară intrată în tiparele toamnei căreia i se cer, în loc de extincții, combustii precum în acest remarcabil poem : „Ci e tîrziu. Nimic nu ne urmează... / Cu mîna îmbătrînită de pămînt / bat în fereastra sîngelui tău sfînt" **(Tîrziu).** Chiar strigătul iubirii este palid : „de ape vechi și cu un strigăt palid / deschide-mi umbra-n care te păstrezi / ca o duminică a mării, albă". Poezia lui Tomozei caută „un drum al sîngelui, o regăsire a preaplinului, fulgerată de melancolia întregului căruia i se opun mereu trăirile fragmentare, „sîngele împărțit pe jumătate", un univers al risipirilor, o lume de obiecte ciobite parcă, ce nu cunosc enigma duratei". Tomozei scrie aproape mereu un **Cîntec de sfîrșit,** un **Cîntec singur.** Acut este în poezia sa sentimentul că nu ne mai aparținem, că există nenumărate vămi și un șir nesfîrșit de intermediari între trupuri și sentimente, în fine luciditatea că „Nu sîntem numai noi în sărut" și că acolo unde căutăm identități ne lovim de alteritate. De aici viziunea de palimpsest a iubirii. Există însă o evoluție a viziunii poetice, dincolo de această constanță a stării, care-l face pe poet să nu evoce iubirea adolescentin, ci de la fereastra relativizantă a maturității. Într-un poem, **Eros în război,** întîlnim perspectiva grotescului, tușa expresionistă : „Au crăpat capul vinului, în beci, / au mincat rîndunica orașului / i-au perchezițonat pe copii / și au găsit în ei copii, și bărbați și bătrîni / pe care, după ce i-am înjunghiat i-au pus la loc, / au altoit usturoiul cu crinul..." după cum într-o **Villonescă,** cromatismul poetului e dens. În **Amor de beizadea,** erotica de accente preromantice e răsturnată de ironia modernă. În continuare, poezia poartă cu sine acea „Foame de năruire", proprie lui Tomozei, acel „Sentiment de declin", precum și „Pierderile". De aici vocația unei senzualități ce se abstractizează, scriitura molcomă, sentimental ironică, stăpînă pe un limbaj al cărui alfabet a renunțat la pictogramă pentru ideogramă. „Pe chipul tău călătoresc cu degetele / ca pe o inscripție slavonă. / citesc și uit, citesc și uit" **(Menhir).** Singurătatea e trăită ca un „Tărîm fără spaimă", absența ca o „liniște de catifea tocită" iar poemul de dragoste se transformă într-un „cîntec alungat din cronici", în jocuri eufonice **(Rime la început de vers)** în jurnal livresc, **(Tristan),** în peisaj ce unește viziuni baudelairiene cu perspective idilice, de icoană naivă sau de extracție balcanică **(Un stîrv).** Iată un autoportret al lui Gh. Tomozei din 1972 care surprinde perfect profilul poeziei sale erotice : „Gîndesc destinul după ce rămîn / doar amintire în clipele defuncte / logodnicei îi sorocesc un trup / din care dragostea a curs de mult" **(Rossana).** Căci iubita ori iubirea „e frumoasă fără corp" la acest poet, un fel de conținut fără conținător și invers, după cum poemul e un recipient golit : „...acum ești litera de lut / în care trist ai încăput / lutul din care se desface / un rai de ierbi și dobitoace, / ești literă de lut, ești lutul / cititu, ca orbii, cu sărutul" **(Semn).**

Gheorghe Tomozei scrie parcă pentru sine un fel de **Rugă pentru a nu iubi, o Carte de învățătură** care să tempereze elanurile și să domolească durerile ironizîndu-le, transformă strigătul erotic în gravuri, ceramici și faianță **Aproape faianță** în texte livrești, jocuri și ritualuri, ce impersonalizează ori domesticesc sălbăticia și explozia, artificializînd naturalul, temperînd emoția, într-un cîntec de dragoste ce se autofrînează și mortifică, fără a-și putea ascunde dorul primordial și constant după „ireal minutul în care trupurile noastre s-au lînit de somn ca două, toartele amforei, de vinul pierdut", **(Mikjonos).** Poetul rămîne în realitate devorat de nostalgia întregului, a întoarcerii la unitatea pierdută a ființei, înjumătățită de geneze risipitoare, de cunoașteri fragmentare și cîntecul lui este umbra acestei împliniri.

Doina Uricariu

a patriei cinstire

NICOLAE DAN FRUNTELATĂ

Patrie

Pămintul acesta — un scut
așa i-e forma, tot la fel menirea
il putem arăta lumii, frumos și intreg,
putem privi prin el nemărginirea.
Iar focuri de s-aprind pe dealuri vechi
însemnind istoria durerii
il ridicăm semeț, spre apărarea
luminii dimineții, umbrei serii.
Il ridicăm cu viața lui — puterea,
mai mult ca arma, apără zidirea
să fie pace, spun, ca să vedem,
prin trupul lui curat, nemărginirea.

PETRU DAN LAZĂR

Nimb

La porți de stincă treaz imi freamătă cocorii,
Intorși din lungi migrații trec, cu nimb de glorii
Zvintate piscuri vindecind sub cetini verzi cu spor,
Din vremi de luptă țării mele i-am rămas dator.

Port flamuri vii pe umeri, roadele culese,
Doldora de holde am brațele sumese
Iar ochii mi-i hrănesc sus, in slavă și elogii
Zburind sub tinăr nimb, contemporane orologii.

ION TRIF PLEȘA

Peste munții noștri...

Intii și-ntii c-avem aici strămoși
de-aceea țărinii i s-aude gura.
In munții noștri cresc brazi inimoși,
mormintele strămoșilor mei nu pot fi date de-aici de-a dura.

Țărina-i de-aici : n-am dus, n-am adus ;
pentru răspuns avem mereu cuvinte.
Unde cerul s-a spart noi haina am pus,
azi ne-ncălzim la mina muncitorului, fierbinte.

Fila de istorie e masa intinsă,
copacii pe rădăcina lor sint stăpini.
Țărina in ochii bătrinilor e neinvinsă
pentru c-avem nume de români.

Și-acest lucru e plătit, se știe,
nu cu bani căci nu plătim așa
ci cu zvicnetul inimii lui Ștefan intr-o bătălie
căci peste munții noștri nimeni n-a pus șa.

LUCA ONUL

Eroii

Ei s-au făcut văzduh și apă, lumină, țărnă și tăcere,
Luceferi infrunziți in singe și preacurate guri de rai,
Solare veșnicii de grine și cronici lăcrimind de miere,
Azururi dogorind de aripi și vii sonorități de nai.

Ei au simțit povara sacră sub timple de-a purta izvoare,
Mereu îndrăgostiți de steme fără de moarte și de preț,
Și-n viscolirile de verbe atoateveșnic roditoare
Au uns cu faguri de lumină atitea românești peceți.

Ei au crezut in anotimpul ce germina mereu semințe
Din focul ce știa să cinte de seve roșii păstrător,
Purtind pe umerii lor rugul atitor sfinte biruințe,
Prin susurul de-amiezi incinse numite simplu tricolor.

Ei s-au făcut zăpezi de aur, goruni și pajiști și țarină,
Destin de căpriori la case și clinchet de colind prin timp,
Mai tari ca piatra și oțelul in trupul țării să rămină,
Mereu innobilindu-i fruntea cu-a-ntemeierii sacru nimb.

NICOLAE DIACONU

Iluminare

Sentimentul că Pămintul
Există anume spre a fi umblat
Cind te trezești ca Plaiul
Primăvara : transfigurat,

Cind propriul tău arbore
Genealogic se-aude crescind
Din ceea ce-i curat, esențial,
Din foc și apă, aer și pămint,

Cind intri-n cămașa poemului
Ca-n labirintul său un minotaur
Cu sentimentul că intri pentru
Totdeauna in virsta de aur

Și te trezești peste noapte
Din plină visare, străfulgerat
Că Pămintul se-nvirte prin aer
De visele tale veșnic mișcat.

SIMONFY JÓZSEF

Odă peisajului

aici, unde
planta perenă
a vieții
și-a semănat in mine
pieritoarea sămință,
aici unde ciinii de pază
sint blinzi pomi roditori,
aici unde peisajul
fidel rămine
micuței noastre case
și plopilor
ca para luminării,

dar plopii
se usucă,
îmi mor părinții,
cu mine-odată își ia zborul
chiar realitatea,
iar casa noastră-i face loc
unei piețe largi,

aicea cui îi este credincios peisajul ?...

mă insoțește ori-pe-unde merg,
indestructibil
fir vital
și trainic in lumina
ochilor mei verzi,
cu mine-odată se trezește
zi de zi
și trece la hodină, seara ;

eu sint
cel ce l-a născut ;
el, acel ce s-a legat ca să mă crească ;
nu stau locului
și nici nu mă desprind.

În românește de
Gelu Pățeanu

liniștea

gabriela adameșteanu

dar acum, abia ieșit din baie, în timp ce ghemuit lingă dulap, răscolea nerăbdător, cu mina stingă, sertarul unde de obicei își arunca blugii vechi, de purtat prin casă, iar cu dreapta continua să se șteargă, moale, cu prosopul pe spate, deveni dintr-o dată conștient că senzația de împăcare și pace, cucerită sub apa rece a dușului, începea să se risipească în liniștea camerei. Cu aceeași stringere de inimă cu care un bolnav vechi recunoaște, inainte ca acesta să se manifeste într-adevăr, simptonul (durerile, greața, amețelile) de care se teme cel mai mult, pentru că in el i s-a travestit de mult maladia, își dădu seama că nepăsarea firească în care trupul lui il instalase se scurgea, incet-incet, ca singele dintr-o rană, în tăcerea garsonierei. Nimic mai simplu decit să-ți oprești într-un fel greața sau singele dintr-o zgirietură și faptul că nu reușești te umple de panică — ceva nefiresc s-a insinuat în trupul său, ceva anormal, așa cum anormal este să te simți fără rost, chiar neliniștit, în propria ta garsonieră inchiriată (un adevărat chilipir, șase sute pe lună) cind peste tot e ordine și curat și pe un colț al bibliotecii se află chiar un vas alb de semicristal, cu flori încă proaspete.

Și, totuși, renunțind să-și mai caute blugii vechi și apucind altceva la intimplare, se duse întins spre telefon, impins din urmă de nemișcarea tăcută a casei ; cu toate că, la fel ca de fiecare dată cind se pregătea s-o sune pe Veronica il cuprindea un mic trac — tracul puștiului timid care n-apucase să se obișnuiască să dea telefoane la fete, pentru că se insurase devreme. Și doar imaginîndu-și parterul acelei case urite, dar solide — casă-tip din Vatra Luminoasă, construită acum treizeci-patruzeci de ani pe credit, cu fatada acoperită la vremea asta de trandafiri roșii agățători —, putea să recompună, cu aproximație, mișcările fiecărui membru al familiei și să se întrebe dacă nu cumva dintre toate orele zilei, el a ales-o pe cea mai nepotrivită. Nu cumva tocmai in clipa asta fratele ei, cu cițiva ani mai mare decit Cosmin, trintește ușa de la intrare și, cu obrajii aprinși, cu părul tuns perie, năclăit pe frunte, cu mingea murdară sub braț le strigă tuturor cine știe ce fapt alarmant ? Sau poate tocmai acum bunica moțăie in fotoliul din sufragerie și, auzind țiriitul, se ridică incet, gemind și cu prudența ei de țărancă bătrină își tirșește papucii pe coridor.

— Telefonul, veniți să răspundeți careva din voi... zice, cu o voce subțire și tremurată, ferindu-se să nu atingă cumva receptorul, nu atit pentru că se teme de el, așa cum rid nepoții, ci mai ales pentru că știe că dincolo de pereții acestei case nu mai există cine s-o cheme. Și astea sint doar două variante și încă nu dintre cele mai neplăcute, iar mintea lui e aproape inepuizabilă în această privință.

Ținîndu-și mai departe prosopul ud pe umeri, se așeză lingă stodo, trase aparatul și făcu arar numărul, pe care il știa pe dinafară. Degeaba invidiase ani de-a rindul viața burlacului-tip, acum, de cind trăia singur, trebuia să aibă curajul să și-o recunoască : era, din păcate, monogam, profund monogam, unul dintre exemplarele (puține ? multe ?) in care interdicțiile umanității (sociale, sexuale și de tot felul) se imprimaseră fără greș.

Dintre toate telefoanele femeilor pe care le dorise, care îi făcuseră avansuri, cu care făcuse dragoste în această vreme (își dădu seama în timp ce rotea arar discul telefonului), memoria lui nu înregistrase cu fidelitate decit unul singur.

Da, la fel ca totdeauna : se intimplau tocmai lucrurile de care se temea dinainte : nu vocea ei familiară — atit de familiară incit trupul lui se bucura auzind-o — răsună în telefon, ci glasul ascuțit al fratelui ei :

— E la bibliotecă... spuse grăbit băiatul, cu acea tonalitate care lui, personal, i se părea, de fiecare dată, ușor impertinentă.

— E la bibliotecă... De parcă puștiul s-ar fi chinuit să-și facă curaj pentru că el unul nu crede [illegible] că sora lui s-ar afla acolo, dar așa a fost învățat să spună, drept care, iată el le-o și spune, să le fie de bine la cea care n-or crede. Sau poate și mai simplu, băiatul n-are nici o îndoială că sora lui e acolo unde l-a pus să spună, dar toate cele cite au sunat după ea și ea le-a dat la toți, de-atîtea ori același răspuns, încit pînă acum i s-a făcut lehamite.

Asta putea fi explicația, sau alta, avea el cum să știe care era adevărată ? Puse receptorul în furcă, dezamăgit, și chiar mai mult decit atît, agitat de acea formă [illegible] care îl apuca ori de cite ori [illegible]. Simțea nevoia unei compensații, unei revanșe și-și reprimă cu greu prima pornire : să-și ia agenda, s-o răsfoiască la întimplare și să sune oricare altă femeie. Din trei-patru-cinci, pe una tot avea s-o nimerească fără program, astfel, acasă. Era o soluție lașă și totdeauna o amina pentru momentul cind i-ar fi fost greu cu adevărat ; și nici nu era o adevărată soluție pentru că ajunsese, în acel punct în care nu mai poți să substitui o prezență cu alta.

Cum de se întîmplase așa ceva, cum de ajunsese pînă aici cu ea nici el nu-și dădea bine seama, și ce importanță mai putea să aibă ?... De mîine, oricum, se lucrează singur, n-avea decit să accepte întîlnirile doar la [illegible] ei, să stea puțin, plictisit, și pe urmă să plece ; n-avea decit să le sune pe rînd pe toate femeile pe care le cunoaște, dar [illegible], ține neapărat să stea cu ea de vorbă. Totdeauna el a fost, de cind se știe, omul explicațiilor clare, așa e felul lui, i se pare că orice lucru se poate explica logic, și dacă te concentrezi, găsești mai totdeauna un înțeles, de multe ori, foarte simplu.

Făcu prin cameră cîțiva pași și, plictisit, se aruncă în fotoliu. Încerca singur să se convingă să se apuce de lucru — mai avea două-trei-patru ore pînă să se culce, ba chiar și mai multe, exact orele care de obicei îi lipseau... Nu se plîngea el, de ani de zile, că n-are cind să lucreze, că simte, material, ceas de ceas, cum se ratează pentru că n-are cind să lucreze ? Uite, le-avea orele astea, exact așa cum le tînjise, nici măcar nu se mai simțea obosit, cît despre liniște, era chiar enervantă, se auzea singura muscă a camerei izbindu-se din cind în cind cu aripile de geamul de la ușa balconului. Avea la dispoziție tot ce-și dorise, nu trebuia decit să-și întindă hîrtiile cu calculele pe masă sau să-și răsfoiască agenda și să dea telefoane. Nu pentru asta își visase, își așteptase, atit de mult, libertatea ? Nu pentru asta il privise ani la rind, cu jind, pe Anton Romașcanu ?

Anton Romașcanu, burlacul-tip, cu care se intilnea zilnic la bufet, la lift, în stația de mașină. Și pe urmă simbetele, onomasticile, Anul Nou, sărbătorile pe care le petreceau impreună, pentru că de fapt continuau să aparțină aceluiași cerc de prieteni. Anton, care apărea in societate veșnic singur, și de-aici trecerea lui la cele necăsătorite : dar și soțiile prietenilor (își dăduse seama, urmărind-o pe a lui, intr-o vreme cind mai avea încă puseuri de gelozie), păreau să aibă față de el o slăbiciune evidentă ; altfel nu și-ar fi găsit tot felul de pretexte ca să-l tragă intr-un colț, să-l ia drept complice la cine știe ce fleac, să-i șoptească măruntele lor secrete. Cele mai indrăznețe își lăsau capul pe umărul lui la dans, imediat ce se stingea lumina, iar spre dimineață, cu fața suptă de nesomn și cu fardul intins de căldură, îi aruncau ochiade melancolice.

Cu cit trecea timpul, cu atit rămineau mai puțini bărbați necăsătoriți, remarca el cu acreală, și cu atit creștea și cota de bărbat a lui Romașcanu. Un tip șaten și slăbănog, cu un nas prea mare, care minca totdeauna imens, fără să reaușească să se ingrașe ; politicos și rezervat,

Desene de Mihai Gheorghe

e drept, dar cu desăvîrșire șters în societate (pentru că nu înseamnă că ești om de lume dacă arunci din cind în cind o ironie la adresa cuiva, de multe ori chiar cind ești cu gura plină). Și totuși, abia pridìdea să răspundă invitațiilor : pentru că veșnic apărea cite o femeie **in plus**, neinsoțită și chiar dacă femeile și bărbații erau in număr egal, gazda, neliniștită că n-o să se danseze, insista să vină și Romașcanu.

— Aduceți ceva prospătură dacă vreți dans, arunca, chiar de la inceput, unul dintre bărbați și pe urmă, se apucau de băut, umblau la magnetofoane (își cumpăraseră majoritatea intre timp, simțind — așa cum observase Cosmovici, pe vremuri — că magnetofonul face parte, ca și mașina, din caracterele sexuale ale bărbatului), băteau tablele, făceau un poker, sau, pur și simplu, stăteau de vorbă.

Nu, el unul nu era solidar cu tagma lui în aceste clipe ; simțindu-se, intr-un mod nelămurit, răspunzător de distracția acestor femei, ajunse de ani de zile bunele lui prietene, era totdeauna primul care se ridica, să stringă, impreună cu gazda, covorul ; își invita nevasta și pe urmă le invita, pe rind, pe toate, lăsînd-o cam pe la mijlocul șirului pe cea care, cit de puțin, mai reușea să-l intereseze. Pe la unu și jumătate, insă, il năpădea somnul și, odată cu el, nemulțumirea : iată, erau zece, cincisprezece ani de cind se tot intilneau, mereu, în aceeași formație și nici un semn de schimbare. În anii studenției dansaseră după radio, sandvișurile erau cu salată de vinete și pate din cutie, vinul il luau de la MAT ; acum începuseră să vină pe rind cu mașinile lor, cite un Trabant, cite o Skodă. Aveau picupuri, magnetofoane, casetofoane, dar muzica era cea in vogă [illegible]m șapte-opt ani, cind mai aveau timpul și plă[illegible]rea inregistrărilor și ii mai interesa ce se poartă. Schimbau intre ei impresii de la școala de șoferi, făceau pronosticuri pentru examen, își dezvăluiau cu prudență **plecarea** doar în clipa cind primiseră viza ; pe **străinii** (noile relații ale gazdei) care incercau — inutil — să se asimileze, ii priveau suspicios și impertinent ; și, rămasi doi cite doi, se birfeau intre ei cu prietenie, cu hazul și degajarea ușor cinică, păstrată încă din epoca lor de aur, din studenție.

De atunci le rămăsese și stilul de dans și, cu toate că ținuseră un timp pasul cu vremea (cha-cha, twist, shake și celelalte) dintr-o privire recunoșteai în mișcările lor ritmul, figurile rock-ului. Rock-and-roll-ul fusese epoca lor de glorie și cosmopolitism, simbolul lucrurilor spre care tinseseră ; la unele ajunseseră pînă acum, la altele niciodată n-aveau să mai ajungă. Dar făceau in continuare aceleași bancuri ca și-n studenție (pentru că și-o mai simțeau foarte aproape), își aminteau subiectele de pe biletele de examen, nota și cum scăpaseră de întrebarea pe care n-o știau. Vorbeau toți în același stil **bășcălios** despre copiii lor pentru că și ăsta li se părea că ar putea fi un rol, cel de părinte-tinăr-modern-descuiat la minte ; de fapt, in sinea lor încercau să alăture imaginea asta de cea pe care și-o construiseră în adolescență și pe care și-o doreau neschimbată.

Și, în timp ce zăcea intr-un fotoliu, cu paharul de votcă intr-o mină și cu țigara intr-alta, cu pleoapele grele de somn, cu fața trasă de sculatul dis-de-dimineață din ultimii zece ani în urmă, renunța, cuprins de tristețe și de lehamite, să mai invite la dans pe vreuna : cu două avusese mici flirturi platonice, cu una, care și-acum il detesta, o aventură care pornise bine și tocmai de aceea, brusc, el o întrerupsese, alta ii fusese colegă la liceu și la facultate, celelalte trei ii stirneau o certă repulsie fizică. Oboseala le cuprindea și pe ele, pe rind, căscau, fără să se mai ascundă, își scoteau pe furiș călciile din pantofii prea inalți, cite una, mai slabă de inger, se ducea să se intindă în dormitor, repetind că stă doar așa, că n-o să adoarmă ; și picotind, gata-gata să se lase pradă somnului, el se gindea că reușise să înnoade cu ele același gen de relație, statornică și fadă, ca și cu propria lui nevastă. Nu, n-avea nici un rost să o mai invite la dans pe vreuna, așa cum nu mai avea rost să-și imagineze (avea obiceiul să-și imagineze tot felul de lucruri despre care era convins că n-o să le facă vreodată, un joc rămas din copilărie, un ce-ar fi să[illegible] că o să se culce, cinic, cu toate, cindva, sau c-o să se îndrăgostească cu adevărat de una și-o să fugă cu ea în lume. Ce surpriză putea să-i mai ofere oricare dintre ele și, de ce nu, ce surpriză mai putea el să le ofere ? Nimic nu se schimbase de-atîția ani și-așa avea să fie mereu și de-acum înainte ; și, neputînd suporta gindul acesta, sfîșietor și banal, așa cum nu putea suporta să stea cu ochii în soare, intindea mina înspre pahar, evitind, iritat, privirea avertizatoare a nevestei : pentru că își dădea seama că ea avea dreptate, că trecuse dincolo de starea lui obișnuită, limba i se încleiase și pronunța cu dificultate cuvintele.

Cam așa gindea, spre dimineață, la acea oră cind geamurile începeau să se facă alburii-albastre ; pe scaunele risipite ceilalți dormitau sau își ascundeau, ca și el, într-un fel de moțăială, tristețea. Unii pe alții se vedeau poate cu același ochi, alarmat și necruțător, așa cum ii vedea el acuma, așa cum își urmăreau succesele de breaslă, locul pînă unde urcaseră în ierarhie și kilogramele în plus luate față de greutatea lor ideală — din studenție. Întunericul pustiu al apartamentului (în așteptarea zorilor stinseseră toate luminile) simțurile ațițate de nesomn și de băutură rămasă prin paharele demult amestecate, muzica veche, știută acord cu acord, legată pentru fiecare de anume intîmplări, estompate de obicei, care ieșeau dintr-o dată la suprafață, sfredelitoare ca o remușcare — toate creșteau, umplîndu-l (poate nu numai pe el) de o disperare exagerată. Poate din cauza asta unii se ridicau tocmai atunci să danseze, cu o veselie care lui ii părea stridentă și mimînd bețiа sau doar buna dispoziție, își lipeau neobosiți trupurile, unul de altul ?

El zăcea, sceptic și morocănos, prăbușit pe un

teatru t

Nimbul exemplarității

Nu multe sint creațiile dramaturgice ale acestui secol care să-și fi însușit cu o asemenea indrăzneală lecția greșelilor trecutului cum a făcut-o teatrul lui Pirandello. Pornind de la structurile îndătinate ale dramei îngust realiste și pînă la mentalitățile criticiste grosiere, proliferind maladiv în a doua jumătate a veacului, care identifică eșecul personajului cu eșecul omului în genere și introduce cazuistica într-un domeniu esențialmente străin. Căci subminind tipologia, aglomerind măști pe același obraz, făcind din noțiunea de caracter o haină ruptă și peticită bună la toate, dar mai ales denunțind nonsensul în formele sale social-prestabilite, dramaturgul lasă să se întrevadă prin interstițiile acestor „realități" sensul pierdut al unui adevăr inalt, justițiar și totalizator, care este viața, viața de dincolo de convenție. Că (anti)eroii săi tind, la un moment dat, să i se substituie sau, cum este și Ersilia Drei din piesa „Să îmbrăcăm pe cei goi" — montată de Cătălina Buzoianu pe scena Teatrului Mic — să împrumute o fărimă din fascinanta-i autenticitate, drama sau tragicomedia acestora capătă un nimb de exemplaritate. Descentrind personajul, Pirandello a realizat acea revoluție copernicană in teatru prin care „zeii" vor fi inlăturați pentru ca omenescul să rămină triumfător. Acesta este, fără îndoială, și unul din mesajele spectacolului amintit. Spuneam *unul* fiindcă regizoarea pare să-și fi propus, conștient sau nu, mai multe scopuri. Întilnim și aici obsesia purității personajului învins (excelenta actriță Valeria Seciu se joacă uneori prea mult pe sine), accente expres dramatice privind condiția femeii intr-o lume înstrăinată, conflictul strident, isterizant, intre lumi incompatibile, climatul de un fantastic artificios (suprarealist !?) a corului iluziilor in opoziție cu naturalismul evenimentului cotidian etc. O anume ambiție de a „colora" universul spectacolului pînă în cele mai mici detalii nu este intotdeauna de bun augur echilibrului scenic. Deosebit de interesantă a fost rezolvarea antractului, un fel de reeditare în manieră cabotin-burlescă a romantismului maiakovskian. Spectacolul este gindit și realizat astfel spre a avea succes. Și are. Chiar dacă actorul de clasă care este Mitică Popescu (Lodovico Nota) are și citeva momente de joasă tensiune sau dacă tinărul Dan Condurache reiterează formula de joc a unui alt binecunoscut actor. Încă o dată, este de remarcat efortul și dăruirea cu care Valeria Seciu și-a construit rolul. De asemenea, Ștefan Iordache într-o ipostază mai aparte și mai complexă decit cele cu care ne-a obișnuit. Nu la fel de reprezentativă acum Jana Gorea, și prea puțin Petre Moraru in rolul ziaristului Alfredo Cantavalle.

Cătălina Buzoianu și-a inălțat spectacolul pe o schelărie ideologică cu multiple și semnificative ramificații, al cărei desen este pe deplin evident. Un cuvint bun in incheiere pentru plastica de idee și funcționalitate a scenografiei semnate de Andrei Both.

Valentin Dumitrescu

film f

Repede ochire sentimentală

Și din nou în fața unui inceput. Din nou în fața unui an pe care, plini de speranțe, îl dorim anul filmelor mari, anul filmelor bune. Sintem un public cunoscător, am devenit pretențioși, severi dar încă plin de speranțe. Temele, subiectele se aglomerează în jurul nostru, cinematograful trebuie să le cuprindă, să le răspundă. Au fost ani in care predominant a fost filmul istoric. Anul care a trecut pare a fi fost anul filmului polițist. Filmele lui Sergiu Nicolaescu au ciștigat votul publicului și aprobarea cronicarilor. Celelalte încercări, mai puțin merituoase, dovedesc totuși interesul pe care genul l-a impus în creația regizorilor noștri. Cu citva ani in urmă remarcam un fel de fugă spre clasici, operarea intr-un domeniu sigur, cu problemele rezolvate și concluziile morale deja statornicite, cunoscute. Slavici, Agârbiceanu, Rebreanu, Sadoveanu ofereau cele mai sigure materiale pentru scenarii. Citeva succese au dovedit că un conținut valoros de idei și fapte, o construcție literară solidă, duc la posibilitatea realizării unor filme adevărate, nu surogate. Dar actualitatea tipă la ușă, problemele sufletești, mereu vechi, sint in același timp mereu noi, mereu surprinzătoare. Numeroase „fapte de viață", impresionante (mai mult sau mai puțin) au devenit filme. De la document la ficțiune drumul este mai dificil decit de la ficțiunea literară la cea a imaginii. „Faptele de viață" devin probleme delicate cind trec pe ecran și in sufletul omului nu se intră cu bocancii. Poate de aceea aceste filme păstrează un evident accent de „incercare", de intenție bună cu poticneli pe drum. Nici unul dintre ele n-a depășit schematismul, convenționalul, chiar platitudinea. În schimb au adus la cunoștința publicului noi nume de cineaști (scenariști, regizori, operatori etc.) care, prin citeva părți ale filmelor, uneori numai prin citeva secvențe, promit filmului românesc un viitor de aur. Din motive cu totul și cu totul misterioase, cel mai prost stăm cu comedia, deși majoritatea spectatorilor așteaptă filme comice. O dovedește publicul numeros care asaltează cinematograful Scala, să vadă **Totul despre fotbal**, această comedie de cea mai stringentă actualitate, ce încheie anul cinematografic românesc. Efervescența creației cinematografice din anul care a trecut ne face să credem că anul viitor va fi mai bogat in succese și surprize plăcute. Dorim cinematografiei românești un an nou fericit și plin de biruințe. Îi cerem atenție pentru public, cel puțin jumătate din atenția pe care publicul i-o acordă cu atita încredere.

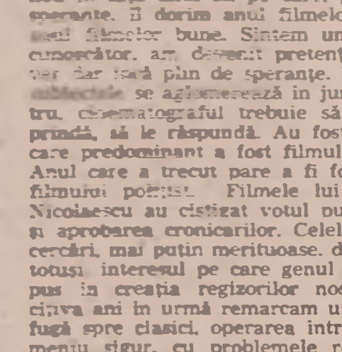

Corina Cristea

televiziune tv

La sfîrșit de săptămînă

Deși sfirșitul (poate doar întreruperea) „Liniei maritime Onedin" după numai 70 de episoade a îndurerat multe inimi de duminică, plutește deasupra frunților noastre sărbătoarea, se apropie noaptea albă „de voie" a anului, miezul nopții in care milioane, miliarde de oameni își vor privi ceasurile in aceeași clipă. Și deși nu vom mai pluti duminică de duminică impreună cu Baines, iar chipul aspru al lui James (în realitate, s-a văzut din interviu, Peter Gilmore este un om vesel, îngăduitor) nu ne va mai urmări seara, în timpul filmului „in premieră", trebuie să fim veseli și să sperăm impreună, toți, telespectatori, cronicari și redactori TV, să acceptăm că „teleanul" din urmă nu a fost lipsit de succesele sale reale după cum nu va fi nici cel ce-i va urma. S-au sfirșit seriale, incep seriale (pe cel dedicat lui Shakespeare il așteptăm cu nerăbdare !), unele mai bune, altele mai puțin bune ; transmisiile de fotbal vor reincepe și ele la primăvară ; reportajele, prim-planurile ne vor aduce pe ecran imagini și cunoștințe noi ; la „orizontul științific" vor străluci alte invenții ; calul va rămine același minunat prieten al omului ; de cintat se va cinta destul ; a reapărut și va continua, credem, emisiunea de varietăți cu public (nu chiar ca la Friederik Palace, dar....), reapare, dispare, reapare „revista literară" TV ; joi a fost și va fi o zi in care abia ne tragem sufletul ; simbătă, în schimb, ne scoate sufletul „umorul și satira"; paginile „albumului duminical" se vor ingălbeni și mai tare cu atitea vechi fotografii de familie in el etc. etc. etc. Deci, orice s-ar intimpla vom rămine aceeași în fața televizoarelor. Vom privi prin acest ochi magic în lume fără să ne punem pantofii. Vom alerga la Monza și vom zbura in Marte în halatul de casă. Și vom compătimi (incă puțin) cu Rudi, cu Magie, cu Kate trăgind cu ochiul prin gaura cheii (cită indiscreție) la frămintările acestor bieți oameni (mai bogați sau mai săraci decit noi) care trăiesc sub ochiul de sticlă al lui Falconetti. Am avut și vom avea ce face fiecare dintre noi care începe cu tele. Teleast, telespectator, telecronicar. Teleaștii vor face emisiuni care să fie atit de atractive incit să le inmărmurească pînă și pe monteuze. Telespectatorii vor renunța și la mincare pentru a le vedea. Iar telecronicarii nu vor mai fi, pentru că atunci cind laudă prea mult nu-și mai au rostul. Glumim, desigur. După atitea teleglume avem și noi dreptul o dată într-un an la citeva numai ale noastre. La mulți ani !

Iulian Neacșu

casei

scaun, își amintea iar ce-i spusese Cosmovici, atunci, în timpul plimbării prin curtea interioară și, moțăind, în timp ce lumina vineție creștea, încerca să numere cîți oameni cunoscuse în viață.

De la un moment dat, cam după ce trecea de cincizeci, începea să se încurce.

— „... o relație cît de cît apropiată, o minimă comunicare" îi explicase Cosmovici atunci, gesticulînd cu miinile lui mici și albe. Era vară, își amintește foarte bine lucrul acesta pentru că, în clipa cînd deschisese ușa grea, care dădea spre curtea interioară, i se păruse că descoperă dintr-o dată vara. Era încă stagiar pe vremea aceea și, de cînd începuse serviciul pierduse, încet-încet, noțiunea clară a anotimpurilor: vara nu mai însemna decît șaisprezece zile de concediu și grija ca să fie programat odată cu nevasta. Cînd împinsese ușa îl izbise mirosul de pămînt înfierbîntat la soare și de iarbă — rareori ajungeau s-o cosească aici și creștea înaltă pînă la genunchi, șerpuitoare și tăioasă ca un spanac, zbîrnîind metalic atunci cînd trecea prin ea vîntul. Trupul lui tînăr, nervii lui tineri vibraseră dintr-o dată în lumină sub cerul înalt, împînzit de cîțiva nori albi și pufoși, — ca și-n alte dăți atîta doar îi era de ajuns ca să-și simtă eterna foamea de viață, siguranța pe fiecare fibră a mușchilor, pe fiecare dintre părerile rostite pe același ton ca de obicei, volubil și categoric.

De fapt, nu vorbiseră amindoi, ci fiecare ținuse un monolog, pe-al lui nu și-l mai amintea. Își amintea doar senzația de bucurie și infatuare

copilărească ce-l stăpînise. Ținea minte, în schimb, ce spusese Cosmovici:

— M-aș vindeca, poate, zisese acesta la un moment dat, dacă aș schimba ceva esențial din viața mea, dar ce pot să schimb? Lucrez în instituție de cînd eram de vîrsta ta, specialitatea mea e îngustă și eu sînt neîntreprinzător și lipsit de talentul să-mi fac relații. Orice aș încerca mereu, tot aici ajung și mi se pare că e uluitor cît de puțini oameni reușești să cunoști într-o viață — nu e vorba chiar de cei cu care ai făcut odată cunoștință pe stradă și pe urmă nici nu i-ai mai întîlnit, e nevoie de o relație, cît de cît, apropiată, de o minimă comunicare... Fie, eu sînt o fire mai retrasă și atunci la cei de genul meu se aplică, în cea mai bună măsură, această statistică, dar ia încearcă o dată și tu să-i numeri... Ai să vezi că viața ta se mișcă în cîteva cercuri și doar prin cine știe ce șanse reușești să mai pătrunzi într-altul cu care de obicei n-ai contact...

Lumina mîngîietoare a verii, obrazul lunguieț și căzut al lui Cosmovici și apa neverosimil de limpede a ochilor lui, foarte albaștri; spatele încovoiat, pantalonii largi, pentru că slăbise atît și miinile străvezii și mici, supărător de mici, miini de bărbat sensibil. Pufnise în rîs atunci, amuzat și neîncrezător, bineînțeles că nu se apucase să-și numere persoanele apropiate. Mai aproape de înțelegerea lui era acea impresie, păstrată din copilărie de cînd călătorise, prima dată, cu trenul și rămăsese uluit intuind cît de mulți oameni există pe lumea asta. O păstrase proaspătă mult timp acea stupidă uimire — el, ridicat pe vîrfurile pantofilor, neajungînd bine pînă în dreptul geamului deschis, neînregistrînd nici peisajul, nici localitățile pe lîngă care trecea, nimic altceva decît furnicarul de oameni din stații, de pe străzi, de pe cîmp, de la marginea sinelor. Poate încercase să-i numere un timp și renunțase, pe urmă.

Frecîndu-și cu mîna făcută pumn, ochii în care intra funingine de la tren, privea, speriat și dezamăgit mulțimea îngrămădită în gări pe peron, trenurile, fulgerînd în sens invers, la fel de pline de oameni: era pierdut, pierdut în această foială omenească, imensă și indiferentă, el, obișnuit să fie centrul de atenție al marii lui familii și chiar în pofida firii lui temătoare, al băieților de pe stradă. Era pierdut și toate visele lui de mărire (ca mai toți la vîrsta lui, avea încîlcite și interminabile vise de lupte, de putere și stăpînire în care nu lipseau bineînțeles femeile ideale), toate visele lui de mărire îi apăreau acum derizorii și rușinoase. Se simțise dintr-o dată exact așa cum era: nevîrstnic și prea mic de statură, pistruiat și caragios, vanitos și speriat, fără nici o șansă, dar nici una ca să iasă din anonimatul pe care mulțimea de oameni și lipsa lui de calități i-l hărăziseră.

Poate din cauza acestei amintiri ori de cîte ori se trezea în mijlocul unei mulțimi — la meci, cînd îl duceau părinții la serbările de sfîrșit de an, la demonstrații, la mitinguri — auzind vuietul de pași, vorbele, strigătele, simțind îmbulzeala, îl năpădea tristețea și un fel de greață: picioarele îi erau moi, urechile îi vîjîiau ușor, se simțea vlăguit și fără speranță: ce rost mai avea să se apuce de ceva cînd alături de el existau încă atîți, atîția?

Așa că trecuseră opt sau nouă ani pînă cînd își adusese prima dată aminte, la sfîrșitul unei petreceri, de teoria lui Cosmovici; ba chiar: se păruse că și viața lui începuse să semene neașteptat de mult cu a fostului său coleg, cel din timpul plimbării prin curtea interioară. Da, simțea că n-o să mai reziste așa mult timp, era ca și cînd se învîrtea într-o cameră și orice ar fi făcut n-ajungea decît tot pînă la ușă, pînă la zid, pînă la fereastră: vedea foarte bine camera asta, era poate cămara cu pînze prăfoase și dese de păianjen prinse la colțurile întunecate, cu miros de mucegai și de [illegible] cămara [illegible] în care, cînd era copil, îl închideau ca să-l pedepsească. Se rotea în ea de-atîta timp, presimțind [illegible] în adolescența la care (de ce oare?) pierduse șansele să ajungă... Nici o șansă, decît să spargi, poate, unul din geamurile prăfoase ale cămării și să te strecori printre drugi, dacă crezi că ai mai rămas destul de flexibil, poți să mai încerci și asta...

Cu totul altfel se strecoară un bărbat [illegible], își zicea atunci, gîndindu-se ca și la Anton Romascanu: după greutatea cu care dai de el cînd îl cauți la telefon, poți să-ți dai seama ce înseamnă o viață liberă. Să poți să rămîi după masă de după masă în laborator sau la documentare, să nu trebuiască să te întorci acasă, să stai cît vrei la calculator, ziua de lucru a lui Anton, de cînd a intrat în serviciu a fost de douăsprezece-paisprezece ore. Și [illegible] în străinătate, deplasările de serviciu sau excursiile prin O.N.T., [illegible] de prospecție, atențiile mărunte pentru fiecare și disponibilitatea pe care la fiecare întoarcere le [illegible]. Orice îți poți permite dacă ești singur — și vernisaje și deplasări banale, la provincie tot ce-ți aduce în față [illegible] și [illegible] relații utile: ajungi să fii atît de ocupat, încît n-ai timp să gîndești prea mult și n-ai cum să suferi de singurătate.

Fără să mai pui la socoteală femeile din viața lui Romascanu, despre care poate să-și imagineze destule, numărînd doar, de cîte ori sună telefonul la el acasă.

— Sună ca la Gara-de-Nord, spune de fiecare dată Anton, ridicînd din umeri a neputință.

Din politețe scurtează convorbirile pe cît poate sau chiar răspunde monosilabic, dar în glasul moale, în gestul nonșalant cu care pune receptorul la loc el unul citește de fiecare dată aceeași mulțumire ascunsă că atîta lume îl caută.

Dincolo de astea ținea însă la Anton mai mult decît la oricare dintre vechii lui prieteni: fusese totdeauna un băiat sociabil și studios, cu un echilibru permanent al stărilor sufletești. Lui, cu felul lui capricios de a fi, acest echilibru egală a celuilalt îi se părea uneori excesivă și falsă; nu, Anton nu făcea nimic în plus, numai [illegible] în schimb îi lipsea firescul. Prea înalt, prea deșirat, cu același aer de băietandru, cu toracele și pantecele scobit, cu miinile și picioarele prea lungi — pînă și trăsăturile îi erau greoaie, pînă și în civilitatea purtării lui stăruia o umbră silită. Pe probleme de serviciu nu intraseră niciodată în concurență, pentru că n-aveau teren comun; și [illegible] cum era de obicei, ani de zile el n-a prea știut de voga lui Romascanu, de perioada cînd acesta fusese **imperial**, vedetă la secția a treia.

mihail cruceanu

Amintiri din inceputuri

O găină vorbăreață

Cînd stau de vorbă cu trecutul, îmi vin în minte fel de fel de întîmplări care parcă s-au petrecut mai ieri, alaltăieri, deși au trecut de atunci mai mult de șapte decenii; și nu greșesc deloc.

La vîrsta de paisprezece ani eram prin clasa a IV-a de gimnaziu, cum s-ar spune azi, clasa a VIII-a și ce nu-ți născocește mintea la vîrsta asta? Versuri făceam mai de mult, dar acum ele erau admirate de toți colegii care-mi cereau să le dedic lor. Ce mai vorbă, eram poetul clasei. Profesorul de limba română nu aflase încă cu cine avea de-a face și mie îmi părea bine căci de el se temeau toți elevii. Cînd intra în clasă înghețam toți băieții. Norocul nostru era că lipsea de la curs cînd se deschidea parlamentul. El era și senator liberal și cînd lipsea își trimetea un suplinitor cu care ne înțelegeam mai bine.

Ca poet colegii țineau mult la mine și tot astfel țineam și eu la ei. Dar pe lîngă versuri imitam foarte bine, spre hazul întregii clase, cotcodăcitul găinilor. Cu lecțiile mă descurcam eu cînd mai bine, cînd mai rău, dar în cotcodăcit nu mă întrecea nimeni. Numai la compozițiile de limba română aveam cîteodată [illegible] la maximă. Îmi plăcea să citesc povești și să scriu.

Spre paști, în primăvară, cum parlamentul se închisese, profesorul nostru, senatorul, își reluă cursul și la ora lui ședeam toți încremeniți în bancă în fața domnului Trifănescu, cum se numea dascălul nostru. El vorbea puțin și cam încet; noi vorbeam și mai puțin și mai încet. Stăpînea numai liniștea și teama.

Dar primăvara răscolește inimile. Natura rîde, viața te cheamă și cînd ești copil toată lumea e a ta. Cum afară se încălzise, ferestrele clasei erau deschise. Domnul profesor Trifănescu, cu capul plecat spre catalog, îl evoca foarte serios, iar noi așteptam de nevoie, foarte serioși. Deodată, în mijlocul acestei solemne tăceri, se auzi un cotcodac puternic care pătrunse prin toate clasele și printr-a noastră. Băieții tresăriră, priviră înspre fereastră și fără voie își întoarseră capetele spre banca mea. Cotcodăcitul găinii semăna perfect cu cotcodăcitul meu. Mă imita cum nu se poate mai bine. Era tot atît de tare, tot atît de convingător și fără sfială îi amintea domnului profesor că a sosit primăvara. Dar găina nu se mulțumea numai cu atît ci cotcodăcea strașnic pentru a spune parcă și elevilor același lucru. Băieții începură să zîmbească, dar de teamă își înghițeau rîsul, își strîngeau buzele, numai ochii le străluceau privind spre mine. Eu înghețasem. Ia uită-te ce poate să-ți facă o găină. Îmi venea să strig că n-am nici o vină, că n-am pus-o eu să cotcodăcească. Și în mintea mea mă rugam de toți sfinții să înceteze cotcodăcitul.

Profesorul pe catedră simți o mișcare în clasă, privi peste capetele elevilor și apoi privi spre mine. Dar nu înțelese nimic. Găina îi dădea de zor înainte cu cotcodăcitul. Te pui cu o găină încăpățînată și fără rușine? Eu căutai să arunc o privire furioasă înspre băieți, dar ei abia se puteau ține de rîs. Numai colegul care ședea în bancă lîngă mine înțelegea cum mă chinuiam fără nici o vină și privi dojenitor înspre ceilalți colegi, care nu se simțeau vinovați cu nimic.

Atunci colegul Bănescu, liniștit și sigur pe el, își ceru voie să se ducă afară și profesorul, care era totdeauna nemulțumit de asemenea cereri, îl privi încruntat și-l lăsă să iasă din clasă. Găina cotcodăcea parcă și mai aproape de fereastră spre disperarea mea. Dar în cîteva minute, cînd scumpii mei colegi erau gata să izbucnească în rîs, găina își termină concertul. Bănescu care ieșise afară o gonise, o huișuise, o ochise în spate și biata găină nu înțelese nimic, cum nu înțelesese nici profesorul.

Substanță și varietate

Urmare din pag. 1

mânești de azi. Volume de ecou au apărut și în afara acestor serii. Mihai Beniuc a tipărit **Glasul pietrelor**, Ion Caraion **Interogația magilor**, Vasile Nicolescu **Întîlnire în oglindă**, Tudor George **Imaculatul panegiric**, Nichita Stănescu, **Epica magna**, Ion Gheorghe **Dacia Feniks**. Dan Laurențiu **Zodia Leului**, Petre Stoica, **Un potop de simpatii**. Unele din aceste cărți au devenit fie subiect de controversă pentru critica literară, fie punctul de plecare al unor opinii critice diferite. În sfîrșit sînt de amintit aici și alte cărți de poezie semnate de poeți mai tineri ca Daniela Crăsnaru, Ioana Diaconescu, Mara Nicoară, Vasile Petre Fati, Ion Mircea, Aurel Șorobetea, Liliana Ursu și alții.

Proeminentă în anul în care a trecut s-a arăta a fi proza prin cîteva romane dense, bine construite, pe teme de interes larg. Aici se afirmă în primele rînduri ale prozatorilor și cîțiva autori mai tineri care urmează să confirme promisiunile de pînă acum.

Casa domnului Alcibiade de Radu Tudoran este unul din romanele de succes ale anului trecut. Lîngă el trebuie așezat **Suferința urmașilor** de Ion Lăncrănjan. Tot aici **Ocheanul întors** de Radu Petrescu. **Nesfîrșitele primejdii** de M. H. Simionescu. Radu Boureanu a revenit la predilecția mai veche pentru narațiunea istorică dîndu-ne un **Petru Rareș**, masiv. Alt roman istoric care s-a bucurat de interesul cititorilor a fost **Amurgul levantinilor** de Mircea Constantinescu. Din ciclul de romane închinate constituirii României moderne, de Paul Anghel amintim aici **Te Deum la Grivița**, reconstituire profundă a evenimentelor de acum o sută de ani din istoria țării. Ion Brad a adăugat celor două romane ale sale inspirate de viața unei familii din Transilvania un al treilea: **Raiul răspopiților**. Francisc Păcurariu reia firul epic din **Labirintul** într-o carte inspirată de evenimentele care preced Dictatul de la Viena: titlul noii cărți e **Timpul și furtunile**. Comemorarea celor 70 de ani de la răscoala din 1907 a dat prilejul unui tînăr și talentat prozator, Nicolae Mateescu, să compună o vie reconstituire a evenimentelor legate de răscoală sub titlul **Oamenii Pămîntului**. Pentru a completa seria să amintim aici și două cărți în care reconstituirea istorică capătă caracterul unui dosar bine documentat. Partea a doua a **Marelui Sigiliu** de Viorel Știrbu și **Procesul unui proces** de Mihai Stoian. Primul se ocupă de evenimentele de la 1848 în Transilvania, cel de-al doilea de procesul memorandiștilor din 1894. N. Țic a tipărit un nou roman, **Jean fiul lui Ion**, cu aceeași predilecție pentru actualitate și autenticitate. Mircea Ciobanu, într-o fază epică nouă, a dat partea a doua a romanului **Istorii**, care promite să fie o trilogie. Un roman de actualitate este cel semnat de Grigore Zanc — **Cădere liberă**. Eugen Uricaru, productiv, a tipărit două cărți, dintre care una de povestiri **Antonia**, a doua un roman **Mierea**, care confirmă calitățile din romanele precedente. Între debuturile care promit amintim aici pe cel al Letiției Vladislav cu **Vrăbiile pămîntului**, pe cel semnat de Apostol Gurău, **Începutul verii astronomice** și pe cel al lui V. M. Basarab, **Everest—Turnu Măgurele**. Tot în categoria debutului, de data asta la reportaj, se cuvinte amintită cartea tînărului reporter Cornel Nistorescu, **Întîmplări în liniștea unei fotografii**.

Un loc intermediar între proză, reportaj, eseu, critică ocupă cărți cum sînt cele semnate de Adrian Marino, **Prezențe românești**, unde sînt continuate **Carnetele europene** și **O clipă în China** de Paul Anghel. Adrian Marino este interesat de contactul culturii române cu centrele culturale occidentale, de o mai justă apreciere a tipului de relații cu această zonă culturală tradițională. Paul Anghel scrie un fals jurnal de călătorie, încercînd în volumul **O clipă în China** să distingă acele coordonate ale istoriei și culturii poporului chinez care-l și definesc dar în același timp îl și pot apropia de spații culturale depărtate, dar marcate de trăsături asemănătoare. Cele două cărți aici alăurate sînt interesate de realul dialog al culturilor. O cercetare a lui Alexandru Duțu, **Cultura română în civilizația europeană modernă**, încearcă să reconstituie fizionomia culturii românești în trecut.

Trecînd la critica literară avem de amintit cîteva cărți demne de atenția fie a specialistului fie a cititorului obișnuit. Remarcăm atenția pentru marile valori ale literaturii române clasice prin cărțile Elvirei Sorohan **(Cantemir în cartea hieroglifelor)**, Dan Horia Mazilu **(Cronicarii munteni)**, Ioana Petrescu **(Eminescu modele cosmogonice)**, Al. Piru **(Introducere în opera lui V. Alecsandri și Permanențe românești)**, Mihai Drăgan **(Lecturi posibile)**, Aurel Sasu **(Liviu Rebreanu, contemporanul nostru)**, Elena Tacciu **(Trei poeți preeminescieni)**. Cărțile interesate de stricta actualitate literară sînt mai puține: Cornel Regman — **Explorări în actualitatea imediată**, Georgeta Horodincă — **Studii literare**, C. Stănescu — **Jurnal de lectură**. Preocuparea pentru a deschide noi orizonturi criticii literare românești este vizibilă atît în cartea lui Romul Munteanu, **Lecturi și sisteme**, cît și în cartea lui Al. Călinescu, **Perspective critice**, sau în **Nostalgia comunicării** de Constantin Crișan, preocupat mai ales de sociologia literaturii.

Dintre cărțile a căror sferă e mai largă, dar care înglobează și literatura ca parte componentă a culturii sînt de amintit cărțile lui Constantin Noica despre **Sentimentul românesc al ființei** și despre **Spiritul românesc în cumpătul vremii**, ca și culegerea de articole semnată de Athanase Joja, **Filozofie și cultură**. Ele încearcă o definire a culturii și spiritului românesc din interior și merită interesul real pe care cititorii li l-au arătat.

În concluzie, un an literar care fără a fi fost marcat de evenimente deosebite a fost un an de o reală bogăție literară.

REVISTA STRĂINĂ

● **SHAKESPEARE** rămîne încă autorul cel mai gustat de către publicul englez, un autor [illegible] contemporan, cum i s-a spus adeseori. O [illegible] încă o dată succesul serialelor de [illegible] și al spectacolelor televizate. Nancy Banks Smith, cronicara de televiziune a lui **The Guardian** scrie despre „Cum vă place" într-o montare nouă: „[illegible] B.B.C.-ului a fost încîntătoare, cu acel element de [illegible] noutate care acordă frumuseții calitatea cea mai atrăgătoare. Simțeai că este mai mult în dansul de noapte al prinșesei decît a fost vreodată [illegible]. [illegible] lor a fost o febră vrăjitorească, cu pașii lenți printre stele și cu vîrtejuri nebune în [illegible]".

● **UN CREATOR** controversat este Flemming Flindt, [illegible] care a afișat la [illegible] tradițională a Baletului regal din Copenhaga, prin stilul său disociant și spectaculos. Tom Sutcliffe afirmă în cronica sa la primul spectacol al trupei după plecarea lui Flindt: „A fost un adevărat exorcism". Desigur, exorcismul se referea la voința trupei de a scăpa de sub influența fascinantă a lui Flindt, cel care a fost o dată unul din marii dansatori ai lumii iar la ora actuală este, probabil, cel mai controversat regizor.

● **O PROBLEMĂ** a cinematografiei actuale pare să fie caracterul tot mai accentuat comercial. Bart Mills afirmă: „Niciodată filmul nu a fost mai distractiv decît în zilele noastre. Niciodată nu au produs mai mulți bani. Niciodată nu a fost mai puțin original". Aceste trăsături penibile ale cinematografiei occidentale sînt puse pe seama faptului că regizorii și creatorii de azi nu mai au plăcerea de a spune o poveste, de a nara pe peliculă. De aceea, probabil, succesele cele mai sigure sînt adaptări după opere literare ale trecutului. Putem observa însă că Hollywoodul în epoca sa de glorie, cea mai [illegible], se baza exclusiv pe narațiunea facilă, ceea ce poate conduce, după spusele aceluiași autor, [illegible] fundamental.

● **A MURIT ROGER CAILLOIS**, un mare savant și un scriitor de ținută europeană. El a făcut parte, între 1932 și 1935, din grupul suprarealist, iar apoi a colaborat la Colegiul de sociologie, cu George Bataille și Michael Leiris. Între 1939 și 1945 a trăit în Argentina, unde a fondat Institutul francez de studii superioare și revista **Lettres françaises**. În 1948 se [illegible] UNESCO și lansează, la Gallimard, colecția „Croix du Sud", consacrată scriitorilor latino-americani. Din 1952 conduce revista franco-anglo-spaniolă **Diogène**. În 1971, Roger Caillois a fost primit la Academia franceză care îi acordase, mai înainte, **Marele premiu**. Între lucrările sale importante cităm: **Mitul și omul**, **Poncius Pilat**, **Pietre**, **Omul și sacrul**. În articolul pe care i-l dedică în **Figaro Magazine**, Jean d'Ormesson, colegul său de academie, afirmă că Roger Caillois era un spirit înalt și [illegible], egalat numai de cordialitatea sa dezarmantă.

● **O INIȚIATIVĂ** aplaudată de toți cronicarii francezi a fost prezentarea unei antologii de texte literare celebre la radio, reunite sub titlul **Au jardin de France**. Antologia cuprinde texte consacrate personalității copilului, iar numele autorilor sînt de la Racine și Voltaire pînă la Victor Hugo, Colette și Saint Exupery. Într-un cuvînt, toți marii scriitori au scris pentru și despre copii. Emisiunea a fost foarte atrăgătoare, adeseori plină de paradoxuri și de formule fascinante, cum este aceea datorată lui Hugo: „Nu mîncați copiii pe ale căror mame le [illegible]". Sensul este, desigur, figurat!...

● **SALOMON și REGINA DIN SABA** au cunoscut un reviriment în fața publicului, la începutul acestei ierni. Aceste două filme ale lui King Vidor, datînd din 1959, își revelează încă deschiderea înnoitoare pe care au provocat-o în arta deja atît de conservatoare a filmului. Cu toate acestea, King Vidor declară că filmele mai sus citate nu reprezintă o pagină prea importantă în opera sa, voind să fie cunoscut mai ales prin „Aleluia", „Pîinea noastră cea de toate zilele" și „Război și pace". Regizorul declară în legătură cu cea de a șaptea artă: „În epoca tehnologiilor, este greu să fii un adevărat creator. Vă rog să rețineți că nu mă pling. Ca și mulți dintre eroii mei, dacă eșuez n-o să acuz pe nimeni altul decît pe mine însumi".

● **HERBERT VON KARAJAN** va deveni campionul de voiaj al pasagerilor liniilor „Air France". Ei vor putea asculta cea de a 6-a simfonie a lui Gustav Mahler, interpretată de Filarmonica din Berlin, sub bagheta marelui dirijor. Comentînd acest eveniment „picant", principalele agenții de presă și-au amintit de cuvintele lui Ravel, care credea că muzica este „un mijloc de transport". Probabil că marele compozitor francez se gîndea la cu totul altceva, dar nu este mai puțin adevărat că muzica realizată de Karajan pentru „Air France" este de cea mai bună calitate și că poate să-i facă pe ascultători să considere călătoria mai scurtă decît de obicei și, în orice caz, mai instructivă decît obișnuitele programe de agrement. Arta devine un fenomen implicat în viața de toate zilele.

radio

r

Dreapta măsură

În aceste ultime zile ale anului, atenția cronicarului radio nu mai vrea, parcă, să se fixeze asupra unei emisiuni anume. O mărturisire asemănătoare făcea aici colegul meu de rubrică săptămîna trecută. Orele sînt, după toate probabilitățile, egale cu cele dinainte. Radioul își păstrează ținuta, semnalele familiare, constantele zilnice ori săptămînale. Și totuși — și totuși... aceasta e, acum, doar o aparență cotidiană, sobră, geometrică prin care stăpînim sentimentul unui ritm aparte, prea lent ori mult prea rapid al unui timp de trecere de la un an la celălalt.

Sub rubricile radiofonice cunoscute, au început demult să se facă bilanțuri, în toate problemele importante, de la economie la artă. Bilanțuri mereu guvernate de intenția, de perspectiva stenică a unui **mai bine**. Gîndind la un bilanț al radioului, e limpede din prima clipă că trebuie să aducem laudă acestui instrument care e folosit la noi de cîteva bune zeci de ani cu un efect național profund. E vorba, în primul rînd, de propagarea limbii literare, de cultivarea unor noi orizonturi pentru **toată** lumea, **toată** țara. E vorba de senzație cotidiană, autentică, a existenței altor localități, altor oameni, altor spații geografice și spirituale decît cele ale rutinei fiecăruia. Între patru pereți ai camerei, în holul unei școli, pe prispa unei case țărănești, pe o bancă în parc, radioul vorbește despre mii de lucruri, transmite cîntece ale triburilor africane, strigături din Oaș, madrigale sau muzică concretă. Radioul ține seamă de toți, face daruri tuturora. Și poate cei mai norocoși, adică cei care pot primi mai mult, sînt cei foarte tineri.

Răspunderea celor care gîndesc programele radiofonice este extraordinară. Cum poți găsi dreapta măsură a interesului, a posibilităților de receptare, a nevoilor de informare și divertisment? În timp, s-a ajuns la o serie de formule eficace, de emisiuni „de rezistență", programele de radio au un aer echilibrat, sînt oferite cu deplină siguranță profesională. Ni se transmit cele mai competente comentarii în felurite probleme. Beneficiem de o fonotecă bogată cum alta nu există în țară și care, oricum, prin generalitatea difuzării și comoditatea audiției devine practic, cea mai abordabilă, cea mai vie fonotecă ce s-a putut imagina. Diversitatea emisiunilor nu numai că răspunde unor interese, dar și creează interese. Creează o ambianță mentală stimulatoare și, cu siguranță, dezvoltă respectul față de activitatea semenilor, față de importanța reușitelor lor — un sentiment atît de necesar într-o cultură.

Ce am putea dori **mai bine**? O, am putea dori să se îngusteze pînă la dispariție spațiile radiofonice **prea** neutralizate de timiditatea (absența?) imaginației sau... de comoditățile rutinei. Am dori muzică bună, adică niciodată corupătoare de gust. Am dori viață și adevăr în toate cuvintele ce se adresează oamenilor prin uriașul mecanism sonor. Aceasta e urarea noastră, plină de încredere, pentru noul an.

Ioana Ieronim

plastica

p

Exigențele graficii

Există domenii ale artei în care profesionalismul se confundă atît de mult cu inspirația, încît nereușita devine pur și simplu o abdicare de la cele mai elementare criterii ale meseriei. Fără îndoială, grafica poate fi considerată un asemenea domeniu „primejdios". Spațiul în care se exercită artistul este infinit, chiar dacă dimensiunile aparente pot să sugereze o coală de format obișnuit. A umple din linie un asemenea „cer" înseamnă o adevărată probă de forță și de imaginație. Un grafician care practică această meserie toată viața trebuie stimat pentru abnegația și eroismul său indiscutabil. Ceea ce nu înseamnă însă că publicul poate să fie mai îngăduitor. O expoziție cuprinzătoare, cum este cea deschisă recent la Sala Dalles, frapează printr-o tehnicitate foarte scăzută a multor lucrări și prin lipsa unei reale diversități de inspirație. Severitatea aprecierilor noastre vine, desigur, din marele respect pe care l-am evidențiat în legătură cu această artă a preciziei și fanteziei, precum și din conștiința tezaurului uriaș al poporului nostru, creator permanent de linie și de elemente grafice, de la motivele covoarelor naționale pînă la subtilitatea rafinată a cusăturilor de pe cămășile românești, care l-au fascinat de pildă pe un Matisse.

Expoziția de la Dalles conține, totuși, cîteva lucrări de ținută cum ar fi, în primul rînd, cele expuse sub semnătura lui Marin Gherasim (Terase dobrogene, Marele amfiteatru, Digul). Există, în asemenea lucrări, sugestia foarte fină că artistul poate surprinde prin linie și volum adevărata ordine a realității. Tot ceea ce cade sub ochiul lui Marin Gherasim se transformă într-un templu în care se slujește cultul unei rațiuni supreme, ca un tipar inalienabil. Am remarcat apoi **Astrul** lui Ștefan Orth din Sibiu, o fascinantă cosmogonie. Ștefan Orth sugerează nașterea unui soare în chip de celulă organică, fără nimic abscons și magmatic, o sugestie poematică a transformării cuvîntului în realitate. De asemenea, un foarte frumos pastel compune Irina Katz în **Țărm**, cu un cer realizat prin transparențe, o lucrare de un lirism nedisimulat. Marcela Corcodescu se află în expoziție cu trei lucrări elaborate prin metodele sale cunoscute, dar puternic transfigurate de această dată, cu un accent mitologic mai mare și cu sugestie mai puternică.

Într-o expoziție de asemenea amploare este surprinzătoare lipsa de impact a afișului. Dacă ar fi să încercăm o butadă, din punct de vedere plastic civilizația noastră contemporană se exprimă cu plenitudine prin afiș. Naționala de grafică de la Dalles oferă însă o selecție puțin inspirată, din care am remarcat doar **Make the move** a lui Leontin Ploscа, afișul consacrat noii ordini internaționale. La capitolul ilustrației de carte ne-a atras atenția lucrarea lui Emil Chendea, realizată pentru ediția de poezii alese a lui Ungaretti.

Aurel-Dragoș Munteanu

P.S. S-a închis, de curînd, o expoziție asupra căreia nu ne-am putut opri, Dragoș Morărescu, la Sala Eforie. Era vorba de încercarea artistului de a-și crea materiale noi pentru o realitate proprie, **o senzualitate a** naturii în mișcare.

muzică

m

Inventivitate

Efortul de creație al organizatorilor unei stagiuni de concerte nu se exercită numai în găsirea titlurilor celor mai semnificative. El se argumentează și în modul de alăturare a lucrărilor, în arhitectura afișului, deci, și în găsirea unor formule concertistice noi, apte de a atrage în sine. Să sondăm acest din urmă aspect în concertistica bucureșteană, acum, la sfîrșitul unui an și mijlocul unei stagiuni.

Uniunea Compozitorilor a antrenat Filarmonica într-o serie de concerte cu dublu antet ce panoramează competent și ingenios creația muzicală românească a ultimilor ani. Fie că se organizează pe „Stiluri și tendințe", fie pe generații, aceste concerte, care înlocuiesc apusele „Portrete camerale", a căror memorie este încă trează în noi, informează, în primul rînd, iar contextul afișului favorizează transmiterea informației, conturarea unei imagini exacte și **vii**.

Alături de această formă de concert, mai putem enumera cîteva cicluri (de antologare a unui repertoriu — Martha Kessler, sau aniversare — Vivaldi, Schubert) Din cînd în cînd cîte un concert care investighează unghiuri noi de iluminare reciprocă a pieselor reunite pe afiș. Sînt concertele-eseu, intitulate „Muzici paralele", creație a compozitorului Anatol Vieru. Cu acestea, turul de orizont al inventivității organizatorice și-a epuizat obiectul. Sînt destul de puține lucruri de amintit, în această ordine de idei, cu atît mai mult cu cît, în urmă cu trei-patru ani, situația era puțin mai variată. Programatorii de concerte par a fi obosit înainte de a fi montat un mecanism capabil să asigure, prin simpla reproducție, varietatea organizatorică a afișului bucureștean.

Concertul tradițional expune obiectul muzical și așteaptă să fie vizitat. El corespunde unei nevoi muzicale deja formate, la o categorie de subiecți. Pentru cei ce așteaptă să li se formeze necesitatea de a primi muzică (funcția educativă) ca și pentru cei ce au nevoie de mai mult decît doar a asculta, au nevoie de a comenta, de a primi sugestii din muzică (funcție superior cognitivă), concertul constituit după obiceiul secolului XIX trebuie completat.

Concertul tradițional poate fi depășit, mai întîi, prin organizarea sa în alte spații decît cele special destinate muzicii. În acest sens, mai ales institutele de învățămînt superior sînt (aproape) complet lipsite de vreo formă de receptare a muzicii de semnificație.

Un rol important în conștientizarea receptării l-au avut concertele ce angajau opinia publicului în chiar desfășurarea festivităților. Regresul acestor forme concertistice este evident. Totuși, spre sfîrșitul anului, două „dezbateri", una la Radioteleviziune și alta la Societatea Muzica au aprins încrederea în posibilitatea perseverării.

Lista modurilor de diversificare a structurii de concert poate fi mult extinsă. N-am vorbit decît despre formele ce au fost probate pînă acum și ale căror valențe s-au confirmat. Inventivitatea și imaginația programatorilor au un teren vast să se exerseze. Necesitatea revigorării modurilor de organizare este mai mult decît evidentă, alte arte sau alte etaje ale muzicii nu așteaptă să fie vizitate, ci își formează, își asediază chiar auditorul.

Costin Cazaban

Anonime... des-conspirate!

I

(N.B. A se citi de către secretarul responsabil de redacție)

Stimați colegi,

Problema capilor limpezi e foarte importantă. Am mai atras și în alte rînduri atenția asupra acestui aspect. În ciuda părerii tov. Velea, eu reiau chestiunea. Am descoperit în revista noastră, pe care o citesc cu regularitate, mai multe perle, din care nu-mi permit să citez decît cîteva. Astfel, în loc de : „poezia anexită a lui Petre Got" — „poezia anexită a lui etc" ; în loc de „volumul Proprietarul de poduri" — „Proprietarul de noduri"; în loc de „Suferința urmașilor" — „Suferinta apașilor" ; în loc de „Marile iubiri", romanul stimatului nostru coleg, — „Marile linguri" : în loc de „Botează-mă cu pămînt", idem vorba bună despre coleg, „Botează-mă cu coniac" (sic !) ; în loc de „poemele dacice ale lui Ion Gheorghe" — „poemele bahice ale lui Grigore" (!) ; în loc de „sincronism" — „protocronism" (ceea ce nu-i chiar același lucru !) etc, etc.

De altfel, la comisia de cenzori, am discutat lucrurile cu toată responsabilitatea și am hotărît ca tov. Șapira să nu mai servească joi seara pe cei care urmează să fie capi limpezi vineri dimineața. Au și fost afișate listele (de prețuri) în acest sens.

Un coleg binevoitor.

II

Iubite redactor-șef,

Un lucru este limpede și nu mă las niciodată pînă nu-l spun cu toată tăria, chiar dacă unii ar zice că nu-i decît o simplă serenadă la trompetă. Ponderea revistei Luceafărul n-o dă nici poezia, nici proza, nici critica, stimați critici literari, ci publicistica. Publicistica făcută cu nerv, cu sete, cu frenezie, cu implicare și cu talent. Scrieți deci, dragi colegi, despre cum petrec scriitorii la Mogoșoaia în restul săptămînii și se odihnesc duminica, despre cum pescuiesc fotbaliștii în timpul cantonamentelor iar nevestele le aduc mîncare cu sufertașele, despre cum cresc bunicuțele nepoțeii deprinzîndu-i cu alfabetul morse (linie... punct... linie...), despre cum se culeg nucile în Ardeal (Anuca sus în nuc scuturînd, Ion pe jos culegînd) — formidabilă temă ! —, despre cum spune colegul nostru Gheorghe Suciu bancuri de se uită Ion Gheorghe la el ca la logoană, despre cum traduce Cezar Ivănescu cu dicționarul pe care i-l răsfoiește Mery, despre cum face Lucreția cafele din plante medicinale, despre cîte cărți premiate (nu) citește un juriu literar, despre cum nu se fac filmele românești în schimb se fac case (dar nu de filme), despre rîtul tăierii porcului la Brașov și despre prepararea deliciosilor vișli și maiași, despre tratamentul sportivilor în cazul ruperilor de ligament, despre cum devin și de ce devin actorii literați, cine-i promovează și de ce, despre cheltuielile pe reclame de locomotive (voi v-ați cumpărat ?), despre atitea și atitea lucruri frumoase, interesante, înălțătoare din cea mai apropiabilă realitate. În caz contrar renunț la abonament.

S. Preotu

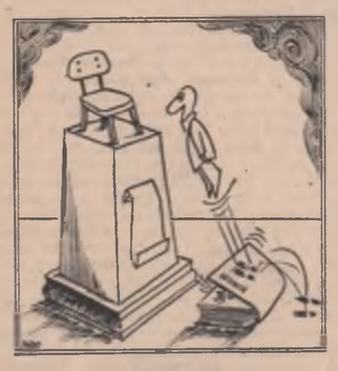

Spre glorie...

III

Tovarășe redactor-șef,

Nu pot să nu-mi exprim protestul față de modul cum a fost tratată cartea subsemnatei în revista dv.. Un critic literar al deceniului meu, care mai trăiește și astăzi, spunea cu deplină justețe : „să nu piticizăm lucrurile !" (Din lipsă de spațiu n-am dat numele și nici citatul întreg, n.n.) Or dv. la revistă (vezi expresiile : „la hectar", „la Tănase") tocmai asta ați făcut : ați minimalizat însuși problema. În numele femeilor critice literare — a căror număr a sporit foarte mult, apropiindu-se sensibil de cel al femeilor poete literare, lucru încă nu îndeajuns subliniat — îmi exprim dezacordul față de tratamentul respectiv și aștept măsurile care se impun.

O anonimă

IV

Dragă redacție,

Mie-mi plac foarte mult poveștile lui nenea Velea în care ne regăsim viața noastră cu toate preocupările ei bune și negative. Eu îl rog pe nenea scriitor, în numele băieților și a fetițelor din clasa noastră, să ne trimită toate numerele revistei în care publică contra preț. Totodată, îi trimitem, ca un mic semn de atenție din partea noastră a copiilor, o bonetică nr. 65, executată de mîinile noastre îndemînatice la orele de lucrări practice în agricultură.

Sărut mîna,

Al său fiu și elev, Andrei N. V.

Continuare în pag. a 7-a

Niște manuscrise în căutarea unui

Adevărul...

catilina (III)

Poetul Catilina se îmbracă în roz. Rozul îi subliniază privirea sa șăgalnică și vocea subțiată de creion. Pentru cei care au vederea mai slabă decît se obișnuiește același roz în care se răsfață poetul exprimă inocență, puritate, candoare, vioiciune și mai ales o vitalitate cu totul și cu totul ieșită din comun în forum. Pe urmă, rozul implinește și se murdărește mai greu decît albul imaculat și se spală mai ușor vara. Ar mai fi multe alte motive pentru care Catilina se îmbracă în roz, din vîrful limbii pînă în vîrful degetelor, ori de cîte ori află de un concurs de premii de la viitorii săi prieteni. La un astfel de concurs a participat de curînd, într-o frizerie. Răspunzînd la întrebarea dacă există viață pe pămînt cu „nu", personalul organizator i-a acordat premiul I în unanimitate, hotărînd să-l tundă zero fără bani. Și-a ferit degeaba pletele Catilina, mașina de tuns a însuși responsabilului lucra fără milă. Numai că, deși, la picioarele scaunului se adunaseră maldăre de păr, poetului nu i se zărea creștetul. Abia tîrziu, după mai multe schimburi, apăru pe gîtul poetului o bilă rotundă, mică și negricioasă. Strălucea cît se poate de viu pe îmbrăcămintea sa. Roză, desigur.

posta redacției

GEO D. — OTOPENI, Km 17. Scrieți mărunt și prea rar. Încercați să bateți la mașină sau rugați pe cineva să vi le scrie. Am reținut totuși „Bocetul la nota de plată", din care reproducem versurile : „Am mîncat, am băut / Mă simțeam bine / Cînd, deodată vine nota de plată, măi frate / Și nimeni în jurul meu, nimeni, doar bicicleta, auzi".

EUGEN BARBU, TOKIO : Sînteți vizibil influențat de Marin Sorescu și Marin Preda. Ar fi bine dacă v-ați învinge timiditatea care transpare în tot ceea ce scrieți, mai ales în paginile de critică literară. Încercați să vă semnați cu numele dumneavoastră în „Săptămîna", renunțînd la pseudonimele Dan Mutașcu, Ion Lotreanu, Cornel Vadim Tudor, Ileana Lucaciu, Răduca Bungărzan și Adrian Păunescu.

GEO BOGZA, PE SEARĂ, ÎN DOBROGEA : Nu, farul din Sf. Gheorghe este tot acolo unde l-ați văzut ultima oară. E însă unul nou, la Constanța, care n-are paznic. Scrieți-ne de acolo.

MIHAI UNGHEANU, LA COPIL, ÎN FLOREASCA : Pagini critice prea romantice, cu un stil mult prea blînd

Semnul de carte

față de primele încercări pe care ni le-ați trimis („Campanii"). Deocamdată, nu.

NICOLAE DRAGOȘ, LA ȘEZĂTOARE, „CONFEX" : Florin Costinescu este bolnav și nu vă poate însoți la Slobozia, așa că de data aceasta va trebui să renunțați la umorul dumneavoastră pe seama confraților. Am primit fabule, însă nu înțelegem de ce nu le dedicați cu mai multă precizie celor ce vi le sugerează. Încercați să scrieți și poezii de dragoste. Cine știe ?

NICOLAE VELEA „TRIUMF" : Ultima dumneavoastră schiță a fost publicată pînă acum de nouă ori. Rîndurile pe care ni le-ați trimis acum sînt proaspete. (A crescut Andrei ?). Treceți pe la redacție și întrebați de Gh. Suciu și Voicu Bugariu. Vă așteptăm.

TEODOR BALȘ, „FIAT 1 300" „Oda mașinii mele cutremurate" este impresionantă prin lungimea ei, astfel că nu avem loc pentru a o publica. Încercați la o revistă spaniolă, cine știe ?

MIRCEA DINESCU, PARIS : Scrieți și în românește, ne descurcăm greu cu franceza dumneavoastră. Mai trimiteți, eventual scris de mînă.

Lui NICOLAE PRELIPCEANU

Pentru volumul „De neatins... de neatins"

Încă de la primul vers
Volumul lui m-a convins
Titlu-i foarte bine-ales :
De neatins... de neatins

Unui scriitor cu împrumuturi mari
la Fondul literar

De ani și ani, el n-a mai scris un rînd,
Dar face împrumuturi peste normă.
Și-n timp ce opera-i rămîne doar în gînd,
El este membru-al „Fondului"... de formă.

mițu

(Povestire pentru copii)

Mițu s-a născut într-un parc. Mama lui nu-l cunoștea pe tatăl lui. Tatăl lui nu o cunoștea pe mama lui. Nici Mițu nu l-a cunoscut pe tatăl lui. Nu a mai cunoscut-o nici pe mama lui. Nu avea nici mamă, nici tată, cum se spune. Așa că, încă din prima zi, Mițu s-a simțit foarte singur. Iată însă că pe o alee Mițu s-a întîlnit cu o frunză frumoasă și tînără.

— Cine ești tu, Mițu ? îl întrebă frunza cea frumoasă.

— Mîtu, răspunse Mițu, dînd din coada lui mică, dar stufoasă.

— Vrei să fim mereu împreună ? îl întrebă frunza cea tînără și frumoasă.

— Vreau, răspunse Mițu, dînd din coada lui stufoasă, dar mică.

Și Mițu mîncă frunza. Cînd deodată trecu pe acolo o tovarășă.

— Cum te cheamă, Mîtu ? întrebă tovarășa.

— Mîtu, răspunse Mițu dînd din...

Tovarășa îl mîngîie pe Mîtu. Mîtu o mîngîie pe tovarășa.

— Hai să cumpărăm pîine și să predăm hîrtia veche la D.C.A., îl îndemnă tovarășa.

Au mers amîndoi să cumpere pîine. Hîrtie n-au predat, pentru că Mîtu a început să scrie

Continuare pe coloana cealaltă

Inechitate

versuri, așa că avea nevoie de ea. După care s-au despărțit, Mîtu să scrie versuri, tovarășa să caute un tovarăș. Azi un vers, mîine altul, Mîtu își închipui că este poet. Deveni ursuz, nu mai mieuna lingușitor, frecîndu-se de picioarele trecătorilor, stuchea în dreapta și în stînga, iar blănița lui se înnegri parcă și mai tare. Mîtu se purta în așa fel, încît nimeni nu mai îndrăznea să nu-l socotească poet, cînd, suit într-un pom, mieuna gros și subțire, sfîrîia sau torcea. Pînă într-o zi cînd pe o ramură, nu prea departe de cea pe care stătea el, a văzut o pasăre care ciripea ciripcirip. Lui Mîtu îi plăcu și vru deodată să se facă și el cîntăreț. Pentru asta însă trebuia să cînte la fel ca pasărea. Se zbîrli, se încordă și puse laba pe pasăre. O mîncă. De atunci Mîtu nu mai este poet și nici mîță. Nu mai miaună. Ciripește.

Întrebări pentru acasă : 1) De ce n-are Mîtu nici mamă și nici tată ? 2) Ce a vrut frunza și ce a vrut Mîtu ? 3) Cum a ajuns Mîtu poet ? 4) Cînd a ajuns Mîtu ciripitor ?

parodii

FĂNUȘ NEAGU: „Furioșii nebuni ai marilor făgașe"

(fragment din volumul II)

A doua zi cînd se trezîră, cei trei constatară că la extremitatea nasurilor or ca niște morcovi sau conopidă de lună nouă, purtau cîte o verigă de metal auriu, care la fiecare înjurătură sau riset îi înțepa ca un vîrf de suliță. Primul observă Radu Zăvoianu care tocmai voise s-o înjure pe Asta Dragomirescu, de Nord, de Sud, de toate punctele cardinale, pentru că-l părăsise după concert. Simțea că are în stomac un cîine mort de-o săptămînă și vru să bea din apa în

care dormiseră toți trei, cînd, în oglinda ei sidefată de cristal de Veneția își zări chipul : înalt, musculos, tip western, *ochii migdalați de lup flămînd, picioare puternice ca doi piloni, mîini ca brațele unei macarale și... sîrma în nas. Îi venea să urle, să se agațe de torțile cerului, să înjure pînă le-o plesni la toți dracii timpanele, dar se opri : două leșuri zăceau lîngă ei, erau Ramițki, ideologul grupului și Eduard Vardala, exjucător de fotbal în echipa Dinamo, amîndoi cu verîga în nas. Simți în nări un plăcut miros de coteț neaerisit, de bălegar și paie încinse ; luă acordeonul și pe o melodie de vals cu ritm de fox și rock, le comunică noutatea Ramițki bău ultima picătură din whisky-ul ce se mai afla într-o sticlă de Cuba-libri și se declară mulțumit.*

— De ce atîta ipocrizie, mama voastră de castrați, de ce, cînd știți prea bine că nu sînteți altceva decît niște porci nejugăniți, de nici carnea voastră nu poate fi mîncată... Marș afară, afară, balta asta-i prea bună pentru voi.

Radu se gîndi la tîrfa de Asta care-i fusese nevastă. Idioata aia să le-o fi făcut ? Ieri îl sunase pe... pe care dintre ei ? nu-și mai amintea, ca să le spună că pleacă în turneu, în Pădurea Neagră sau așa ceva. Nu, nu putea fi ea. Simți că taurul, mumia din el se schimă-n taur adevărat :

— Care din voi a făcut-o ?

— Care, zise Ramițki ?

— Care, strigă și Vardala și se trînti în baltă. Își aminti cum Asta luase odată platoul cu tort și se trîntise cu fundul în el. Au rîs cu toții, dar din ziua aceea între ei se strecură tulpina moartă a neîncrederii. Între timp apăru un miliție trimis de procurorul șchiop și le spuse că fusese eclipsă de lună și că nu au voie să staționeze în fața bodegii sacre. Vardala nu voia să aibă de-a face cu miliția, căci s-ar fi putut să-i prelungească suspendarea, așa că o șterse rapid cu coada între picioare. Radu Zăvoianu și Ramițki își amintiră că aveau o întîlnire în Obor și plecară și ei urgent. În urma lor, apa se prefăcu în zăpadă și începu să ningă cu fulgi de lebădă neagră peste orașul amorțit. Soarele, ca un tort garnisit pentru aniversarea soacrei, se oglindea în apa de cristal negru al bălții. Acordeonul zăcea aruncat în noroi ca o coajă de pepene galben fără dinți. Se întunecase de-a binelea.

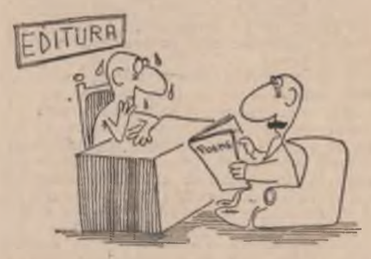

„Deși vorbești pe înțeles / Eu nu te pot pricepe"

Modele negative

Ca în fiecare an, poștașul a ales din mulțimea pseudopoeziilor cîteva, îndreptîndu-le către generosul dumneavoastră suris. Și punîndu-le în atenția... recidiviștilor.

„Studentul"...

Cam de aproape un an
Lucrez ca tehnician ;
Măsor cu pasul Bulevardul
Pînă voi lua doctoratul.

Iată-mă după doi ani
N-am diplomă și nici bani ;
Pantofii și hainele toate
Acum, iată-le, sînt vărgate.

Mama mea adorată
Demult vrea să mă vadă ;
I-am spus că trei ani jumătate
O las și plec la facultate.

Morala :

Decît a fi-n haine vărgate
Și să te crezi la facultate ;
Mai bine vara pe ogoare
Să culegi flori la domnișoare.

IULIAN MOCANU

Meditez

Gîndesc un gînd, o clipă, meditez
Lumina și întunericul paralizează...
Iubesc idilic, în pripă invadez...
Hermina și purificul profează.

GEORGE NILĂ

Corbul

Eram copil cînd te-am găsit
Căzut din cuib lîngă molid
Te-am luat te-am îngrijit
Tu mereu mi-ai mulțumit
Prin amarul croncănit
Ți-am cusut aripa frîntă
Te-am trimis dute pe veci
Tu te-ai reîntors la mine
Și nici gînd nu ai să pleci
Corbule de vei rămîne
Peste ani și ani la mine
Eu îți spun că în zadar
Aștepți marea fericire
Ca să-ți cad cu pradă ție.

C. MARIUS

Dragoste la zile mari

Veneai prin birou
Mă priveai în ochi
Țintă ca un bou
Schimbată în rochi.

Îți jur credință
Rob în ascultare
Dragostea-i suferință
Păcat de-așa floare.

De ne-om logodi
Îți dau acest inel
Vino la chindii
Semnează : al tău Miel.

Am și-apartament
Televizor la scară
Fac și-antrenament
La box în sală.

Te apăr toată viața
D-orce cruciat
Să-mi devi aleasă
Mult te-am așteptat.

La etajul trei
Ne dăm întîlnire
Acolo lîngă tei
Mor de fericire !

Zilnic ai o floare
Pe masă liliac
Vin cu Cadilac
Ne prăjim la soare.

Zilnic te schimb c-o lie
Ți-am lăsat un plic
Și a mea fotografie,
Te sărut un pic !

Că ești prea frumoasă
Iar eu prea urît —
Acum avem casă,
Credincios în cult.

C-oi fi eu de vină
Că n-oi avea copii
Să nu fie pricină
Aștept să-i înfii.

Să nu ciripești
Cu ochii pe la alți bărbați
Obrazul să-l înroșești,
Să rămînem frați.

Te iubesc cu drag
Ai grijă : fă copii !
Miere-ți dau din fag —
Nu mă-nebuni.

DUMITRU EFTENE

Stăpîna pepenilor

Ce trup mlădios ai tu stea,
Ce buze moi ai tu zîna mea
Melancolie și farmec seîscă-n dimineața
Pînă cînd cineva îți aduce
un pepen galben.
Tu-l întrebi : „Mi-ai adus ?"
El își răspunde din priviri „DA".
dar tu vrei să auzi vocea sa.
De multe ori aștept ca tu să mă întrebi
dacă vreau un citro...
Eu răspund că „nu"
dar și vrea să fiu cu tine la masă
să beau un citro cu tine stăpînă,
cu tine garoafă cu tine dulce stea.
Acum te aștept în fiecare seară
cînd plec spre casă
ca să apari tu să mă întrebi
„Mi-ai adus ?"
iar eu să răspund la fel „DA"
Dar tu nu mai apari
sa întîmplat ceva ?
Care-i cauza aparenței tale ?

VIOREL BREBAN

Veta — fragmente —

Foaie verde foi de cretă
Fireai furisită Vetă
Că plecași și mă lăsași
Singur cu bieți copilași.
Foaie verde lovidrag
Cît mia fost de tine drag
De te credeam io așa
Cuminte cum ie o stea
Și tu teapucă damblaua
Să umbli dea haimanaua
Cînd miaduc aminte'm vine
Sămi dau pumni în cap la mine,
Cînd tu noaptea mă puneai
La copii la legănat
Tu peafară te duceai
Eu credeam, de, ca bărbat...

Cît de mult întîrziai
Pînă'n casă iar veneai
Cînd colo tu pă furiși
Mi te duceai la iubit
Cu iubitul marțafoi
Pînă mintea ția sucit
Să ne părăsești pe noi
Foaie verde foi de pești
Veto ai să te căiești
Cu el nu te procopsești.
Ieu credeam că cel mișel
Ia făcut țigănci moșmoande
Să teamorezezi de el
Stînd singur la gura sobi
Mia dat o babă cu bobii
Și mia ghicit ia așa
Eu te credeam cuminte stea
Tu năgîrdă zăpăcită
Cu mintea ca a de vită
Că ăla nu e ăl scris
Și tea 'ncîntat cu cea zis
Cît e el de uricios
Tu îl crezi că e frumos
Și mai sînt trei bobi zăbavă :
Bobii care sînt zăbavă
Însamnă zile sau ani
Și ajungeți niște golani
Peacolo pe un' te duci
Șio să vii Veto 'ndărăt
Numa 'n fustă șin papuci
Tu atunci cînd ai să vii
Și mi teo vedea copii
Ei nu știu, te bagă'n seamă
Șio să-ți zică iară mamă"
Dar le spui io pînă'nvață
Ca să te numească „țață"
Și-i numirea adevărată
Că io sînt mamă în tată
Și atunci Veto ce săți fac
De necaz, ca să mă'npac,
O să mapuce un drag
De pus mina pe ciomag
Șio săți trag Veto săți trag
Și o să mă țină dragu
Pînă so rupe ciomagu

A. POPESCU

Cocoșul și Găina

Bărbatul ca să poată apropia femeia,
Trebuia să ia exemplu de la cocoș
și găină.
Cocoșul riciind de-a găsit ceva,
Cheamă găina și cu mare plecăciune ;
Cu un pas înapoi poftește găina...
Iar găina fără mofturi servește
gustarea.
Iată specii ; de cînd au apărut pe lume,
Nu au progresat, dar demnitatea
au păstrat,
Au rămas din naștere civilizați !

B. GHEORGHE

Toamna-n scutec

Toamna își înfașă-n scutec
Frunze rupte ca un petec
Ca o mamă cu grai dulce
Murmură un cîntec, dînd zor săle culce

Toamna alăptează din plin
Frunzele cu mult destin
Atmosfera cîntă-n aer transparentă
O rapsodie vigilentă.

FLORICA BĂLĂNEANU

Semicerc

Semicerc, semicerc
Eu am să încerc
să fac un pastel,
să construiesc un castel,
Un castel în poezie
să-mi vină doamna fantezie
să-mi spună cum să scriu
ca castelul să-l descriu.

Să-l fac ca un tablou,
sau să-l fac sub formă de nou ?
Noutatea s-a plîmbat prin țară
fiindcă vine o nouă primăvară.

Cineva trebuie să te îndrume
să faci numai semicerci,
La nimic să nu te gîndești
Pînă ce obstacolul pornești.

B. VIOREL

Zîmbet

Poșta colaboratorilor

(A propos de desființarea rubricilor !)

AL. PIRU : La senectute, fapt dovedit, omul iubește copiii... (in colaborare cu Nicolae Ciobanu) la **Cartea de debut.** După păcatele tinereților și CEARTA de odinioară cu GARABET IBRĂILEANU, POEȚII VĂCĂREȘTI, COSTACHE NEGRUZZI, LIVIU REBREANU și alții, oare nu e desuet (fără i) să încerci a intra în grațiile Ilenei Vrancea, care, orișcum, e o doamnă de altădată...

FĂNUȘ NEAGU : Numai Dumnezeu știe ciți dușmani ne-a adus a dumitale **Carte cu prieteni...** ÎNGERUL A STRIGAT și a treia oară, ce te împiedică să scrii despre toți membrii Uniunii ? În fond (mai corect de la Fond) iei și dumneatale un ban (dau trei damigene de molan. / Plus pe Dinu, procurorul, / Care-n fotbal face corul, / Însă nu și pe Cheran). Atenție : FRUMOȘII NEBUNI AI MARILOR ORAȘE publică numai la rubrica **Aflăm de la miliția capitalei.**

GEO DUMITRESCU : După ce ați avut LIBERTATEA DE A TRAGE CU PUȘCA, vă cred și eu că nu aveți nici o stringere de inimă să repetați mereu, **la Poșta redacției** ; „manuscrisele nu se înapoiază". Știu că NEVOIA DE CERCURI e presantă, atita doar — CÎINELE DE LÎNGĂ POD e neiertător : el latră și umple un intreg JURNAL DE CAMPANIE. (Între noi :

ce mai face Ghiță Azap, tot cu **Maria... Roxana ?)**

GHEORGHE PITUȚ : Dumneata ești singurul colaborator permanent care n-ai rubrică !... E drept că n-ai nici umorul lui Cioculescu (in paranteză fie spus, interbelic) și nici dezinvoltura metaforică a lui Fănuș (stropită cu Ornărel muscat). Ce e drept, ai tilc. Poanta la bancul cu pădurarul din Bihor v-o trimitem prin poștă.

TUDOR GEORGE : 15-le nostru de rugby a ajuns la BAZARUL CU MĂȘTI condus de antrenori, unde recită BALADELE SINGAPOREENE. Forma fixă, la grămadă, a SONETELOR AERIENE n-a ajuns încă s-o descifreze. Din ultima baladă trimisă am reținut finalul : „AHOE !".

IOAN ALEXANDRU : CUM SĂ VĂ SPUN, VIAȚA DEOCAMDATĂ nu-i chiar un INFERN DISCUTABIL. Mai trecem și prin VĂILE PUSTIEI însă la capăt dăm de IMNELE BUCURIEI (și de alte multe și mărunte **imne). Jurnalul de poet** vi l-am trimis ca jurnal de bord pe **Linia maritimă Onedin.** — se va publica incepind cu episodul 60.

ION CARAION : Bine ai răsărit, tinără PLANETĂ, la orizontul **Luceafărului.** Ne interesează PANOPTICUM-ul dv., dar mai cu seamă OMUL PROFILAT PE CER. Reținem și CÎNTECELE NEGRE scrise în DIMINEAȚA NIMĂNUI. CÎRTIȚA sapă ȘI APROAPELE și nu se lasă pină nu-l trimite în CIMITIRUL DIN STELE. E drept că NECUNOSCUTUL FERESTRELOR scrie DUELUL CU CRINII, însă rămine de discutat ENIGMATICA lui NOBLEȚE. Cind unul iți șoptește la o URECHE DE DULCEAȚĂ și altul la O URECHE DE PELIN, tot mai bună e odihna și înțelepciunea de la MASA TĂCERII.

Interim

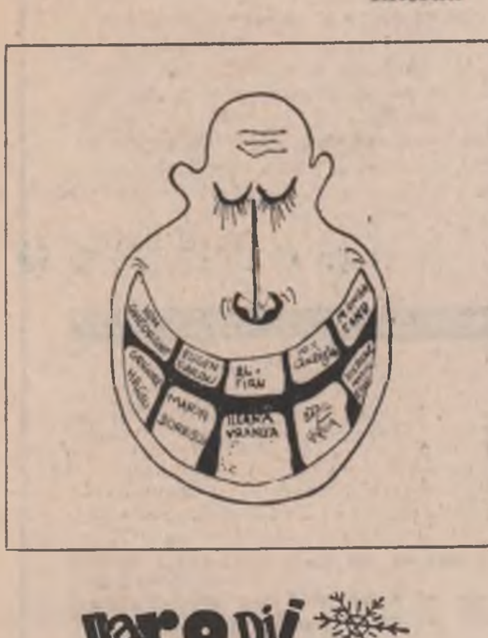

parodii

HORIA ZILIERU : „Efemera roză"

(Din vol. „Astrale")

Eu din Astralia divină doamnă
Te cred o roză virginală
Și cu amanta hartă ideală
Înton romanța unei seri de toamnă :
vino din laur
seraf de aur
adă cu tine
parfumuri virgine.
Rămii in aurora de mister
Căci pedepsită să devii femeie
Cu lacrimi diafane ce scinteie
Nu poți păstra secretu-ți efemer.

În trupul meu furtună senzuală
Și-n craniu sună inc'armura
Ce am purtat-o cu trăsura
Într-un turnir din epoca medievală.
trandafir nins
crescut in paradis
amant astral
suris vestal.
Rămii atotmintuitoarea mea acum
Cerească-amorezată roză
Eu vreau să scap de starea de hipnoză
Din craniul meu s-alung norii de fum.

parodii

MARIN SORESCU: văzut din car

(după „Craiova văzută din car")

Marin Sorescu văzut din car,
înspre dimineață cind
se crapă din pleoape,
e un ăla,
un Iona veșnic cu năvodul după el,
veșnic monologind :
or fi pești ?
n-or fi pești ?
e fi crezind, probabil, că peștii
s-au prostit de tot ;

Marin Sorescu zărit din car
e
unul care l-a creat pe Shakespeare
din cioburi de cuvinte !

Mă pregătisem de cu seară să-l văd ;
proaspăt ras, cu papion la git
mi-l închipuiam pe Marin Sorescu
un eveniment,
un fel de Homer,

pentru că il și trecusem la imperfect,
glăsuind ca la vreo comemorare :

„ERA un tip cumva Marin Sorescu,
scria el cărți, și poezii și piese
și cugeta el la un fel de-a fi
al sentimentelor alese ;

apoi, el mai gindea puțin din car
și nu s-ar spune c-a greșit zicînd
că fotograful e un fel de dar
căzut pe capul lui așa, rivnind ;

avea și-un fel de-a fi al lui, subțire,
cu cartea-n buzunar și capu-n nori
s-ar zice că visind, crea-n neștire
balada unui tren rivnind ninsori."

Curățenie

Lui ION GRECEA

Viața nu iartă

Sigur că viața nu iartă.
Dar nu știe autorul
Că de multe ori in artă
Nu te iartă cititorul

Anonime... des-conspirate!

Urmare din pag. a 6-a

V

(Bilețel)

Colega, pun următoarele pariuri, pe oricit vrei tu că :

1. În această ședință, Matei Gavril nu va rosti nici un cuvint, dar va da negativ din cap atunci cind șeful v-a întreba, la sfirșit, dacă mai sint și alte propuneri ;
2. Dan Cristea va fi întru-totul de acord cu Dorin Tudoran ;
3. Nicolae Ciobanu nu va fi de acord cu Mihai Ungheanu ;
4. Gheorghe Suciu va cere mai mult spațiu pentru proză, iar Mircea Dinescu va replica : proza nu se citește ;
5. Teodor Balș va spune că în conformitate cu Legea nu se fumează în timpul ședinței („Zău, tovarăși, vă rog...") ;
6. Nicolae Dragoș va încheia ședința cu o anecdotă la care vom „jubila" cu toții ;
7. În sfirșit, Nicolae Velea v-a spune : Urmează ultima repriză !...

VI

Domnilor,

În anul acesta n-o să pupați (pupați ce vreți) nici un cuvințel umoristic de la mine. Mai an, mi-ați tras clapa și m-ați dat cu continuare, după sărbători, cind n-a mai ris nimeni. Dealtfel îmi petrec sărbătorile de iarnă la bunica U.T.A. L-am luat cu mine și pe Fănuș să-i citească din parodiile mele.

Așa vă trebuie, dacă nu știți aprecia un umorist de talia mea ! (1,62 m). Sic !

Mircea cel Mare

VII

TELEGRAMĂ

Cu prilejul sărbătoririi a 20 de ani de intensă activitate, ne este foarte plăcut să fim în incinta redacției dv., alături de toți iubiții și stimații dv. colaboratori, și să vă urăm la mulți ani, noi și noi succese cit mai mari în nobila dv. activitate pe tărîmul literelor românești.

Conducerea Uniunii noastre vă invită să luați parte (împreună cu soțiile sau soții, virează Traian Iancu) la masa tovărășească ce va avea loc la sediul instituției in ziua de... orele...

Ținuta nu este obligatorie.

Toastul va fi rostit de vicepreședintele Laurențiu Fulga.

● Manuscrise de Gheorghe Suciu și Iulian Neacșu ● Parodii de Nicolae Arieșescu și Alexandru Veronia ● Epigrame de Gelu Stoicescu ● Caricaturi de Aurel Ștefan Alexandrescu ● Ando ● Ciosu ● Constantin Gavrilă ● Matei Mihai ● Sorin Postolache.

atelier literar
poșta redacției

LAV. CRISTUREANU : Scrisoarea dv. e o frumoasă dovadă de sensibilitate și inteligență (dar și a unui spirit autocritic dus cam prea departe...). Greșeala principală stă în faptul că puneți prea mult „absolut" într-un simplu răspuns (unul singur !) la „poșta redacției". Lăsind la o parte străvechea evidență că nimeni nu e infailibil (și „poștașul" dv. e departe de a face excepție de la această regulă !), mai rămine să punem în balanță și alte numeroase elemente, printre care, nr. 1, acela că nimeni, la virsta dv., nu „calcă cu dreptul" de la prima tentativă, in acest domeniu gingaș, labil și foarte „părelnic", că talentul — cu excepția unor precoci „copii minune", care, uneori, se „sting" tot atit de repede cum au apărut — nu se afirmă dintr-odată, printr-o izbucnire peremptorie, concludentă, avind și el copilăria și pubertatea lui, petrecind, odată cu virstele celui ce-l poartă, un lung răstimp pină ce ajunge „ființa de-și pricepe", și incă un răstimp pină izbutește să-i facă și pe alții s-o priceapă ! (La virsta dv. și mai tirziu chiar, „poștașul" dv. și-a ars și el, ca toată lumea citeva caiete „dictando", înainte de a începe să se bănuiască poet și să poată obliga pe alții s-o recunoască !...). Așadar, pină să trageți o concluzie asupra puterilor și vocației proprii, trebuie să faceți o lungă, stăruitoare, sistematică „anchetă" printre cei ce vă pot oferi o părere demnă de încredere. Și nu odată, ci repetat, în diferite faze și disocieri, corespunzînd încercărilor, experiențelor, căutărilor succesive ale „atelierului" dv. intim (care și ele trebuie să fie repetate, îndirjite, „cormoranice", exhaustive !). Numai după acest efort susținut, îndelungat (în care lucrul important nu este să renunțați, ci să vă dumiriți asupra propriei căi și chemări), veți putea decide și alege. Razap in clasa a XII-a nu există ! — e o adorabilă enormitate — sinteți un om bine înzestrat (încă nu știm, nici dv., nici noi, in ce orizonturi specifice), iar această măsură grea și aspră cu care vă măsurați vă va aduce, in lungul vieții, fără doar și poate, victorii de mare preț, dar și multe amărăciuni. Reveniți.

DRAGOȘ CORNEA : Sint unele lucruri interesante și promițătoare, in cele două schițe. Numai că genul respectiv pretinde o experiență a scrisului mai bogată și mai complexă, o tehnică mai sigură (mai puțin șovăitoare), mijloace de expresie, de precizie și rafinament (și nu un stil cvasirudimentar, simpuist, neformat, neglijent etc. — de p... „cu satisfăcută plăcere" !?, etc.). Sint motive reale să vă continuați încercările, dar trebuie să dați mai multă atenție și osteneală pregătirii dv. generale și celei specifice genului pretențios pe care l-ați abordat.

Desene de Mihai Gheorghe

VALENTIN CONSTANTIN : „Jeturi" năstrușnice, inteligente și cu unele „antene" lirice, pagini care se află însă (deocamdată ?) într-un stadiu de nebuloasă. Mai înfiripată, „Amurg".

AUREL NEACȘU : Unele semne bune, mai ales în „Cum ana", „Sete". Să vedem ce mai urmează.

DOM' PETRIC : De data asta e un lucru foarte bun, care ar merita să vadă lumina tiparului. Ceea ce înseamnă că a cam sosit timpul să ieși din „taina" pseudonimului.

T. CERNAUȚEANU : Sint unele alunecări in vulgaritate, dar, in ansamblu, „merge" (uneori, e chiar amuzant). Partea proastă e, însă, că paginile sint scrise cam „cu furca", foarte grăbit și neglijent.

I. NEȘU : „Nebuna" și „După zece ani" sint niște povestiri destul de solid alcătuite, chiar dacă evoluția psihologică a personajelor (mai ales în prima) poate fi discutabilă. Cea mai bună ni s-a părut „Minunea". Rămin, însă, valabile, în continuare (pină cind ?) observațiile in legătură cu stilul. Poate n-ar strica să scrieți (și, oricum, să trimiteți) mai puțin și să dați mai mult timp și atenție pregătirii pe latura deficitară.

MIRON ILIESCU : E greu de judecat un text, după o lectură chinuitoare, enervantă. Sint părți care ne-au plăcut, sint altele pe care nu le-am înțeles, fie din cauza grafiei, fie din cauza neîndemînării autorului, mai ales in purtarea unui dialog (vocile se amestecă, nu mai știi cine vorbește, despre cine, etc.). Mai mult nu vă putem spune, deocamdată.

DAUREL : Lucruri de inerție și serie (acum, „seria fluturilor"), inconsistente, superficiale. Ceva mai bine, in „parabola fructului".

D. BORCEA : Nu sint nici acum noutăți. Ceva mai bine, în „Uneori", „Planton", „Cintec" (ultimele două, cu „inovația" neinspirată a unei topici siluite, nefirești — mijlocul din „Cintec", finalul din „Planton").

Geo Dumitrescu

N.R. Manuscrisele nu se înapoiază.

Cînd aburul toamnei...

Cînd aburul toamnei domnește pe Ardeal
încep — corăbii grele — să plutească
biserici vechi cu temelii de singe,
biserici vechi de țară românească,
cu sfinții țărani in răscoale,
hrănite cu singe și fiere,
plutesc spre Dunăre să se adape,
altare de ființă și nu de reînviere.

În inima lor sint acele izvoare
din care de secole cresc
puterile țării de neatîrnare
puterile acestui pămînt românesc...

Cînd aburul toamnei domnește pe Ardeal
biserici se desprind din guri luminoase de rai,
nebănuit se desprind și plutesc
in loc de cruce purtînd capul lui Vodă-Mihai
peste întreg pămîntul românesc.

TEODOR PURICE

În poem

Cuvintele pe furiș
in pinze, in aripi
atit de aproape
aduc cerul patriei
incit cele patru încăperi ale inimii
devin puncte cardinale.

V. PETRESCU-MARGEAN

Virsta Dunării

Virsta Dunării
Aici numai țărina
Poate socoti virsta Dunării
Cintecul țișnește
Din miezul aprins al cuvintului
Și singele strămoșilor
Cutreieră harnic
Somnul mugurilor.
Sint fiica acestui pămînt
Și aud curgînd Dunărea
Între malurile,
Celui mai frumos cuvînt — România.

Sintem stăpini aici

Din adincul lumii mele
vine zvon,
cuvintele abia pot
să-l mai încapă.
Amiaza are
Locul ei in lucruri,
pe luciul cuvintelor
gindul meu
lin ca o corabie pleacă...
Sintem stăpini aici,
clipei îi dăm tot ce vrea,
pămîntul românesc
e viu și bate ca inima mea.

MIRELA CRISTOFAN

Locul nașterii

Coborise iarba in cer curgind în crucea amiezii
Prin ripi muierile băteau cinepa năprasnic
Văcarul adormise la genunchii cirezii
Bunica măsura timpul din praznic în praznic
La clopot o limbă din lemn de salcîm clopotul legase
să fie sunetul blind — speranță și leac
Barza cu hornul in cioc în dumbravă plecase
Satul întreg încăpea într-un sac
Puștanii aruncau in pămînt cu bricege mincate la gură
și cucereau încă o palmă de loc de vatră primară
Potcovarii dănțuiau la răscruci pe semănătură
O fată fugită de-acasă se înecase într-un lan de secară
Părinții plîngeau in pridvor spintecind depărtarea
Dogarul își lăsase beschia și privea sfîșiat pe deal
Un fum subțire de alarmă fulgerase zarea
Bezmetic alerga prin cimpie un cal
Și satul își strinse bărbații sub scut
Pădurea își trase copiii într-însa
Lanul de griu de lănci s-a făcut
Cerul s-a întunecat deodată și plins-a...
Iată, prietene, acesta e locul nașterii mele ca fiu
Și-i horă acum în parcul de mașini și tractoare
Țăranii beau din sticle de lampă rachiu
luminați de o sete mai mare
Și iată, prietene, dealul pe care mărul rotat
culege lumina și-o aruncă în vale curată
E locul in care bunicul de veghe a stat
Oștean al lui Ștefan dintr-a Moldovei armată.

VASILE MIHALACHE

S-a-ntemeiat, mindrie

Mindria noastră de a fi
nu-i flamură trufașe
nu-i dor de măreție
nici chef de cotropire.

Mindria noastră simplă
e piatra ce-și înalță
întocmai unui munte
puterea frunții dirze
pe-albastre limpeziri.

E-nvolburarea apei
cind i se pun in cale
potrivnicele miluri,
voind unda să-i curme.

Stau arcuri lungi de fapte
pe praguri largi de timp.
Stau veacuri peste veacuri
din care ființa noastră,
păstrindu-se aevea,
s-a închegat, iubire,
s-a-ntemeiat, mindrie,
s-a întregit, lumină.

Dintr-un noian de jertfe,
un fluviu lung de singe,
și-un munte alb de oase
le-am rupt din trupul nostru
și le-am lăsat în urmă
și le-am trecut pe toate
cu fruntea-ncununată
de-acea mindrie simplă
de-a-nvinge și de-a fi
netemători de viață
netemători de moarte
supuși pe veci ai gliei
pe veci stăpini ai ei.

LILIANA POPESCU

Așa cum vorbim

Despre țară
nu putem vorbi
decît simplu,
curat,
așa cum vorbim
despre rouă.
Numele Ei il purtăm
cum albina,
polenul,
cum aripa,
zborul...
Îi rostim numele
și-un soare luminează
in inimile noastre
asemenea toamnei
in fructul,
rotund,
de pe ram.

ION DRAGOȘ

Panorama dramaturgiei

Urmare din pag. 1

rii, ținînd întii și întii de (totuși) limitele spațiului tipografic. Lucrarea este ea însăși mărturia unei dezvoltări remarcabile a dramaturgiei ca gen literar destinat scenei, și operația de selecție trebuie așadar privită ca determinată de viziunea momentului literar și istoric actual asupra fenomenului.

Cele două volume au apărut sub supravegherea criticului și istoricului literar Valeriu Râpeanu, experimentat editor și comentator de teatru, sprijinit de Viola Vancea și Gabriela Ioan, și reprezintă o reluare, cu modificări de viziune, spațiu, criteriologie, a ultimei antologii similare, intitulată **Dramaturgia română contemporană** și apărută cu 14 ani in urmă, tot în două volume, in colecția „Biblioteca pentru toți" a Editurii pentru literatură. Fie și de am rămine la acest stadiu al comparației, necesitatea și superioritatea ultimeia sint dincolo de orice observație critică. Cum este însă dispusă bogata materie a antologiei de acum ? În primul volum, **Teatrul de inspirație contemporană,** intră 9 autori : Mihail Davidoglu **(Omul din Ceatal),** Lucia Demetrius **(Trei generații),** Horia Lovinescu **(Moartea unui artist),** Aurel Baranga **(Opinia publică),** D.R. Popescu **(Acești îngeri triști),** Paul Everac **(Camera de alături),** Titus Popovici **(Puterea și adevărul),** Dumitru Solomon **(Diogene cîinele),** Ion Băieșu **(Chițimia),** Iosif Naghiu **(Într-o singură seară),** Marin Sorescu **(Matca).** Sub titlul **Teatrul de inspirație istorică,** al doilea volum face loc următorilor 8 dramaturgi (și piese): Lucian Blaga **(Anton Pann),** Alexandru Kirițescu **(Nunta din Perugia),** Camil Petrescu **(Bălcescu),** Mircea Ștefănescu **(Căruța cu paiațe),** Al. Voitin **(Avram Iancu sau Calvarul biruinței),** Paul Everac **(Iancu la Hălmagiu și Urme pe zăpadă),** Paul Anghel **(Săptămina patimilor),** Dan Tărchilă **(Moartea lui Vlad Țepeș).** Un singur autor, Paul Everac, intră în ambele volume, deși același lucru s-ar fi putut intimpla măcar cu doi dintre autorii incluși : Horia Lovinescu, al cărui **Petru Rareș** ar fi meritat un loc în partea a doua, și respectiv D.R. Popescu, cu una dintre piesele sale mai noi, **Muntele.** Ca în cazul oricărei antologii, o problemă ne-o procură situația celor rămași, cum se spune, pe din afară. Lucrul se intimplă, fatalmente cu măcar tot atiția autori, deși de regulă numărul acestora din urmă, este cu mult mai mare. Ar fi fost, credem, îndreptățită găsirea mănunchiului de pagini meritat de Teodor Mazilu ? S-ar putea obiecta, de asemenea, absența ultimei generații de dramaturgi. Dar pentru aceasta ar mai fi fost necesar încă un volum. Și o antologie oricit de generoasă nu poate acoperi absolut totul.

Valoarea antologiei nu poate fi atribuită fără a ține seama de importanța studiului introductiv semnat de Valeriu Râpeanu. Perspectiva folosită este aceea, singura validă, a decantării valorilor. Raportul fundamental se constituie în simbioza artist-societate. Istoricitatea fenomenului teatral este marcată printr-o riguroasă compartimentare a aspectelor sale specifice, văzute în devenirea și împlinirea lor. Cercetătorul nu este îngăduitor cu nonvaloarea, și nu e dispus să acorde nici un fel de circumstanțe atenuante, de oriunde ar veni produsul modest, neomologat de istoria literară. Rînd pe rind, uneltele criticului sint transmise sociologului și istoricului, pentru a se metamorfoza apoi într-o privire globală, sintetică, exigentă asupra fenomenului contemporan imediat. Pentru a vorbi, de pildă, despre „amurgul zeilor", cum e calificată involuția dramaturgiei la anul de cumpănă 1944, Valeriu Râpeanu consideră adecvată perspectiva memorialistică, pentru a pune numaidecît opera înaintea autorului și a trage de aici concluziile ce se impun.

Cu perioada 1948—1949 se poate discuta despre **piesa de actualitate,** firește în accepția restrictivă a sintagmei. Înțelegem prin aceasta mai mult lucrările ocazionale destinate evenimentelor vremii : naționalizarea, cooperativizarea, lupta pentru sporirea producției. Este un an de început, pentru că temele enunțate au cu totul alte repere în timp decît cele fixate, și altă „bătaie". Ideea **programatismului social** ca și apariția muncitorului în dramaturgia nouă, prin Davidoglu **(Minerii, Cetatea de foc),** sint aspecte reținute de viziunea istorică.

Pentru perioada mai nouă, anul 1965 marchează începutul unei efervescențe creatoare ce va situa dramaturgia pe picior de egalitate cu celelalte genuri. Apar de-acum nume noi, creația se diversifică și se îmbogățește. **Pionierii** (M. Davidoglu, Lucia Demetrius) nu mai dau nimic. Reluarea lucrărilor acestora, în noi montări, nu este întîmpinată cu audiența spectatorilor. Dincolo de chiar concluziile studiului, autorul antologiei îi păstrează totuși pe cei doi în pagină.

Cu aceeași rigurozitate trasează Valeriu Râpeanu traiectoriile teatrului istoric. Mi se pare totuși forțat să considerăm **Bălcescu** o simplă dramă romantică, deși viziunea apologetică a eroului ar îndreptăți-o. Pînă acolo însă unde trebuie să-l vedem pe Bălcescu-gînditorul și omul de acțiune socială, pasionatul de o mare idee, moderna sa hiperluciditate. De la „ilustrarea cu procedeele cronicii dramatizate la interpretare, meditație", evoluția o marchează noua concepție despre personaj și funcția sa dramatică. „Eroismul este conținut și nu declarat, tirada se sublimează în meditație adîncă. Eroul se află în situații cruciale, hotăritoare, limită. Momentul biografic evocat nu mai este cel al apoteozei, al biruinței, ci acela al dificultății, al dilemei critice, al înfringerii chiar." În consola ideilor sale, cercetătorul cheamă nume sigure : Al. Voitin, Paul Anghel, Marin Sorescu. Dramaturgia **adevărului uman** își începe viața în jurul lui 1960, odată cu debutul lui Everac și al generației sale, pentru a atinge „momentul maturității ideatice" mai tîrziu, prin 1966. Sigur, autorul e conștient de labilitatea reperelor temporale fixate, dar de pe acum se poate spune că multe din jalonările trasate respectă adevăratul spirit al mutațiilor produse.

Nu este desigur întîmplător că se poate discuta acum mai deschis despre „mit și permanență sufletească", ori în legătură cu „avatarurile comediei". Nimeni nu se mai gîndește astăzi să pună semnul de egalitate între comedie și pamflet, deși procesul comediei poate fi totuși intentat, dar în sensul invers, al sofisticării acesteia. Citindu-l pe Jean Douvignaud, autorul antologiei arată că, într-o anumită epocă, „spectacolul social a fost mai puternic, în sensul implicării tuturor oamenilor într-o schimbare radicală". Nouă ni se pare firesc să observăm că și azi spectacolul social este **puternic** și ne solicită în gradul cel mai înalt. Problema credem că trebuie pusă sub reflectoarele conștientizării participării oamenilor, și dramaturgilor, la viața socială și politică, și de aici, aspectul de **dezbatere, de colocviu** al multora din lucrările noastre dramatice din ultimii ani.

Metodologia recentei apariții editoriale, ce aduce echilibrul necesar în judecarea fenomenului dramatic românesc din ultimele trei decenii, trebuie privită, desigur, în spiritul democratismului vieții noastre literare, și acest lucru l-a înțeles, primul, Valeriu Râpeanu cind a conceput ansamblul celor două tomuri. De aici se și impune să pornim cînd analizăm lucrarea, cu meritele ei evidente.

Reportaj de țară nouă

Scurt tratat despre fericire

După ce se desparte de munți, trenul despică deschiderea spre lume, de un verde-auriu profund. Roșul încins al țiglelor izbește retina ; case, mai mici, mai mari, fiecare cu portița ei și grădinița ei de sub fereastră, cu iasomie, trandafiri, busuioc și regina nopții ; fiecare cu banca ei de la stradă, pe care, seară de seară stau vecinele cu buletinul de știri sub limbă și vecinii cu nevinovatul felcău sub laibăr, în cazul în care „lampa" nu le aduce teatrul sau filmul sub nas, ori o emisiune de știință, în urma căreia, fără îndoială, toți cei cuprinși între patru și nouăzeci de ani, se vor simți părtași la viața intimă a planetei-mamă, ori solidari, din curiozitate și aventură, cu alții, ce stau „pe stele și-s altminterea..."

Mureșul curge la vale, apă, zic oamenii, și mai bună și mai rea, își vede de treaba ei, ca orice apă. Supărările au fost uitate, mîini vinjoase sînt, mai pot ridica case, zic împricinații, doliul a fost lăsat și el la spate, că-s femei voinice pe la noi, recunosc alții, mame zdravene cu prunci sănătoși.

Muierile astea de pe Mureș, zic bătrînii, cu o mindrie greu de ascuns, cresc copiii așa cum cresc recolta pămîntului ; că ce s-ar face pămîntul fără apă și soare, și mînă pricepută de om ; și ce s-ar face pruncul fără ziua de mîine și fără pămîntul ăsta bătrîn de cînd lumea, dulos și cald ca palmele mamei...

Întinderi verzi și tremurătoare, Cîmpia Piinii, sub un soare aprins, prevestind ploaia torențială de după-amiază. Și fuste înfoiate, de toate culorile, muierile pămîntului, rupind volbura și pirul, curățind visul piinii de negară, așa cum și-ar curăți copiii, pe seară, în troaca de lemn.

În VLAICU aerul miroase a aducere-aminte, iar cerul întins deasupra pajiștei de la marginea satului, pajiște pe care o fi alergat și Aurel, fala și jalea Bințințului, întrebîndu-se pînă unde zboară ciocîrlia, îndeamnă la înălțat zmeie de șindrilă și avioane de hîrtie, ba chiar vise, atît de aproape de adevăr că devin posibile din schema mîzgălită pe coperta unui caiet de școală ; copiii au ochi adînci și nostalgici, aleargă, învață, urmăresc păsările cerului și păsările Aviasan-ului și, cine știe, noaptea, în visele lor de copii lovesc aerul căutînd linia la care poposește ciocîrlia, sau altceva, dar celor cu har, cu chemare, cu credință că nu există NU SE POATE, ci TREBUIE, pentru ei, pentru cei de mîine, pentru viitor.

Cobori într-o gară mărunță, Orăștie, cu iarbă și flori, și copaci umbroși, cerînd un strop de ploaie, în vreme ce „cursa" duduie și scoate fum pe țeava de eșapament, în spate, sub niște plopi subțiri, atingînd cerul.

Șoferii sînt „nea Nelu", sau „nea Petrică", localnici, oameni pentru care meseria de șofer pe „cursă" are farmecul ei, împingîndu-te să meditezi la „ale lumii" ori de cîte ori urcă un străin de oraș, deosebit prin vorbă și, vesel spus, culoare locală.

Se vorbește încet, se spun lucrurilor pe nume, ca între prieteni, pentru că aici nu poți avea secrete, zic oamenii, stupu-i pentru toți și-al tuturora ; ce să umblăm cu cioara vopsită ? !

Frumoasele blănuri ale Vidrei din magazinul de desfacere, își așteaptă clienții, în vreme ce o altă unitate livrează dulcele sirop din plante sau din fructele culese de pe Valea Sibișelului. Legenda lui Forogo mai circulă, omul care te vindeca cu „te miri ce buruieni" și vorbea în toate limbile pămîntului. Legenda lui Vlaicu pulsează firesc, tînărul fără de moarte, despre care s-a vorbit și se va vorbi în toate limbile pămîntului. Legenda „Paliei" o știu cu toții ; un magazin nou, ultramodern, curat, cu vînzătoare amabile și marfă pentru toate gusturile, purtîndu-i numele. Și blănurile. Frumoasele, elegantele, fermecătoarele blănuri, cerute în toate limbile pămîntului. America, Asia, Europa...

ORĂȘTIE, vechi și nou, sub fruntea unor munți în care dorm sufletele soldaților lui Decebal și pe care urci cu pioșenie, așa cum ai urca treptele unui templu.

Mureșul îl treci cu „brudina", ori cu „cinul" : sub privirea iscoditoare a „brudarului", care nu poate rezista ispitei de-a afla ce-cauți, de unde vii și cum „ii" prin alte părți. Cînul spintecă apa de-un albastru-verzui făcînd valuri-valuri, în vreme ce brudarul nemulțumit de răspuns pune alte și alte întrebări, de parcă ți-ar lua un interviu. Cobori, apoi urci dealul cu pasul, printre pruni și viță de vie. O cărăruie îngustă, serpuind printre lanul de grîu, te scoate în sat. Miroase a brad, iar cînd ridici ochii vezi în stînga pădurile a două sate și un sanatoriu în dreapta. Casele stau ca într-un cuib liniștit, umbrit de nuci bătrîni, pruni, viță de vie și gutui. În fața școlii tronează Comandorul, cel care, cu pana sa măiastră și istețimea mîntii lui de ardelean a pus sătucul alături de stelele lumii. ION BUDAI-DELEANU veghează CIGMĂUL de dincolo de timp. Copiii scriu alfabetul, ori adună numere răzlețe, se joacă în pauze, ori își potrivesc pașii spre casă sub ochii Comandorului. Nu știu dacă un singur suflet de la I-a la a IV-a a scris un vers. Poate da. Poate nu. Nu știu dacă micuții sau mai marii cigmăieni au citit „Țiganiada". Poate da. Poate nu. Sper că cineva, un îndrăgostit de sat, sau de lume, să pună trandafiri la picioarele bardului. Sper că prietenii mei, scriitorii, să-i recite versuri ori de cîte ori vor simți că le cresc aripi și îi cuprinde dorul de Cigmăul lui Deleanu. Și mai sper, cu toată puterea ființei mele, că acel cuib cu suflete, umbrit de nuci și gutui, cu iarbă crudă pe ulițe și cărări spre codrul bătrîn, va sclipi fără încetare alături de celelalte stele ale pămîntului.

...Mașina trecea claxonînd, de la Hulă spre Școală, ridicînd nori de praf în ferestrele acoperite cu fileu și cîpcă ; apoi cînta difuzorul, cu toți decibelii lui posibili și satul se pregătea ca de Paști. Femeile își adunau copiii de pe ulițe, din Berc ori de pe Vatră, îi săpuneau și-i îmbrăcau cu haine curate, mirosind a leșie și-a vînt. Apoi își desfăceau conciul, lăsînd părul să fluture molatic. Îl ungeau cu „ulei de păr", apoi îl împleteau în grabă, cu oarecare cochetărie, gest împrumutat, aproape sigur, din filmele vizionate la Școală. Pentru film nu-și puneau niciodată ciupagul. Ecranul, purtînd o altă viață în el, era o deschidere spre lume, spre ceea ce avea această lume nou, aproape inaccesibil lor, frumoaselor cu conci, fuste crete și gumari, veșnic în cîmp, veșnic cu soarele-n creștet și iarba foșnind sub tălpi. Se cădea să respecți cele două ore de evadare, punîndu-ți „haine domnești", adică de oraș, nu poale și ciupag. Astea le purtau duminica, pe sub Boca, sau la joc, ori în fața porții, pe scăunel ; pentru că, spre cinstea lor, aceste femei au înțeles de la bun început că portul bătrînesc le reprezintă, le pune în fața lumii așa cum sînt, așa cum trebuie să fie.

Bărbații pipau „Mărășești" cu un aer degajat, de stăpîni absoluți. Cu două ceasuri înainte săpau în Prund, ori coseau, ori adăpau vacile. Deodată, muzica înceta și operatorul stingea lumina. „Filmul acesta..." începea să explice directorul școlii, Ilies Romulus, cel mai inimos om din cîți am cunoscut în satul acela, „va propune un fapt de viață". Ecranul lua chipul zilei și-al nopții, oamenii trăind, ori murind, ceva greu de înțeles la început, dar de care te desparți cu strîngere de inimă.

Stelele loveau Mureșul și se făcea noapte tîrzie. Copiii „cucuiau" în picioare, femeile erau năpădite de nostalgie. În urma lor, bărbații, uitînd de țigări, vorbeau de seninătatea nopții, galbenul lunii, alte fleacuri mărunte. Apoi, după ce operatorul strîngea totul, Caravana urca Hula sfîșiind tăcerea și ridicînd nori de praf gălbui spre ferestrele acoperite cu cîpcă.

Vreau, doresc, sper să mai pot primi, ca atunci, Caravana.

Un accelerat de noapte mă poartă înapoi. Mureșul s-a făcut vinețiu-închis. Sînt nori și nu-i mai tremură luna în adîncul nisipos. Cîmpia Piinii doarme. Sus, spre Codrul bătrîn, ard becuri gălbui. Comandorul veghează somnul pămîntului acoperit de iarbă și nuci. Știu, mai jos, n-a venit Caravana. Poate... Presimt casele în depărtare. Mărunte, acoperite cu țiglă roșie. Cu grădinițe sub ferestre și bănci la poartă. „Nu se schimbă decît oamenii", îmi zice cineva, un bătrînel plecat cu treburi în Capitală, „încolo, toate rămîn la locul lor...".

Mă gîndesc la ceea ce-mi spusese un copil de șase ani, Andreea-Cristina, sînge din sîngele Ardealului : „țara este bucata de pămînt pe care au locuit oamenii de demult, și dacii, și romanii. Ei au pus pietre, și ape, și munți înalți de jur împrejurul țării, s-o apere de dușmani. Au murit, totuși, în lupte, dar nu toți. Iar Țara nu s-a mișcat din loc, pentru că pietrele și apele și munții, chiar și sîngele, crede-mă, aveau deja rădăcini...".

Trenul aleargă, noapte, mici lumini ici colo. Ardealul, mare și indispensabilă dragoste...

Letiția Vladislav

Mircea Dumitrescu : „Compoziție"

Înscenare de duminică pentru un oaspete orășean

Se aud voci de bărbați în curte. Prin fereastra deschisă adie mirosuri înțepătoare de iesle. Foșnet de fîn, de flori și ierburi cosite, răzbate dinspre livadă. În tăcerea din odaie, zgomotul furcii izbite de marginea ieslei răsună ca ascuțirea unui cuțit pe gresie. Cineva pleacă. Bună seara, Văsălie, zice. Nici un răspuns. Un tablou de cooperativă prea mult retușat reprezentînd un bărbat tînăr cu mustață și tunsură austeră, în unghiuri drepte, e agățat deasupra ferestrei deschise. E răcoare și din vecini bate vînt cu arome de slană prăjită și lapte afumat. Sîntem patru în încăpere și așteptăm. Eu, bătrîna, Pavel și Maria. Mi-au spus : rămîneți peste noapte, domnule. Văsălie al nostru va fi bucuros. O va certa pe Maria, e sigur, dar așa face de cîte ori se întîlnesc, e ceva obișnuit pentru noi. Văsălie al nostru muncește mult, prea mult, domnule. E un om tare bun, dar le are pe ale lui, o să vedeți.

Treptele scării de la intrare scîrțîie sub pași grei. Ușa se deschide ca împinsă de un vînt puternic și din prag mă privește un om înalt și neras, cu fața aproape neagră. O pălărie cu boruri bătute, fără culoare, îi stă căzută pe ceafă. Fire de iarbă uscată îi sînt agățate pe umeri ca niște tresе de gradat abia întors de pe cîmpul de instrucție. O zadie lățoasă și murdară îi învăluie iernatic bustul impresionant. În picioare, „cauciuci" ieftini, aproape dezlipiți la vîrf. Un fel de țări evazați, trei sferturi, din pînză de in albită, și un chimir dacic de sub care iese la vedere tocul de piele al unui briceag, îi dau un aer de manechin într-o expoziție etnografică.

— Tovarășul e de la București, în trecere, l-am rugat să doarmă la noi, explică bătrîna, arătînd către mine.

— Bine, spune omul. Să rămînă sănătos. Ie-te-te, o zinit și mezina noastră ! Maria se uită la Pavel cu aerul unei școlărițe care are de împărțit o bucurie de recreație cu colegul ei de bancă. Pavel, venit în vizită după un vechi obicei, cu rădăcinile în prima lor copilărie, pare stîngherit de prezența mea și zîmbește forțat.

— Mărie tată, cinstitu-l-ai pe musafir cu horincă din ceea veche ? Că să mă ierte domnu, dar la oboseală, după truda de-o zi, io mi-s oleacă horincos și tare-mi place să am om dinpotrivă cu care să horincesc.

Își caută loc să se așeze. Întinde o mînă de humă, crăpată, și-și depune pălăria pe televizor.

— Tovarășe, îmi pare rău că n-am făcut alte căsuri, alte arănjări. Amu lumea să schimbă. Fata asta a mă, mezina, o fo tărancă și tare bucuratu-m-a. O fo, și așa tre să fie, da' nu mai e. Sară de sară îi zic ce făcuși tu, Mărie, cu țărănia, unde o lăpădași tu și pentru ce, cocoana lui tatăle, turista noastră de la oraș ? Eeh ! Ați avut dar de la dumnezău că v-ați născut într-un ceas bun. Într-un ceas care merge bine. Al nost, al bătrînilor, o fo găsit stat la naștere. Da' ia stați, dragii mei, oleacă, s-o privim puțintel pe mezină, că n-am mai văzut-o de o săptămînă... Feri încolo, mă, Păvăluc. Aiii, ceara cui l-o făcut pe croitorul cela al vostu, Pantalonii ! Tu mănînci viața din mine, mă copilă ! Tu cu viața me amărîtă ți-ai pus în cap a șugui ? Meri din fața me și să nu te întorci, ni, fără numai dacă-ți pui sumna !

— Lăsați-o, bade, zic, ăsta-i portul pe la oraș. Pantalonii sînt practici, pe străzi e praf și e frig.

Pavel, strîns într-un costum de blugi, ca un proaspăt altoi în fire de rafie, încearcă să fie mai convingător decît mine.

— Zău, bade, blugii sînt foarte căutați și la oraș și la țară. Uite colea, ni, blugii Mărioarei sînt făcuți din țesătură de-a noastră, din în și cinepă. Țării ceia de pe matale sînt tot blugi, zău, bade Văsălie.

— Păvăluc, să știi că nu prea mult poți înainta cu aste spreimi albastre de cinepă. Uită-te dară mai departe la fecioara me și ce vezi, Isuse ? ! Cotoroagele ! Dumneavoastră nu vedeți că și-a rumpe picioarele cu cotoroagelea celea ? Ha ! Am avut io un maistru, pe cînd lucram la fabrică, ce și-o rupt picioarele pe parchet fiindcă și-o pus plachiuri prea groase. Dar ea ? Fata tatii, bă ! Amu îi atît, amu îi pînă-n tavan ! Asta-mi gată din lume douăzeci de ani din viața me. Asta-i moartea me. Asa mă răsplătește ea amu la bătrînețe, după toate ce-am îndurat pentru ea. Fata lu tatăle n-o știut de rău. Dumneavoastră nu știți de rău cum am știut noi țăranii cei vechi...

— Tată, se apără în sfîrșit Maria, lăsînd de o parte o veche revistă de modă fără coperți și cu colțurile îndoite. Eu nu mai is țărancă, is fată de la oraș. Amu toate astea, relele, se gată. De la țară a plecat și cel ce stă-n minister. Mai stătea el acolo dacă nu pleca ? De ce să nu sperăm și noi că vom ajunge ceva ? Văzuși ? Îți părea bine cînd mă vedeai la televizor, la „Floarea din grădină" ? Cînd mă vedea tată tara românească ? Și poate și alte țări ? Tată, nu fii rău. Că n-ai știut ce înseamnă viața, ci numai chin și greutate...

— Mda ? Dar floarea ceea, dacă-i din grădină, de ce n-o leși acolo, și-o lași colea, pe televizor, să-mi agăț io pălăria de ea ? Ha ? Deie dumnezău s-ajungeți ceva, da n-oți ajunge-n veci cu unghiile astea ! Îmi pare rău de viața me, de ce mi-am chinuit viața me cu tineretu ista, de știam ce-oi ajunge. Să má fi născut io în sezonul ăsta, eram fericit pe lumea asta !

— Unchieșu Văsălie, stăi ! face Pavel metodic, pe un ton de moralist prescolar. Cînd ai fo ficior, ai avut cisme, suman și zadie, cum era la modă ?

— Am...

— Dacă da, de ce să mai condamnăm oamenii ?

— Amu, mai ales fetile, numai ochii nu și i-ar scoate în lumină, dacă nu și pe aceia, să umble oarbe și fără griji, rămîne pe poziție, impasibil, bătrînul. Adă-mi cîrlige, Păvăluc, să-i scot pe-ai cocoanei mele mezine, ochii ei prefăcuți cu zmalțuri. Cum o fo inspectorul Viflaimului cînd se masca în momulu dracilor. Că io am fo inspector al Viflaimului în tinerețe, de Crăciun. Amu de-i vide una ca aiasta, Viflaim zici. Ah, sfîntă fecioară, pentru ce m-am chinuit io în viața me !

— Să fii fericit, unchișu Văsălie, că ți-ai chinuit viața pentru pruncul dumitale, zice din nou cu un aer înțelept Pavel cel de față.

— Eu vorbesc în dreptul meu și nu al nimănui, Păvăluc. Tineretul de azi e mai deștept ca oamenii din trecut, da ce-o fi pînă la urmă ? Maria me o mărs mai departe, la liceu, da' poftim : unghiile ros ! Nu că-s prost, că nici prost de totului n-am fost în viața me, da am zis : io-ți dau posibilitate, da nici să sai pînă-n cer. Cînd o văd așe zic : uite, măi frate, cartofii și vacile is moarte pentru ea. Am zis : stai, că la mine-i numa una, da la alții ? Ce să faci pămîntul ? După ce-om pieri noi, ăștia, cine o mai rămîne în penzie ? Că statu are grijă, ne dă penzie : da cui a mai da mîine poimîine ? Cine să mai pricepe mîine la cai ? Doctorii ? Bine. Da' țăranii ? Să siu nebun dacă io în prezent nu mă contrazic cu un doctor. Nu s-o născut acela medic pe pămînt să mă contrazică pe mine la boli de ochi. Calu lu cutare îi bun, n-am ce conzulta, o zis un doctor refuzîndu-mi un cal. Domnu doctor, uitați-vă bine... N-o durat două săptămîni și calul a chiorît de amîndoi ochii. Dumneata, moș Văsălie, o zis ăla cu rusine de refuzul ce-mi făcuse, nu meriți să mai fii țăran vino lîngă noi la policlinică. Auzi tu, domnișoară ? La policlinică. Și nu m-am dus. Dacă tot știam ce trebuie, de ce să mă duc ?

Pita de casă și slana cu ouă prăjite aduse pentru cină se răciseră. Maria aranjează, calmă, o față de masă. Bătrînul își aprinde o țigară „Bucegi" și deschide un picap vechi, de prin anii '60, „generația a doua", după cum spune Pavel. Frații Petreuș. Bătrîna, anonimă și abia făcîndu-se simțită în încăpere, toarnă în pahare dintr-o sticlă verde. Pavel caută în cutia cu discuri. Pe pat adie răcoarea cearșafului de in, țesut în casă. Cîntecele fraților Petreuș au miresme de mirese, de mere coapte pe plită, de pere uscate la soare și de cireșe dospite în rachiu. E tăcere ca într-o sală goală de teatru în pauza dintre acte. Am sentimentul că am fost martorul unei inscenări de duminică. Tată și fiică, într-o abilă contrazicere, îl distrează pe onorabilul oaspete orășean oferindu-i o mostră de dramă rurală. Ca pentru a-mi confirma bănuiala, bătrînul se ridică brusc și spuse :

— Haideți, copii, să-l lăsăm pe tovarășu să se culce. Om mai vorbi dar și mîine sară...

Ion Longin Popescu

Iarna, despre pîinea noastră cea de toate zilele

Da :

În cîmpie, vara, sub vînt, grîul cîntă. Porumbul foșnește acum. Pănușile și tecile frunzelor pot tăia un obraz subțire. Mîinile țăranilor se aspresc și de astă dată. În boarea de zghihară zloata trebuie să tacă. Pînă la roșii și dovlecii cît un ciine ciobănesc strîns în somn elevii ajung cu greu. După o zi plină studenții cîntă folk. Vezi uneori și copii de-o schioapă punînd gogoșari în borcane cu apă fiartă și sarcelată. Funigeii se agață de aracii din **loturile personale** și fură cîte-o rază de somn în amurg. Borhotul de la teascuri nu se mai aruncă; dres cu apă și cu un pic de zahăr mai dă un rod Țuicarii nu mai găsesc marmeladă în vrac și nu ne mai toarnă-n pahare prună clandestină. Vine iarna...

Și, iar :

La Șuici, la prietenul Zamora, merele trebuie că au fost cît capul unui crap de crescătorie vîndut în cartierele noi. În Dobrogea afuzalia s-a terminat, a început tulburelul. Sfecla s-a scos din pămînt, dar uneori mai putrezește și în rampe. Cui i-e frică de diabet, să ierte. De ce la Belciugatele combinele pornesc atît de tîrziu în lanuri? La tații noștri țărani o varză roșie costă cît o pîine. O pîine adusă în geantă de navetist de la Botoșani la Trușești. În Țara de Sus grîul de iarnă e verde.

Din nou:

O ladă s-a spart și asfaltul duce în rigole suc de roșii. O oglindă mată în care joacă doi melci cu crusta de rac fiert. Țînțarii verii s-au ascuns în văgăuni de apă, iar tîzicul ars nu mai flutură printre stelele nopții drapelele de ceață. În deltă poate, așadar, începe desantul tăietorilor de stuf. Căci papura se vinde la metru. Marangozii călătăituiesc lotcile cu cilți ; dogarii, butoaiele, cu papură. Tata, se spune, a plecat cu un barcaz plin ochi pe Dunăre spre Calafat. Îl așteaptă — se zice — o sută de căruțe care vor urca spre Poiana Mare și Segarcea Și totuși, dogarii nu țin mîinile în buzunarul șorțului de piele. Butoaiele s-au opărît cu frunză de nuc. Acum, și mai acum o săptămînă-două. Cînd s-o întoarce, lișite nu vor mai fi. Și nici gîște, și nici cocori sau berze. Carnea de barză scoate — se crede — șarpele înghițit în somn. Dar nici șerpi nu vor mai fi. Va fi iarnă-iarnă. Păcat să te prindă vîrsta asta a anului prin alte locuri.

Acum:

Trei sute de muncitori de la fabrica de rulmenți din Alexandria și-au luat concediu. Navetiști, cu mai multe sfori de viță în spatele casei. N-au văzut în viața lor marea, și doar treizeci și doi virgulă cinci la sută din ei au urcat pe munte — în zilele cînd făceau specializare la Brașov. La carieră la Iacobdeal granitul cioplit se sfințește cu gîndul la cămara încă neumplută. În bălți caracuda bate a somn ; pescari amatori întinși ca pe sfoară. Într-un sat de munte un urs a omorît cinci godaci căutîndu-i pe vînători cu luminarea. Cine i-o fi picat cu ceară de au apărut în alt sat ? Mai sus sau mai jos de țintă, nu contează, dar în mustării se împușcă elefanți și se spintecă balene albastre.

Și totuși:

Un director de Iase din Bărăgan prinde pe bombeuri clisa din cîmp. O lăsă apoi cîmpului după telejurnalul de seară. Pe tractoriști nu-i căutați acasă; au hainele și mîinile cum îi pămîntul proaspăt arat. Cînd la debit e închis, combinerii fumează pănuși de porumb. Hirciogii și popîndăii au intrat în movile. Dacă piinea se întoarce în sat pe biciclete, vorba unui poet, și se cumpără **relaxa** la cooperativă, pănușile nu mai foșnesc bătrînește în saltele. Dar pe țărani, uitați-vă! îi găsiți totuși în cîmp. Un bătrîn de optzeci de ani descarcă lăzi cu cartofi în Lehliu. La Dragalina, o bătrînă împrăștie gunoi de grajd la rădăcina unei noi recolte. Mecanizatorii — ce prozaic și sublim totuși! Noaptea pe tractor pămîntul e mai curat, mai pașnic, mai frumos. Ce știu cei de la **Luna?** Ce frumoși sînt tractoriștii noaptea, în schimbul de noapte. Întrebați-l pe directorul de Iaseu cînd bate cu piciorul roua toamnei și le aduce parizer în pungi pe care scrie cu negru **Romarta.** Are o șapcă cu cozorocul pleoștit, și e director. Nu are uși capitonate, ci prinse în două balamale care scîrțîie a crivăț. Nu rade eticheta de băuturi exotice, nu a urcat spre **Luna** niciodată (Ar fi putut-o face, are destui bani.); ar fi lăsat prea mult pămînt în plușul marilor restaurante. Nu mai spun de tractoriști, de ceapiști, de zilieri — ăștia ar veni cu pogonul.

Dar, iată că:

Paharul cu absint mai plesnește și pătează covorul fermecat. Țăranii sînt acolo. Acolo! Nu pentru că-i cîntăm și nici pentru că ciocnim cu ei un pahar de șlibovață sub umbrela unui bufet comunal. Nu! Au în palme crăpături, deasupra cămășilor fără guler scrobit ceafa li se zbîrcește. Țărani, atît! Cît costă o varză roșie, sau zece ardei? Să punem întrebarea asta în cîmp! Costă cît o pîine; cît piinea noastră cea de toate zilele.

Pavel Perfil

MAPAMOND

Fayad Jamis *(CUBA)*: „Scurtă istorie a lumii"

„Desigur că au trebuit să treacă
sute de mii de ani — care în istoria
Pămîntului au mai puțină importanță
decît o secundă în viața unui om —
mai înainte ca neamul omenesc să se
ivească din acele cete de maimuțe
care se cățărau prin pomi".

(Engels: „Rolul muncii în procesul de transformare a maimuței în om")

„Și astfel, cu o nesfîrșită încetineală, de-a lungul imensității timpului, pămîntul a căpătat treptat forma acestui pămînt pe care trăim".

(H. G. Wells: „Scurtă istorie a lumii")

**Timpul, universul, sînt o nemărginită noapte
în care ambele se zămislesc, se devoră.
Milioane de frînturi de eternitate plutesc
în spațiu ca niște pietre pe care un ciudat uragan
le-a incrustat în acest perete scorojit. Ordinea
și haosul se împacă, se completează.
Stropi de eternitate cad în vîrtej, ca burnița
în nopțile în care nimeni nu ne iubește.
Aici ar fi mai bine să trec peste milioanele
de secole, peste milioanele de fenomene
și să spun doar, simplu,
că galaxiile alunecă acum tăcute ca niște
meduze; alunecă lin și foșnesc, fac bășici,
se revarsă
din paharul meu de bere. În marea noapte
universală se nasc, mor și se nasc iarăși
(și tot așa mereu, mai presus de orice moarte
și de orice naștere) astrele, planetele.
Acum cîteva milioane de ani (avem doar date
vag aproximative) a apărut mica noastră
lume, acest pămînt
pe care într-o bună zi (aici, o altă dată vag
aproximativă) viața și-a ivit năsucul fraged.
Dar toate astea sînt greu de povestit. Ar fi mai
bine să fac un salt și să-ncercăm să observăm
la microscop
niște mici vietăți ce nu se văd sub nici
un microscop și care încetul cu încetul
se adună
și se unesc pînă alcătuiesc acele animale-
monștri în stare să înghită o sută
de microscoape laolaltă
și care se numesc dinozauri.
Pămîntul plin de pleziozauri, de brontozauri
și tiranozauri
pămîntul însorit și înghețat, cu frumoasele-i
grădini năpădite de fantastice ferigi
Și apoi (aici înlocuim cuvîntul cu o dată
aproximativă, după studiile cele mai recente)
a apărut omul. Au apărut femei și bărbați
în cele patru zări ale planetei,
femei și bărbați fără frunze de viță, fără mere
și fără șerpi, doar femei și bărbați
negri, albi, roșii, galbeni, albaștri și verzui,
făcînd dragoste pe iarbă,
pe crengile celui mai frunzos copac din munte.
Făurind istoria cu mult, cu foarte mult
înainte
de timpurile pe care istoricii, stîngaci, le-au
denumit istorice (pentru că istoria a început
de fapt
în ziua în care omul a doborît cu pumnul
un bizon, și a simțit în braț o crîncenă
durere;
atunci s-a hotărît să-și făurească o secure
ca să lovească fruntea trufașului și crudului
animal.)
Cum putem rezuma istoria omului? Eu nu rezum
nimic, prefer să mă așez lîngă fereastră,
să deschid o carte la pagina 123 (sau 640),
să scutur o pălărie cu bilețele scrise cu cifre
ce corespund
datelor marilor evenimente, să mă îndepărtez
puțin de năvalnicul șuvoi de sînge care
aproape că-mi atinge pantofii.
Nu pot sta cu brațele încrucișate în vreme
ce oamenii se devorează unii pe alții, galii
inaugurează un music-hall
în templul cel mare din Babilonia, romanii aduc
în sclavie jumătate din lumea cunoscută.
din insulele Hawai
pînă în Porto Rico. Cîte catastrofe s-au abătut
peste această sărmană planetă, cîte groaznice
plăgi
au decimat stirpea umană: ciuma din Atena,
(și cea din Londra, și...) ciupercile
din Hiroshima și Nagasaki.
Se duc și vin mereu generații, suferințe,
lanțuri, valuri și strigăte
care întețesc furtuna. Mii și milioane de bărbați
și femei făcînd dragoste pe iarbă.
zidind orașe, zdrobindu-și oasele îndărătul
zidurilor auritei cetăți Constantinopole,
pe nisipurile deșertului, sub acest cer plumburiu.
acum, aici.
în această insulă, în aceste străzi inundate
de lumină și de păsări (unele ne privesc
mirate de pe antenele T.V.).

Vreau să spun că s-au întîmplat multe de cînd
universul e univers, și de cînd lumea
e a noastră,
de cînd bărbatul și femeia au apărut pe pămînt
ca niște alte animale sălbatice
care încetul cu încetul devin animale ceva mai
puțin sălbatice (privește-i cum merg agățați
de autobuz).
Vreau să spun că astrele se mișcă nepăsătoare
în vreme ce un copil îmi aruncă în cap
cu o piatră
și eu știu că e așa cînd îmi privesc sîngele
șiroind pe fața acelui băiat cumsecade,
pe care nu-l urăsc.
Anii trec, eu străbat drumurile cu zăpadă
sau numai cu noroi pînă la piept.
La un colț mă-ntîlnesc față în față cu moartea,
îi aprind liniștit o țigară apoi mă depărtez
fugind cît pot.
Vreau să spun că au trecut atîtea: galaxii,
cutremure, secerișuri și camioane,
pentru ca în această clipă trupurile noastre
să repete ceea ce alte trupuri au consumat
în clipa lor de eternitate,
pentru ca în această clipă, tu și eu
să inaugurăm milenarul ritual inventat
întrutotul de oasele noastre.
Vreau să spun că cel mai de necrezut și frumos
dintre fenomene s-a petrecut în seara
cînd ne-am cunoscut,
pentru ca acum, draga mea, femeia vieții mele,
singurătățile noastre să se dezlănțuie
în mistuitoarea văpaie a dragostei.**

**În românește de
Elena Codreanu**

Luceafărul
Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef : Nicolae Dragoș. Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Dobre Marian